

Prof. Dr. Wolfgang Schuster

Fenntartható városok –
a jövő élettere

Prof. Dr. Wolfgang Schuster
Fenntartható városok – a jövő életterei

Kiadó

Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.
Magyarországi Iroda
1015 Budapest, Batthyány u. 49.

Fordította

Dr. Mujzer-Varga Krisztina
Orosz Tímea

Lektorálta és szerkesztette

Hegedűs Hajnalka

Anyanyelvi lektor

dr. Hornyánszky-Hittner Hanna
Mércz András
dr. Bauer Bence

Címlapfotó

© Aktion Gute Fee

Jelen kiadvány és annak minden része szerzői jogvédelem alatt áll. A Konrad-Adenauer-Stiftung beleegyezése nélkül történő felhasználása tilos, különös tekintettel a fénymásolásra, fordításra, mikrofilmesítésre és az elektronikus rendszerekbe történő mentésre, illetve elektronikus feldolgozásra.

Prof. Dr. Wolfgang Schuster kézikönyve német nyelven is megjelent a „Nachhaltige Städte – Lebensräume der Zukunft” címmel 2013-ban, Münchenben, az *oekom* kiadó gondozásában.

© Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

ISBN: 978-963-89918-0-5

www.kas.de/ungarn

Prof. Dr. Wolfgang Schuster

FENNTARTHATÓ VÁROSOK – A JÖVŐ ÉLETTEREI

Összefoglaló kézikönyv Stuttgart városának
fenntartható fejlődéséről

Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.
Magyarországi Iroda
2014

Tartalomjegyzék

Frank Spengler előszava	6
Bevezető. Fenntarthatóság mint vezérelv	
Prof. Dr. Wolfgang Schuster bevezetője	8
1. RÉSZ	
NINCS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS VÁROSOK ÉS POLGÁROK NÉLKÜL	
1. A Rio+20 konferencia következményei	11
2. Nincs fenntartható fejlődés városok nélkül	13
3. Nincs fenntartható fejlődés polgárok nélkül	16
2. RÉSZ	
21 ÖNKORMÁNYZATI FELADATKÖR A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSÉRT	
CÉLKITŰZÉSEK – FELADATOK – MEGOLDÁSOK	20
1. Városépítészeti fejlesztés	21
2. A természetes életkörülmények védelme	28
3. Energiapolitikai fordulat	33
4. Klímaváltozás	42
5. Élethosszig tartó tanulás	45
6. Technológiai fejlesztések	51
7. Gazdasági és munkahelyi fejlesztések	56
8. Befogadó városi társadalom	63
9. A demográfiai fejlődés	69
10. Lakhatás és lakókörnyezet	75
11. Elérhető mobilitás	80
12. Kultúra	87
13. Sport és mozgás	94
14. A szabadidő eltöltése	98
15. Az egészséges életmód elősegítése	101
16. Élelmiszer-előállítás és táplálkozás	105
17. Együttműködés a közbiztonságért	109
18. Személyzeti politika	116
19. Pénzügyek	121
20. Civil társadalom	125
21. Lokális-globális felelősség	131

3. RÉSZ

LEGYEN A FENNTARTHATÓSÁG A MINDENNAPOK RÉSZE!

1. A fenntarthatóság kultúrájának alapjai	138
Vallási megközelítésből	138
Filozófiai megközelítésből	141
Az Aranyszabály	142
2. A fenntarthatóság megélésének módjai a mindennapokban	143
Jogi alapok	143
A pszichológiai érzékenység	144
A fenntarthatóság kultúrája a vállalkozásoknál	144
A fogyasztók felelőssége	145
Oktatás a fenntartható fejlődés érdekében	146
Fenntartható civil társadalom	146
Rövidítések és fogalmak jegyzéke	148
Irodalomjegyzék	152
Képek jegyzéke	155

ELŐSZÓ

Frank Spengler
A Konrad-Adenauer-Stiftung
magyarországi képviselővezetője

A „fenntarthatóság” fogalmát az ENSZ vezette be a köztudatba a kilencvenes évek elején. A „Fenntartható fejlődés – Sustainable Development” és a hozzá kapcsolódó társadalmi-politikai igény a Rio de Janeiróban 1992-ben létrehozott Agenda 21-ben került megfogalmazásra. A „Riói Nyilatkozat a Környezetről és a Fejlődésről” 27 alapelvben fogalmazza meg a világ fenntartható fejlődésének feltételeit. E cél elérése érdekében minden állam köteles a békéért, a fejlődésért és a környezetvédelemért tevékenykedni, mivel ezek a tényezők egymással szorosan összefüggenek és egymástól elválaszthatatlanok.

Időközben a „fenntarthatóság” fogalma világszerte a mindennapi politikai szóhasználat rendíthetetlen részévé vált. Prof. Dr. Wolfgang Schuster könyvének (Nachhaltige Städte – Lebensräume der Zukunft) német kiadásához írt előszavában Prof. Dr. Klaus Töpfer, a potsdami Institute for Advanced Sustainability Studies (IASS) alapító igazgatója és mostani ügyvezető igazgatója abbéli aggodalmának ad – jogosan – hangot, hogy a „fogalom elkopásig való használata annak leértékelődéséhez, önkényességhez vezethet”.

A Rio+20 harmadik utókonferenciája szintén Brazíliában került megrendezésre. „Húsz évvel a Föld Világtalálkozó és a »Közös víziónk – a Föld, amit akarunk« jelszó után ennek a konferenciának a nyilatkozata egyértelműen rámutatott, hogy a Kék Bolygó előtt álló kihívás leküzdéséhez most még nagyobb civil társadalmi, gazdasági és nem utolsósorban önkormányzati szintű elkötelezettségre van szükség!” – mondta Prof. Dr. Klaus Töpfer.

A Prof. Dr. Wolfgang Schuster által megírt, a fenntartható fejlődést Stuttgart városának példáján bemutató kézikönyv az ő sokéves stuttgarti főpolgármesterségének gyakorlati tapasztalatain alapul, tulajdonképpen védőbeszéd a „fenntarthatóság kultúrája” mellett, hangsúlyozva az önkormányzati szint különös felelősségét. „A változó politikai folyamatokat a fenntartható fejlődés érdekében használni az önkormányzati feladatok egyik legfontosabbika” – írja Prof. Schuster.

A fenntarthatóság alapkövetelményei már Magyarországon is gyökeret vertek. A Magyar Alaptörvény XXI. cikkelyének (1) pontja kimondja: „Magyarország

elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.” A Magyar Alkotmánybíróság azt is kijelentette, hogy az alapvető jog az élethez és az emberi méltósághoz kötelezi az államot a jövő nemzedékek életkörülményeinek intézményes védelmére.

Ezzel fel is szólítják a magyar városokat és önkormányzatokat, hogy a Magyar Alaptörvény értelmében vállaljanak felelősséget az ország érdekében. Ez azt jelenti, hogy a városok és önkormányzatok tegyék az önkormányzati tevékenység alapeszméjévé a fenntartható fejlődés gazdasági, környezeti és társadalmi dimenzióját.

Prof. Dr. Wolfgang Schuster könyve számos sikeres, gyakorlati példát mutat be, hogyan is tudja egy közösség fenntarthatóan alakítani a fejlődését, és mindez milyen feladatokat ró az önkormányzatra, a választott képviselőkre és nem utolsósorban a város polgáira.

A Konrad-Adenauer-Stiftung nemzetközi tevékenységében a szubszidiaritást és a szolidaritást is támogatja, az alapítvány számára központi jelentőségű világszinten is a fenntartható fejlődés megvitatása. Mindeközben a Stiftung fő célja, hogy tudatosítsa az emberekben korunk olyan fontos alapértékeket érintő problémáit és kihívásait, mint az éghajlatváltozás, az energiabiztonság, a társadalmi és a gazdasági fejlődés.

Örömet okozna számomra, ha a főpolgármester informatív és szakmai alapon nyugvó könyve sok érdeklődő olvasót elérne, és védőbeszéde a „fenntartósság kultúrája” mellett elfogadásra, támogatásra lelne.

BEVEZETŐ FENNTARTHATÓSÁG MINT VEZÉRELV

*Prof. Dr. Wolfgang Schuster,
Stuttgart tartományi főváros
volt főpolgármestere*

Baden-Württembergben a nép választja meg a polgármestereket és a főpolgármestert, ez direkt választással nyolc évre történik. A polgárok képviselőjeként, a helyi képviselőtestület elnökeként, a közigazgatás vezetőjeként a főpolgármesternek különleges lehetősége, ugyanakkor felelőssége, hogy városa számára hosszú távú jövőképet alkosson és azt meg is valósítsa. A kultúráért, oktatásért és sportért felelős polgármesterként négy éven keresztül, majd főpolgármesterként 16 éven át járulhattam hozzá Stuttgart városának fejlődéséhez. A legfontosabb vezetői feladatnak az alábbi három terület energikus összefogása bizonyult:

- minden polgár számára megbízható szolgáltatóként kell elérhetőnek lenni,
- kezdeményezőként és szabályozóként is tevékenykedni kell egy civil társadalom érdekében, és
- annak politikai felelőseként városépítészeti, gazdasági, környezeti és társadalmi fejlődést kell generálni.

Annak érdekében, hogy ezen fejlődés fenntartható is legyen, pontos képpel kell rendelkezniünk a különböző városi szintű feladatok ellátására vonatkozóan, ezzel együtt a fenntartható fejlődést a vezetői munka minden területére kiható feladattá kell tenni, hogy azt konstruktívan megvalósíthassuk mind a helyi képviselőtestülettel és a városvezetéssel, mind pedig a civil társadalommal, a gazdasági és tudományos élet szereplőivel.

Szívélyes köszönetet mondok a tudósoknak, a vállalkozóknak, a különböző egyesületek és szövetségek felelőseinek, az egyházak képviselőinek s nem utolsósorban Stuttgart város 23 ezer munkatársának a bizalommal teli együttműködésért. Közreműködésükkel hozzájárultak ahhoz, hogy sikerült a fenntarthatósági célokat a gyakorlati munkába is integrálni és lépésről lépésre megvalósítani. Stuttgart nem sziget, egyre inkább összeolvad a regionális, tartományi, szövetségi, európai és nemzetközi szinttel. A politika egyes szintjeinek pártokon felüli együttműködésére van szükség, a „partnerségben való kormányozás” értelemben, hogy mindenre kiterjedő megoldásokat találjunk és azokat fenntarthatóan meg is valósíthassuk. Ezért szintén köszönetet mondok.

Ahhoz, hogy egy heterogén, nemzetközi és multikulturális városi társadalomból fenntartható civil társadalom alakuljon ki, mindenki számára világos és egyaránt kötelező érvényű, a fenntarthatósági kultúrára alapuló szabályokra van szükség. Ezért is lett a kultúra a fenntartható fejlődés negyedik dimenziója.

Ennek a könyvnek a létrejöttében munkatársaim egész sora támogatott. Külön köszönet illeti meg Reichenbächer asszonyt, Ries asszonyt, Schellenberger asszonyt, Dr. Hellmichet, Matis urat, Dr. Schlossnikelt és Vogt urat az értékes tanácsokért, kutató- és szerkesztőmunkájukért. Köszönöm a kritikus megjegyzéseket és javaslatokat is, melyeket a Fenntarthatósági Fejlesztés Tanácsának tagjaként a munkámban is szívesen felhasználok.

Remélem, hogy az olvasók a gyakorlati példák segítségével megragadják az alkalmat, hogy azokat saját községükben, lakókörnyezetükben, felelősségi területükön és talán saját életmódjukban is leképezzék. Fontos, hogy közös célunkká váljon az az elképzelés, hogy életmódunk fenntarthatóbb, szén-dioxid-lábnyomunk pedig kisebb legyen. Végülis mindannyiunkra érvényes Mahatma Gandhi mondata:

„TE MAGAD LÉGY A VÁLTOZÁS,
MELYET E FÖLDÖN LÁTNI KÍVÁNSZ!”

1. RÉSZ

NINCS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS VÁROSOK ÉS POLGÁROK NÉLKÜL

1. A RIO+20 KONFERENCIA KÖVETKEZMÉNYEI

»THE FUTURE WE WANT«

Ezzel a sokat ígérő címmel rendezték meg a Rio+20-as konferenciát 2012 júniusában. Ennek kiindulópontja az 1992. júniusi „Riói Nyilatkozat a környezetről és a fejlődésről” volt. Először került sor arra, hogy Földünk védelmében állam- és kormányfők alapelveket állapítottak meg egy fenntartható fejlődési együttműködés és nem utolsósorban milliárdok szegénységének felszámolása érdekében. A négy oldalon összefoglalt 27 alapelv az elmúlt 20 évben nem egyszer számos helyi kezdeményezés alapját jelentette, amelyek a helyi problémás ügyekben környezeti, társadalmi és gazdasági impulzusokat adtak. Az elmúlt két évtizedben az ENSZ számos olyan nemzetközi egyezményt is létrehozott a biodiverzitás védelmére és a klímaváltozásra, melyek (részben) jogilag kötelező célokat szabnak meg a tagállamok számára. Ugyanakkor az egyezmények egy része is hasonló sorsra jutott, mint a Kiotói egyezmény, amelyet pontosan azok az államok nem írtak alá, amelyek közreműködése és elköteleződése meghatározó lenne.

A Rio+20-as csúcstalálkozóval szemben nagy volt az elvárás. Eredményeit attól függően, hogy ki milyen mércével mér, egyesek – mint például Dr. Angela Merkel kancellár asszony – a megfelelő irányba való előrelépésként értékelték, mások viszont – mint számos környezetvédelmi szervezet – kudarcnak könyvelték el. Mindenképpen pozitívumként értékelendő, hogy az ENSZ összes tagállama aktívan vett részt a konferencián. A záróeseményre több mint 100 ál-

lam- és kormányfő, illetve kormánytag jelent meg majd minden tagállamból, hogy egy mintegy ötvenoldalas záródokumentumot hozzanak létre. Ez mindenképpen rámutat annak jelentőségére, amelyet a legtöbb állam Földünk fenntartható fejlődésének tulajdonít. A záródokumentumban megmutatkozik az általános hajlandóság arra, hogy együttműködjenek a »global governance« még fejlesztendő rendszerének keretein belül.

Jóllehet a zárónyilatkozat nem határoz meg mennyiségi és jogilag kötelező célokat, mégis történelmi jelentőségű dokumentum. Az 1992-es Riói egyezmény 27 alapelve felépítve először foglalták össze egységes dokumentumban az alapvető célokat és feladatokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy világszerte fenntarthatóbb fejlődést érjenek el. A fenntarthatóság három – környezeti, társadalmi és gazdasági – dimenziójának megfelelően össze kell vonni a fenntarthatósági célokkal az ENSZ azon millenniumi célkitűzéseit, melyek a szegénység, az éhezés, a betegségek és a kizsákmányolás felszámolását célozzák meg.

Mivel a fenntarthatósági célok meghatározzák az összes jelentősebb feladatkört, ez lett a világközösség első olyan dokumentuma, melyben teljes körűen meghatározták a fenntarthatóság vezérelvét. A leírt feladatkörök egyaránt rendelkeznek globális, európai, nemzeti, regionális és helyi dimenzióval. Az egyes kormányzati szintek, de még a civil társadalom, a versenyszféra és a tudományágak bevonása nélkül sem lehet ezeket a feladatköröket megragadni és megvalósítani, legyen szó személgazdálkodásról, szennyvízkezelésről, agrárgazdálkodásról, a szegénység felszámolásáról, képzési- és munkahelyek létesítéséről, népességfejlődésről, oktatásról, biodiverzitásról, ásványkincsekről, bevándorlásról, energiaellátásról, pénzügyi szabályozásról, halászati jogokról, a nők helyzetbe hozásáról és jogairól, egészségvédelemről, egyenjogúságról, zöld gazdaságról, technológiáról és növekedésről, az éghajlati katasztrófák elleni védekezésről, klímaváltozásról, mobilitásról, tenger- és óceánvédelemről, élelmiszertermelésről és -elosztásról, településfejlesztésről, államadóságról, turizmusról, közlekedésfejlesztésről és közlekedésbiztonságról, az erdők megőrzéséről, vízellátásról, lakásépítésről vagy gazdasági növekedésről.

A Riói Zárónyilatkozat tartalmának nem teljes, címszavas felsorolása is rámutat arra, mennyire szerteágazó fogalom a fenntartható fejlesztés. A jelenség összetett jellege ráadásul megsokszorozódik, ha az egymástól függő feladatköröket és az egyes részfeladatok is figyelembe vesszük. Ezeket végül is helyben kell kifejleszteni, eltervezni, elvégezni és finanszírozni. És mindezt a lehető legnagyobb egyetértésben a polgárokkal.

De hogyan lehet irányítani az ilyen komplex folyamatokat és kidolgozni a megfelelő megoldásokat? Erre előszeretettel használják a »global governance« kifejezést. Illúzió lenne azt hinni, hogy ezek a feladatok megoldhatóak fentről lefele irányuló szabályozással. Függetlenül attól, hogy az egyes nemzetállamok

nem hajlandóak lemondani nemzeti szuverenitásukról az ENSZ számára, ez nem is lenne kivitelezhető. Sokkal fontosabb, hogy létrehozzuk a közös párbeszédkultúrát, valamint a háttérben álló hálózati rendszerek komplex egyeztetését. Az ilyen folyamatok befolyásolásához szövetségesekre van szükség. A Rió+20-as csúcspont megmutatta, hogy az egyes EU-tagállamok befolyásának csakis akkor van súlya, ha Európa egy nyelvet beszél. Ugyanakkor az új multilaterális világrendben csökken az európai befolyása.

Ahhoz, hogy a »The future we want« víziója ne csak illúzió, és a közös zárónyilatkozat ne csak egy kudarcba fulladt kezdeményezés legyen, szükség van az összes politikai szint, valamint a civil társadalom, a gazdasági és tudományos élet intenzív erőfeszítéseire. Ezért is szólították fel a záradokumentumban azon „érdekelteket”, akik állami, gazdasági, tudományos és társadalmi szinten befolyással bírnak, hogy fokozottan működjenek együtt, tanuljanak egymástól, és nem utolsósorban intenzív technológia-transzferrel járuljanak hozzá ahhoz, hogy a »green economy« »green growth«-hoz vezessen. „Ha nem változtatunk gazdálkodásunkon, megfosztjuk magunkat életfeltételeinktől” – jelentette ki Dr. Angela Merkel kancellár asszony. Csak a fenntartható fejlődés vezet hosszú távon a mindenkire megillető biztonságos munkahelyhez, tisztességes globalizációhoz, társadalmi igazságossághoz és esélyegyenlőséghez. Ezzel a felelősségteljes feladattal a városok is szembesülni fognak. A zárónyilatkozat egyben egy nyomatékos felszólítás is arra, hogy a városok helyben valósítsák meg a fenntartható fejlődést. Mit jelent ez a választott képviselők helyi politikai tevékenységére nézve és az önkormányzatok számára? Mit jelent a fenntartható fejlődés nekünk, németeknek, akiknek életmódjáról köztudottan minden elmondható, csak az nem, hogy fenntartható? Mit kell ténylegesen tenni ahhoz, hogy egy város fenntarthatóan fejlődjön? Hogyan alakíthatjuk ki ehhez azt az életmódot, amely jobban megfelel a fenntarthatóság kritériumainak?

2. NINCS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS VÁROSOK NÉLKÜL

A Rió+20-as konferencia ismét rámutatott arra is, hogy a fenntartható fejlődés nem lehet sikeres fenntartható városok nélkül, és ezt tényekre alapozva, valamint politikai érvekkel is alátámasztották:

Tényeken alapul, hogy manapság az emberiség több mint fele városokban él. Ott használják el az energia 75 %-át, ugyanakkor az üvegházhatású gázok 80 %-a is ott kerül a légkörbe. A városok lakossága évente 60 millió fővel növekszik. Bár városaink a gazdasági növekedés motorjainak számítanak, megtestesítik a fogyasztásorientált életstílust is. Ezért az egyre fogyatkozó erőforrások és a növekvő környezeti terhelés tekintetében elsősorban a városokban kell a változást kezdeményezni.

Politikai szempontból nézve ezek a fenntartható fejlődés javára létrehozott változási folyamatok alapvetően önkormányzati feladatok. Ez legfőképpen azon országok városaira igaz, amelyekre jellemző a hagyományosan erős önkormányzatiság, mint Ausztria, Svájc, Hollandia, a skandináv országok és Németország. Ugyanakkor nekünk, németeknek különlegesen nagy a felelősségünk, hiszen vezető gazdasági és exporthatalomként sok éve nyertesek vagyunk a globalizációs folyamatoknak. Az 1992-es Riói Konferencia által elindított helyi Agenda 21-hez kapcsolódó polgári kezdeményezéseknek is köszönhetően a német városokban számos kezdeményezés született. A természetvédelem, az erőforrások és az energia hatékony felhasználása mára politikai kultúránk, mindennapi életünk és gazdasági tevékenységünk részévé vált. A gazdasági növekedés részben el tudott különülni az erőforrások (f)elhasználásától. Ennek ellenére még mérföldekre vagyunk a fenntartható fejlődéstől.

A fenntarthatóság arculatához a gazdasági, társadalmi és környezeti feladatok közti megfelelő egyensúly is hozzátartozik. Köztudott, hogy a fenntarthatóság alapelvét 1713-ban az erdész-professzor Carlowitz fogalmazta meg mindenki számára érthetően: „Csak annyi fát vágj ki, amennyi utána nő!” A fenntartható fejlődés politikai vezérelvének 1987-ben az ENSZ környezetért és fejlődésért felelős bizottsága, a Brundtland Bizottság adott a mai viszonyok között érvényes értelmezést: „A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely a jelen generáció igényeinek felel meg anélkül, hogy a jövő generáció azon lehetőségét veszélyeztetné, hogy saját igényeiket és életmódjukat megválasszák.” A „fenntarthatóság” ezért olyan fejlődés, amely a jelen és jövő generáció számára lehetővé teszi az életminőség fenntartását és javítását, nem csak nálunk, hanem az egész világon. Ezért a fenntarthatóság jóval többet jelent, mint a természeti adottságaink védelmét: az ökológiai feladatok összekapcsolódását a társadalmi és gazdasági feladatokkal.

TÁRSADALMI FENNTARTHATÓSÁG

Egy társadalom minden egyes tagjának egyenlően kell részesülnie az önmegvalósítás lehetőségéből. Senkit sem szabad szisztematikusan megfosztani a következő jogoktól: egzisztenciális biztonság, az egészséghez és a foglalkoztatáshoz való jog, a politikai életben való részvétel joga, a társadalmi kapcsolatokhoz és az egészséges környezethez való jog. Az állam és a társadalom etikai feladata gondoskodni arról, hogy az egyes emberek egyenlőtlen kiindulási pozíciója ne legyen negatíván hatással életmódjuk tervezésére és fejlődésére.

ÖKOLÓGIAI FENNTARTHATÓSÁG

A megújuló erőforrásokat csak olyan mértékben szabad használni, amennyire újratermelődnék. A nem megújuló erőforrásokat csak olyan mértékben szabad felhasználni, amennyire helyettesíthetők megújuló anyagokkal. Az olyan káros

anyagokat, mint az üvegházhatású gázok csak oly mértékben szabad kibocsátani, amennyire azt a természetes rendszerek képesek elnyelni.

GAZDASÁGI FENNTARTHATÓSÁG

A gazdasági döntéseket összhangba kell hozni a társadalmi és környezeti elvek követelményeivel. Azon gazdasági döntések, melyek elveszik az egyenlő lehetőségeket a jelen és a jövő generációtól, illetve meggátolják az embereket abban, hogy alapvető szükségleteiket kielégítsék, nem nevezhetők fenntarthatónak és ellentmondanak a méltányos elosztás eszméjének. A jelen generáció lehetőségei nem finanszírozhatók olyan adósságok révén, melyek a jövő generációi számára jelzáloggal járnak.

A településszintű megvalósítás feladata, hogy a társadalmi, környezeti és gazdasági fenntarthatóság absztrakt módon megfogalmazott céljait helyben lefordítsa konkrét, gyakorlati tevékenységekre. Mivel ezek a célok nagyrészt lefedik az élet minden területét, egybeesnek a településszintű feladatkörökkel. A fenntarthatóság ezért is egy lényeges, minden területet átfogó feladatkör, melyet egyrészt az egyes hivatalok és üzemek valósítanak meg, ugyanakkor hozzátartozik a főpolgármesterek lényeges feladataihoz is. Ez a vezetői feladat feltételezi mind a képviselőtestület és az adminisztratív állomány, mind a civil társadalom, a tudományos és a gazdasági élet együttműködését. A helyi szintű gyakorlati megvalósításra még – sajnos – nincsenek szabványmegoldások. A fenntartható fejlődés esetében sem létezik a „fit for all” vagy a „fit forever” megoldás. Az egyes városoknak kell kidolgozniuk polgáraikkal, vállalkozóikkal és tudósikkal saját megoldásaikat, saját fenntarthatósági stratégiájukat.

Egy fenntartható várost a politikai és társadalmi akarat támogat abban, hogy bevezesse a szükséges változtatásokat, ez a különböző érdekek, igények és értékrendek miatt azonban óhatatlanul konfliktushoz vezet. Mi legyen akkor a döntések iránymutatója, hogy azok általános elfogadottságra találjanak? Szükség van-e a közös értékek olyan alapértelmezésére, amely meghatározza a fenntarthatóság kultúráját, amely a mindennapi életben megélhető, de politikailag is megvalósítható. A harmadik fejezetben részletesebben kitérünk a fenntarthatóság feladataira, illetve irányt mutatunk a fenntartható fejlődés mindennapi, megélhető kultúrájához. Ez a továbbiakban irányadóként is működhet egy hosszú távú, átfogó szemlélet kialakításánál, milyen is lenne a jövő fenntartható városa: társadalom- és környezetbarát, kis távolságokkal, befogadó városi társadalommal, multinacionális és kulturálisan sokszínű lakossággal, de mégis egységes identitással; egy egészséges és biztonságos város jövőképes gazdasági struktúrával és minőségi munkahelyekkel, amelyet olyan aktív civil társadalom is alakít, amely tudatában van a város határain túlmutató, a jövő generációival szembeni felelősségével.

Ezeket a röviden és absztrakt módon megnevezett célokat és helyzeteket a mindennapos munka során csakis konkrétan megnevesített megvalósítási tervekkel lehet megközelíteni – ami legalább annyira fásasztó, mint amennyire kifizetődő vállalkozás, és amelyet részletesebben bemutatunk a következő feladatkörök ismertetése során. Mivel ez a tevékenység egyáltalán nem látványos, csak korlátozottan képes felkelteni a média érdeklődését. Ennek ellenére az »All business is local«-alapelv érvényesül. Konkrét fejlesztések és azok helyi megvalósításai nélkül a fenntarthatóság is csak egy politikai lózung szintjére degradálódik. Ezért nem szabad a helyben végzett „kubikosmunkát” elfelejteni vagy leszólni. Éppen ellenkezőleg: mindez az emberközeli és egyben fenntartható politika nélkülözhetetlen alapja.

Nem elég, ha a lakosság döntő többsége csak támogatja a fenntartható fejlődést, minél több aktív részvételre van szükség; ezért is elképzelhetetlen a fenntartható fejlődés az aktív politikai szint nélkül.

3. NINCS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS POLGÁROK NÉLKÜL

Életmódunk nem fenntartható. Ezzel tisztában is vagyunk. Jelenleg úgy tűnik, személyes szén-dioxid-lábnyomunk mértékét megengedhetjük magunknak, hiszen jómódban élünk, ugyanakkor a környezetünk és a fejlődő országok szegényeinek rovására, valamint gyermekeink és unokáink terhére is. Az életmódváltásról hol radikálisan, hol moralizálva beszélünk, de többnyire arról van szó, hogy inkább a többiek változtassanak. Ez akkor a legkönnyebb, amikor olyan átfogó, globális témákról beszélünk, mint a klímaváltozás, az alternatív energiaforrások felé fordulás, a szegénység felszámolása, biodiverzitás, stb. A koncepció absztraktsága látszólag visszatart bennünket a cselekvéstől. Ezt megkönnyíti az is, hogy a fenntarthatóság fogalma igen elvont, komplex és mind politikai, mind társadalmi szintű használata során „devalválódik, elhasználódik”.

Miért kellene polgárok milliónak megváltoztatni viselkedésüket, valamilyen szinten lemondani bizonyos dolgokról és gondoskodni a következő generációról? Nem pont ezzel ellentétes irányba mutatnak a fejlődés legfontosabb irányvonalai? Heterogén társadalmunkban nem a globalizáció az, amely a gazdasági növekedés és az individualizáció mozgatórugójaként, elősegítette a csak rövid távra tervezhető, a gyorsan változót és fogyasztói szemléletet?

A posztmodern korban sokan az egyéni szabadságot tekintik az önmegvalósítás szabadságának, még akkor is, ha ez az individualizáló trend többnyire a számítógép előtti elszigeteltséghez vagy elmagányosodásához vezet. Az élet minden területén megfigyelhető a hosszú távú elkötelezettség hiánya, legyen az egy párt, szakszervezet, egyház vagy család keretein belül. Sokan egye-

dül vagy baráti kapcsolatban élnek, gyerekek, unokák nélkül. Ezért nem is kötöttek gyermekeikkel vagy unokáikkal „személyes generációs szerződést”. Az állami vagy privát biztosítási rendszer majd gondoskodik róluk. Miért, kiért kellene spórolniuk, lemondani a fogyasztásról? Az egyéni időskori előtakarékoskodást megoldják állami vagy magánbiztosítók segítségével a mindennapi kockázati tényezők csökkentése által. Mivel egyre kevesebben hisznek a túlvilági igazságtételben, egyre jobban elhatalmasodik az evilági paradicsom elve. Csak az ITT és a MOST számít.

A legtöbb ember életfilozófiája nem tér ki arra, hogy egy harmadik személy számára erőfeszítéseket tegyen, vagy lemondjon bizonyos lehetőségekről. A nagyobb volumenű változások gyakran sokkal inkább szükségtelen terhet, mint tényleges előnyt jelentenek. Ez a viselkedésmód megfelel a „Lakoma mosogatás vagy zongorajáték gyakorlás nélkül kívánalmának”, ahogy azt nemrégiben a Frankfurter Allgemeine Zeitung egyik vezércikke is megfogalmazta. Csökkenőben van a hajlandóság arra is, hogy korlátozzuk magunkat, esetleg hátrányba kerülünk a közjó érdekében. A „Nimbys-jelenség” megszemélyesítői, akik a közvetlen környezetükben fellépő változások ellen tiltakoznak, manapság – ha lehet még sokkal inkább, mint korábban – a városok gazdagabb környékeiről származnak. Elég soká tartott például, míg egyik kezdeményezésem szövetségi szintű jogszabály lett, amelynek értelmében az ítélkezési gyakorlat nem tilthatja meg a gyermekek játszótéri hangoskodását. Ez a példa is rámutat arra, hogy az egyéni szabadság és a társadalmi felelősség, a jogok és kötelezettségek között fennálló egyensúly milyen mértékben tolóddott el társadalmunkban az individualizmus, sőt néha az egoizmus irányába.

Ez az eltolódás az önmegvalósítás, az önös érdekek és igények optimalizálása irányába a munkavállalás globalizálódásának következménye. A posztmodern világ feltételezett vívmányai közé tartozik a „flexibilitás”. Richard Sennett könyvében részletesen elemezte ennek a kikényszerített flexibilitásnak és a munkahelyek fragmentálódásának a következményeit. A kikényszerített flexibilitás és mobilitás sokszor odáig vezet, hogy az emberek életkörülményei, családi kapcsolatai látják ennek kárát. Ezzel párhuzamosan azt is megnehezítik, hogy letelepedjünk. Akit a globalizációs folyamat az egyik munkahelytől a másikig repít, mint homokvihár a homokszemet, nemigen képes egy adott helyen gyökeret eresztetni. Miért vállalna egy „modern nomád”, aki átmenetileg hol Berlinben, hol Hamburgban vagy éppen Stuttgartban él, bármely közösségért hosszú távon kötelezettséget? Miért ne éppen ott alakítsa ki a számára legoptimálisabb életfeltételeket, ahol éppen él? Stuttgart lakosságának több mint 8 %-a évente kicserélődik, ami azt jelenti, hogy csak statisztikailag nézve körülbelül 12 évente Stuttgart teljes lakossága is kicserélődik. Hasonló folyamatok játszódnak le egyéb más nagyvárosokban is, mint például Frankfurtban vagy Münchenben.

Ugyanakkor a gyorsulás időszakát éljük, nemcsak a technológiai fejlesztések, hanem az információáramlás terén is. Az alapsebesség gyorsabb, mint valaha. Az internet segítségével a tények és vélemények, értékelések és feltételezések pillanatok alatt bejárják a Földet. A politikai felelősségvállalók, de az átlagemberek is egyre nehezebben tudnak ebből az információhalmazból szelektálni, a tényeket megítélni és tájékozódni. Hát akkor nem sokkal egyszerűbb elszakadni a komplex valóságtól és a médiumok szórakoztató világában elmerülni? Ez többszörös dilemmát vet fel. Az egyes médiumoktól azt várjuk, hogy a politikai élet felelősei gyorsan reagáljanak a kérdésekre és a folyamatokra, azaz a döntésekkel járó stressz mindennapossá válik. A rövid határidejű válaszból automatikusan következik, hogy tömör, SMS-szerű lesz a tartalom is. Ugyanakkor a fenntartható megoldások többnyire hosszabb perspektívájú, differenciált válaszokat követelnének meg.

További dilemmát okoz a jövőbeli fejlesztések egyre inkább globális összefonódása, ami által ezek a fejlesztések nem csak komplexebbek és bonyolultabbak, hanem az átláthatatlan összefüggések miatt bizonytalanabbak és kiszámíthatatlanabbak lesznek. Hiszen kinek van arra rálátása, milyen is lesz 20 év múlva a helyzet? Az átlagember bizonytalansága az összefüggések és a függőségi viszonyok iránt összekapcsolódik a politikai és gazdasági elit felelős vezetésével szembeni egyre csökkenő bizalommal. A pénzügyi, gazdasági és államadóssági válság nemcsak objektív módon tette nehezebbé a döntések kiszámíthatóságát, hanem elvette a megbízható vezetésbe vetett hitet is. Ebből a bizalomvesztésből részben az következik, hogy már annyi is elég ahhoz, hogy valaki a választásokon eredményt érjen el, hogy fennhangon több átláthatóságot és a polgárok nagyobb bevonását követeli. Ez viszont azt a veszélyt rejti, hogy a politikai döntéseket egyre inkább hasraütés-szerűen, a mindenkori hangulatnak megfelelően hozzák meg, csakhogy elérjék a vélt népszerűséget. Így válnak a talkshow-k a szimpátiapontokért zajló harcok fontos önbemutató platformjává.

A bemutatott, egyáltalán nem egyszerű keretfeltételek ellenére a mi demokraciánkra az jellemző, hogy a hosszú távú célokat tartalmazó fenntarthatósági politika, illetve annak minden fontos, közéleti feladatkörben való következetes megvalósítása csak akkor sikerülhet, ha azt az emberek döntő többsége is a magáénak vallja. De miért érdeklődnének az emberek a fenntartható politika iránt, miért szeretnék azt alakítani? Ennek az alapja egyfajta értékorientáció, amely a fenntarthatóságra való igényből fakad. Éppen ezért a fenntarthatóság és állandóság nem csak társadalmi, ökológiai és gazdasági, hanem kulturális alapokkal is rendelkezik (vö. 3. rész). A főpolgármester alapvető és érdemleges vezetői feladata ezért az, hogy magával vigye az őt megválasztó polgárokat a fenntarthatóság felé vezető úton. Ez pedig nemcsak azt jelenti, hogy a tisztviselőkkel és más lehetséges partnerekkel folytatott egyeztetések folyamán szakmailag megalapozott megoldásokat találjunk. Sokkal inkább jelenti azt, hogy bevonják az embereket az egyes projektek fejlesztésébe, tervezésébe

és kivitelezésébe, közreműködésre szólítsák fel őket, illetve az „érintetteket” „részvevőkké” avanzsálják. A következőkben bemutatott feladatkörökből az is egyértelműen kiderül, hogy az egyes projektek csak akkor tehetők sikeressé, ha az emberek sokrétűbben és kitartóbban kötelezik el magukat mellettük.

2. RÉSZ

21 ÖNKORMÁNYZATI FELADATKÖR A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSÉRT

CÉLKITŰZÉSEK – FELADATOK – MEGOLDÁSOK

A környezeti felelősségtudat, a társadalmi szolidaritás és a gazdasági teljesítőképesség hármásának megvalósításának elengedhetetlen feltétele, hogy a fenntartható fejlődést politikai vezérelvként valamint minden területre kiterjedő feladatként értelmezzük, konkretizáljuk és aztán az egyes feladatkörökre lebontsuk. Ez egy igényes vezetői feladat mozgó célpontokkal (moving targets), mivel a kitűzött célok politikai okokból valamint a társadalmi, kulturális, gazdasági, műszaki és ökológiai környezetünk permanens változásából kifolyólag folyamatosan módosulnak. Ilyen értelemben a fenntartható fejlődés egy tartós és dialektikus javítási folyamat: a status quo megkérdőjelezésével találhatunk jobb megoldásokat. Városunk híres szülötte, Hegel olyan tézist fogalmazott meg, amelyet Stuttgart egy másik híres szülötte, Robert Bosch így fordított le a gyakorlat számára: „Aki felhagy azzal, hogy jobb akarjon lenni, megszűnik jónak lenni.” Mindannyian részesei vagyunk ennek a folyamatos tanulást eredményező rendszernek. Ezért a következőkben felsorolt célok, feladatok és eredmények csak köztes állapotot jelentenek a fenntartható városi társadalom irányába tartó, előttünk álló hosszú úton.

Örömteli tény, hogy Stuttgart esetében ez a helyzetértékelés pozitív. A „Wirtschaftswoche” hetilap Németországból 50 legnagyobb városát vizsgálta meg, ehhez a kiel-i Christian-Albrechts Egyetem, a kiel-i Világgazdasági Intézet és a Kiel Economics Tanácsadó Vállalkozás szakemberei új indikátorrendszert dolgoztak ki. Ötvenhat egyedi mutatóval vizsgálták az alábbi hat kategóriát: energia, közlekedés,

környezet, társadalmi tőke, humánerőforrás és gazdasági fenntarthatóság. Örvendetes módon az 50 vizsgált város közül **Stuttgart** kapta meg **Németország legfenntarthatóbb városa** címét. Valószínűleg ez motivál és ösztökél bennünket arra, hogy Stuttgart, de egyéb városok is céltudatosabb fejlődést mutassanak a fenntarthatóság terén. Ez városaink, a városi lakosság és a vállalkozói réteg jövőbeni érdeke. Ezzel együtt azonban arról sem szabad elfeledkeznünk, hogy németekként, mint nyersanyagimportőrök és high-tech termékek exportőrei különleges felelősségünk is van. Ez vonatkozik Stuttgartra, a világ egyik legtöbbet exportáló régiójára is. Ezért is kell minden helyi feladatkör esetében az alábbi kérdésre keresni a választ: **Tényleg a fenntarthatóság irányába tart a városunk?**

1. VÁROSÉPÍTÉSZETI FEJLESZTÉS

CÉLKITŰZÉSEK:

A rövid utak városa: kompakt, városias, zöld

FELADATOK:

A 20. században többféle fejlődés is jellemző volt Németország és részben Európa más országaira is. A már a 19. században megkezdődött iparosodással együtt járó zaj- és légterhelés miatt az emberek védelmének érdekében el kellett különíteni a munka- és az életteret. A II. világháború után ezért az volt a cél, hogy a városokat a lehető leggyorsabban újra felépítsék, figyelembe véve a lak- és munkahely iránti növekvő igényeket. Ehhez az amerikai városmodell szolgált mintaként, hiszen a városi társadalom számára az „American way of life” szolgáltatott követendő példát. Mivel a gépkocsi a jólét és az egyéni szabadság megtestesítőjeként kiemelkedő szerepet játszott, nem csoda, hogy városaink felépítése és átalakítása során ezt igyekeztek maximálisan figyelembe venni.

Európa fejlődő régióiban még ma is hatalmas kereslet van a lakásépítésre, ipari parkok telepítésére, közlekedési és ellátó-infrastruktúra létrehozására alkalmas területek iránt. Ezzel párhuzamosan a metropol-régiókban egyfajta versenyszemléletnek is szemtanúi lehetünk, mert az egyes önkormányzatok a lehető legnagyobb területet szeretnék lakó- és iparterületnek kijelölni, ezzel is biztosítván a lehető legnagyobb fejlődést. Németországban így napi szinten 70 hektárnyi földet (azaz évente 25 ezer hektárt) vesznek használatba, még ha ez csökkenő tendenciát is mutat.

Minden európai nagyvárosra jellemző a „vissza-a-városba”-tendencia. Ennek oka a demográfiai változásokban keresendő, amelyet az idősebb polgárok és az egyedülállók számának növekedése jellemez, hiszen a háztartások több mint felében már csak egy személy él, aki viszont egyaránt függ a társadalmi kapcsolataitól és a szolgáltatóipartól. Ugyanakkor a fosszilis energiahordozók mennyiségének csökkenése miatt egyre többbe kerül a mobilitás.

Mivel a munkahelyek környezetünkre egyre kevésbé károsak és elsősorban a szolgáltatóiparhoz sorolhatók, akár az is megoldható, hogy életterünkkel egy térben valósuljon meg a munka, a társadalmi élet, valamint a sport és a kultúra. Ezzel együtt lehetőség nyílik arra is, hogy az „európai típusú” városok ötlete ismét teret nyerjen, azon városoké, melyet a felhasználás, a formák, a társadalmi csoportosulások és a környezet sokszínűsége köt össze, egy kompakt város, ahol minden könnyen megközelíthető.

MEGOLDÁSOK:

A KOMPAKT VÁROS

A lakások iránti magas kereslet, illetve a stuttgarti agglomeráció egymással konkuráló ajánlatai ellenére a város az elmúlt 15 évben konzekvensen csökkentette a lakásépítési céllal bevont új területek arányát. **Célunk: belső alakítás a külső fejlesztés helyett, területi újrahasznosítás új területek bevonása helyett.**

A lakhatási és közlekedési célú területhasználat 1980 és 1990 között évente 8 %-kal, 1990 és 2000 között évente 5,5 %-kal, és az elmúlt 10 évben 3 %-kal növekedett. Ahhoz, hogy a keresletnek a lehetőségek szerint eleget lehessen tenni, a saját kezdeményezésre bevezetett területhasználati korlátozás mellett a város összeírta lehetséges építési területeit. Az ilyesfajta „építési terület-management” megkönnyíti az építési területek közvetítését, ezzel a magántulajdont is könnyebben lehet újfajta módon hasznosítani. Ide sorolandó például a területek beépíthetőségének megnövelése is, amennyiben az városépítészeti és környezetvédelmi szempontból is elfogadható. Minden városrészben vannak olyan lakónegyedek, amelyek azáltal értékelődtek fel, hogy a rendbehozataluk során például közterületeket alakítottak ki vagy kifejezetten fiatal családok számára építkeztek.

Céljaink között szerepel a város egésze számára hosszú távú perspektíva létrehozása, ennek érdekében kidolgoztuk az ún. **Városfejlesztési koncepciót** (STEK). Fenntarthatósági elvek alapján az alábbi fő pontokat határoztuk meg:

- a városi jelleg erősítése,
- a társadalmi együttélés elősegítése,
- a lakótér biztosítása és városi lakóformák kialakítása,
- a gazdasági központokra jellemző tényezők kiépítése,
- a városi élettel összeegyeztethető mobilitás, valamint
- súlypontos városfejlesztés.

A Városfejlesztési koncepció tulajdonképpen irányítúként szolgál a városépítészeti perspektívák továbbfejlesztésénél.

A koncepció kidolgozásakor számos lakossági kezdeményezést is figyelembe vettünk. A lakónegyedekhez kötődő tervezésbe kerületi tanácsadókat és a városépítési bizottság külső szakembereit is bevontuk. A konkrét városnegyedek megtervezéséhez általában egy „tervezőműhelyt” alakítottak ki, ahol minden érdeklődő megoszthatta elképzeléseit, megvitathatta azokat a várostervezőkkel, építészekkel, a helyi képviselőtestülettel stb., és kidolgozhatták a megoldási javaslatokat.

A VÁROSÍAS VÁROS

Az ipari termelés változása, az alacsony károsanyag-kibocsátású gyártási folyamatok, a szolgáltatóiparhoz kapcsolódó munkahelyek fejlesztése, valamint az utcafelületek visszanyerése mind új lehetőségeket biztosítanak a **városi fejlődés számára: a különféle hasznosítási módok, a különböző építészeti formák és a társadalmi sokszínűség** mind életteli városnegyedek létrejöttéhez vezetnek, ahol a találkozások színterei, a munkahely, a lakó- és élettér újfajta minőséghez jut. És mindez nemcsak a belvárosban, hanem városunk egyéb részeiben is. Az alábbiakban öt példát hozunk erre:

► **A BELVÁROSI BOSCH-TERÜLET** A Bosch-cég a 60-as években – az akkori amerikai modellnek megfelelően – vezetői- és kutatói központját egy erdőben helyezte el. A város azonban nem óhajtott ilyen célra erdőt bocsátani a rendelkezésükre. Erre reagálva a Bosch vezetése Stuttgart városhatárától 100 m-re, mely már Gerlingen községhez tartozik, helyezte át központját. Az addigi belvárosi Bosch-ingatlant aztán Baden-Württemberg tartomány megvásárolta, és irodaházként hasznosította. A 80-as évek elején a terület parlagon hevert, majd eladták egy befektetőnek. Kemény nyilvános viták folytak a terület jövőjéről. 1997-ben, amikor újonnan kerültem a főpolgármesteri székbe, sikerült a befektetőt egy másik hasznosítási ötletnek megnyernem. A részben műemléki védettséget élvező házakból álló épületállományt nagymértékben rendbe hozták. A RÉGI és az ÚJ így létrejött érdekes keverékében szolgáltatóipari egységek és mozik mellett irodák, éttermek, klubok és lakások is helyet kaptak. Robert Bosch korábbi adminisztrációs központjába került az Irodalom-Ház. Így lett a valaha elzárt területből élénk, közutakkal és terekkel megtűzdelt új városnegyed.

► **A ROSER-TERÜLET** A Roser Bőrgyár a 90-es évek elején jelentett csődöt. A cél az volt, hogy a Stuttgart-Feuerbach központjával határos egykori gyárterületből különböző funkcióknak megfelelő városi negyedet alakítsanak ki: lakásokat, az idősebb emberek igényeinek megfelelő lakáskomplexumot, bevásárlási lehetőségeket, szolgáltatóházakat és irodákat, miközben a két Bonatz által tervezett, védett épületet is hasznosítják és szanálják. Az egyik ilyen épületben került elhelyezésre egy étterem a saját mini-söröződjével, a korábbi adminisztratív központba pedig a kulturális és közösségi ház költözött. Így a korábban körbekerített gyártelepből egy életteli városrész vált, nyilvános parkokkal és területekkel, ahol mindenki megtalálja saját számítását.

Ahol korábban vásárok kerültek megrendezésre, most járókelők sétálnak. A „Zöld rész” egyben a „Zöld U” lezárása is.

► **A KILLESBERGI VÁSÁRTERÜLET** A II. világháború után a Stuttgarti Vásárt a Killesberg-park terhére bővítették. Mivel évről évre egyre keresettebb lett a Vásár, az ezzel járó forgalom is folyamatosan növekedett. A csarnokok a 80-as évekbeli modernizálás ellenére is túl kicsinek és korszerűtlennek bizonyultak. Egy esetleges bővítést is csak a parkterület kárára lehetett volna megoldani, ráadásul az még nagyobb gépkocsiforgalmat generált volna. Ezért a város megegyezett a tartománnyal egy új vásárterület felépítésében a repülőtér mellett. Ezáltal 16 hektárnyi terület szabadult fel a Killesbergen. Az volt a célom, hogy itt fenntartható területet alakítsunk ki. Így a parkterületet újramodellezték, és 10 hektárral bővítették. A Kastélykerttől a Killesberg-parkig felfutó ún. „Nagy U”-t a „Zöld rész”-sel így módon egy olyan zöldfolyosóval bővítették, amely a megtisztított „Rote Wand” mentén a Feuerbacher Heidén keresztül a Kräherwaldig fut. Ezzel párhuzamosan lehetőség nyílt arra, hogy minden generáció számára alkalmas lakásokat építsünk, részben emeletes házak, részben közösségi lakóegységek formájában, illetve az idősebb generáció számára egy szenior-rezidenciát hoztunk létre. Összességében több mint 800 lakás került kialakításra. Megépült továbbá egy szolgáltató központ bevásárlási lehetőségekkel, orvosi rendelővel és napközis létesítményekkel.

► **A NECKARPARK** Szinte nincs olyan város, ahol ne lenne olyan terület, melyet korábban a Deutsche Bundesbahn közlekedési és raktározási céllal használt. A Bad Cannstatti, 22 hektáros volt teherpályaudvar területe Stuttgart pillanatnyilag legnagyobb fejlesztési területe. A cél, hogy egyesítse a lakhatást, a munkát és a szabadidős tevékenységeket. Ez az ún. „Young City” a fiatalokat, és a fiatalon maradtakat, a diákokat, az ifjú szakembereket, a fiatal családokat, és a feltalálókat célozza meg.

Az átépítés kerettervei különleges lakóformákat irányoztak elő, amelyek a lakó- és munkahely érdekes elegyét adják, ahol megoldott az induló vállalkozások támogatása, és amelyek igen magas környezeti szabványoknak felelnek meg, lehetőség szerint biztosítva a szén-dioxid-mentes lakhatást és mobilitást. Mint minden más fejlesztendő városrész esetében, itt is a kulturális célú közösségi területek számára tettük le az alapkövet. A gyarmatárunk egyik korábbi központi raktárépületéből került kialakításra az új levéltár, ahol rendezvénytermek is helyet kaptak, melyek a későbbiekben találkozóhelyként is szolgálhatnak a leendő lakosok számára.

Az új városnegyed a NeckarPark teljes fejlesztésének része. Ide tartozik a Cannstatter Wasen is, amely Baden-Württemberg tartomány legnagyobb rendezvényhelyszíne, és leginkább a Cannstatti Népünnepélyről híres. A futballstadionokkal, a 60 ezer látogató befogadására alkalmas Mercedes-Benz Arenával, a 15 ezer látogató számára helyet biztosító Schleyer-Halléval, a Porsche Arénával 7500 fő számára, a SCHARRenával 2000 fő befogadóképességgel, a Carl Benz Arénával 1500 férőhellyel, illetve az egyéb sport- és szabadidős létesítményekkel, valamint a Mercedes Múzeummal és a Wilhelminával, amely Európa legnagyobb botanikus- és állatkertje a NeckarPark Európa legjelentősebb sport-, szabadidős- és szórakoztató komplexumának számít évi 12 millió látogatóval.

► **A ROSENSTEIN-NEGYED** A Rosenstein-negyedet a **21. századi európai város** mintapéldájának szánják. Miután a Deutsche Bundesbahn AG a Stuttgart 21-projekt keretein belül megépíti az új vasútállomást, 2020-ig több mint 100 hektárnyi sínfelület szabadul fel a város kellős közepén. Pillanatnyilag Stuttgart városközpontját és a Kastélykert (Schlossgarten) parkjait is ez a hatalmas sínmező vágja ketté.

Stuttgart városvezetése ezt a sínmezőt elővételben megvásárolta, egyrészt azért, hogy a jövőbeli rendelkezési jogokat megszerezze, másrészt, hogy mint tulajdonos, a város polgáraival együtt dönthessen arról, hogyan is hasznosítsa ezt a területet a későbbiekben. Egyebek között a Kastélykertet kívánják így 200 ezer négyzetméternyi parkterülettel megnövelni, amivel ökológiai ellenpólusként újabb zöldövezetet hoznak létre. 80 hektárnyi területen lépésről lépésre építik fel az elkövetkező évtizedek új lakónegyedét. A cél, hogy a teljes területen abszolút szén-dioxid-kibocsátásmentes életformát hozzanak létre szén-dioxid-mentes mobilitással és szén-dioxid-mentes épületekkel. A kulturális és képzési célokat szolgáló épületekkel akarnak hozzájárulni ahhoz, hogy Stuttgart a város határain túl is értéktöbbletet teremtsen. Az az elképzelésem, hogy Stuttgart megpályázza az „Európa Kulturális Fővárosa 2025” címet. Addigra akár az eddigi Lindenmuseumból kialakítható lenne az új Néprajzi Múzeum is, ahol bemutatható a világ kultúrája. A Liederhalle kulturális és kongresszusközpont kínálata mellett kiegészítésképpen megjelenik egy új zenei központ, az ún. „Schlossgarten-Philharmonie” is.

A ZÖLD VÁROS

A 60-as években **„Nagyváros az erdő és a szőlőtőkék között”** volt Stuttgart szlogenje. Azóta a város teljes területének 39 %-át nyilvánították táj- és természetvédelmi területté. Az összes német nagyváros tekintetében ez a legnagyobb ilyen területi részesedés. A város területének közel egynegyedét fedik hatalmas erdős területek. Bővítették a nyilvános park- és szabadidős területeket, legutóbb a Killesbergen található, egykori vásárterület hasznosításával növekedett 10 hektárral a parkosított terület. Ezzel befejezték az ún. „Zöld U” kiépítését; ez egy több mint nyolc kilométer hosszan elnyúló parkos terület,

A Stuttgart 21 projektnek köszönhetően eltűnnek a régi sínek. Hogy mi legyen a területtel, abba a stuttgarti lakosok is beleszólhatnak.

amely a városközpontban, az Új Kastély mellett kezdődik és elnyúlik egészen a Kastélykerten át a Rosenstein Parkon és Killesbergen keresztül a Feuerbacher Heidéig, illetve a Kräherwaldig, egy olyan nagy erdős területig, amely bőven átnyúlik Stuttgart városhatárán. Ezen zöld területek és parkok biztosítják azt, hogy egyetlen stuttgarti lakosnak sem kell 300 méternél többet mennie ahhoz, hogy a zöldben legyen.

A zöld felületekhez a néhol egészen a belvárosig nyúló szőlőhegyek is hozzájárulnak. E zöld felületek nagy mennyiségű friss levegőt termelnek, ami a völgykatlan szempontjából igen fontos. A 120 hektáron elterülő, gyümölcsfákkal pettyezett mezők is elősegítik a friss levegő bejutását. A biotóp-hálózatoknak köszönhetően a táj- és természetvédelmi területek növény- és állatfajok ezreinek biztosítanak természetes életteret.

2. A TERMÉSZETES ÉLETKÖRÜLMÉNYEK VÉDELME

CÉLKITŰZÉSEK:

Életterünk fenntartható védelme: a víz, a talaj, a levegő, a klíma védelme a készletek megóvásával és hosszú távú szén-dioxid-mentes életmóddal.

FELADATOK:

A népességi és a gazdasági növekedés miatt világszerte drasztikusan növekszik ökorendszerünk terheltsége. Jelenleg hét milliárd ember él Földünkön, harminc év múlva ez a szám eléri a kilenc milliárdot. Ennek a kilenc milliárdnak mind szüksége van élelemre, ruházatra, lakásra, munkahelyre; mind fogyaszt vizet és energiát, területet és nyersanyagot igényel, valamint szemetet és szennyvizet termel. Fenntartható növekedésre van szükségünk ahhoz, hogy elkerülhessük az ökológiai összeomlást.

Annak ellenére, hogy mi Németországban részben elkülönítettük a gazdasági növekedést a nyersanyagkészletek felhasználásától, szén-dioxid-lábnymunk továbbra sem számít fenntarthatónak. Mivel azonban megvannak az anyagi eszközeink és a műszaki lehetőségeink, hogy jobban védjük a környezetet, természeti adottságainkat hatékonyabban használjuk és kevesebb fosszilis energiahordozót használunk fel, éppen ezért tőlünk, a stuttgarti régiótól követelik meg azt, hogy összekapcsoljuk az új technológiákat és az új életstílust a természeti adottságok hatékonyabb védelmével.

MEGOLDÁSOK:

A városfejlesztési fő célokból – kompakt, városias, zöld – következik, hogy aktívan csökkenteni kell a területhasználatot, óvnunk kell a talajt és a vizeket és a levegőt, városunk élőhelyeit pedig fenn kell tartani.

A TERÜLETHASZNÁLAT

100 éve a mai Stuttgart területének éppen 6 %-a volt beépítve. A 20. század közepén indult be a tartományi főváros lakó- és közlekedési területének terjeszkedése, amely akár évi 100 hektárnyi területet bevonását is megkövetelte. Egy 2001-es városfejlesztési statisztika kimutatta, hogy ilyen ütemű terjeszkedés esetén 2080-ra Stuttgart teljes területét beépítik. Azóta mérhető visszaesést tapasztalhatunk a terület-használatbavétel terén. Az elmúlt 15 évben mindössze 410 hektárral növekedett a lakó- és közlekedési céllal bevont területek nagysága, ráadásul ezek nagy része korábbi terület-használati és beépítési tervek alapján történt. A mostani tervezés a sűrítést, az újrahasznosítást és a parlagon fekvő területek revitalizálását helyezi előtérbe.

A Feuerbach renaturalizálás előtt. A Feuerbach a város északi és nyugati részén folyik, és Stuttgart leghosszabb folyója.

A Feuerbach renaturalizálás után. Az elmúlt években több mint egy kilométer hosszan visszaállították a természetes állapotokat. Nem csak a sétálóknak jelent kapcsolódást.

TALAJVÉDELEM

A területhasználat mennyiségi vizsgálata mellett ki kell térnünk a talaj minőségi értékelésére is. E tekintetben a talajvédelmi szempontok döntőek. Mind az erdőségek, mind a városi talaj nélkülözhetetlen részét képezi a természet körforgásának, mivel ütközőként funkcionálnak: a káros anyagok egy részét megkötik és részben lebontják, mielőtt azok a talajvízbe kerülnének. E fontos ökológiai funkció megvalósításához a város Baden-Württemberg tartománnyal együtt 10 évvel ezelőtt kidolgozta a Stuttgarti Talajvédelmi Konceptiót. Ez a koncepció az alábbi intézkedések segítségével tervezhetővé, mérhetővé és irányíthatóvá teszi a talajhasználatot:

- A talajminőséget a terület nagyságába beszámítják, és a használatot mennyiségi és minőségi szempontok alapján mérlegetik. Egy saját pontrendszer (a talajkontingens 1000 indexpontot ér) bevezetése lehetővé teszi a talajkészletek költségvetési szempontú megközelítését.

- Az építmények tervezésénél meg kell határozni a mozgásteret, nem a projektek megakadályozására, hanem azért, hogy a talajvédelem érdekében a mérlegelésnél minél jobban figyelembe lehessen venni a talajminőséget.
- Ezen beavatkozásokkal 2006 májusától 2008 áprilisáig hat talaj-index-ponttal magasabb értéket sikerült elérni, ami azt jelenti, hogy Stuttgartnak sikerült, ha csak csekély mértékben is, javítania a talajterhelésen.

BIOTÓPHÁLÓZAT

Stuttgart 2006 óta használ biotóp-atlaszt és megtervezi biotóp-hálózatát. Ehhez 15 éven keresztül folyamatosan értékelték a város külterületének flóráját és faunáját, amely segítségével átfogó tájékoztatást nyertünk a vadon élő állatok és a növényzet élőhely-védelméről, illetve annak újratelepítéséről. Célunk a változatos táj- és természetvédelmi területeket egymással való összekapcsolása. Időközben a város már számos kerületében alakultak meg munkacsoportok, amelyek az egyes biotópok védelmével és egy lehetséges biotóp-hálózat kialakításával foglalkoznak, s nem utolsósorban „örökbe fogadnak” bizonyos élőhelyeket.

VÍZVÉDELEM

Ahogy a legtöbb nagyváros, Stuttgart sem képes a város területéről fedezni **ívóvíz-szükségletét**, ezért a város, illetve közvetlen környezete a maga 3,5 millió lakosával távellátásra szorul. Az ellátást két szolgáltató biztosítja: a víz a Donauried térségéből, illetve a Bodentóból származik. Kiterjedt vízvédelmi területeket jelöltek ki, hogy biztosítsák a sürgősségi vízellátást, illetve az általános vízvédelmet.

Az **ásványvizek** a természeti kincsek különleges csoportját alkotják. Az itteni ásványvízlelőhely Európában a második legnagyobb Budapest után. Naponta 44 millió liternyi ásványvíz szökik fel a 12 stuttgarti forrásokból. A város három gyógyfürdőt is működtet, amelyek egészség-megőrzési és rehabilitációs célokat is szolgálnak. Az ásványvíz minőségét egy gyógyvízvédelmi övezet szavatolja.

SZENNYVÍZKEZELÉS

A szennyvíztisztítás elsősorban a víz- és talajvédelmet szolgálja. A négy stuttgarti szennyvíztisztító közül a legnagyobb Mühlhausenben áll. Ez az üzem Németország tíz legnagyobb szennyvíztisztítójának egyike, 164 négyzetkilométernyi gyűjtőterületével 1,2 millió lakost lát el. Mivel a megtisztított szennyvizet a Neckarba vezetik vissza, igen magas követelményeket állítottak a tisztítási teljesítménnyel szemben, amelynek részeként a maradványanyagokat és baktériumokat is eltávolítják a szennyvízből.

A Neckar magas foszfáttartalma miatt a szennyvíziszapból elsősorban a foszfort kell kinyerni. A foszfor a növények fontos tápanyaga, ezért a jövőben a szennyvíziszapból kivont foszfort újrahasznosítják.

Mivel a szennyvíztisztító-üzemek igen sok energiát fogyasztanak, a saját energia termelése és az energiahatékonyság növelése fontos adalék az erőforrások és a klíma védelméhez, illetve a helyi energiapolitikai fordulathoz (ld. 3. fejezet: Energiapolitikai fordulat).

HULLADÉKGAZDÁLKODÁS MINT GAZDASÁGI KÖRFORGÁS

A Baden-Württembergi Környezetvédelmi Minisztérium 2010-es mérlege szerint a háztartásokból származó szemét, valamint az újrahasznosítható hulladék mennyisége 1990-től 2010-ig 3,4 millió tonnáról 3,8 millió tonnára emelkedett. Ami a tényleges szemét mennyiségét illeti, ezen időintervallumon belül 2,6 millió tonnáról 1,6 millió tonnára csökkent, míg az újrahasznosítható hulladék és a bioszemét mennyisége kb. 800 ezer tonnáról 2,2 millió tonnára növekedett. Az 1990-es állapothoz képest az is változott, hogy a szemetet már nem tárolják felhasználás nélkül, hanem annak 60 %-át anyagának megfelelően hasznosítják, 40 %-át pedig energetikailag használják.

Stuttgartban 2010-ben 430 kg volt az egy főre eső háztartási szemét és az újrahasznosítható hulladék mértéke. A szemét anyagi és energetikai felhasználásából 36 ezer tonnányi szén-dioxid-megtakarítással lehet számolni.

A Königstraßen 50 föld alatti szeméttároló található. A szemetet felszippantják.

Stuttgart Hulladékgazdálkodási Üzemének (AWS) többek közt öt, a hulladéklerakási előírások alapján tanúsított hulladéklerakó telepe is van. A lom, eltűzelhető építési hulladék és elektronikai fémhulladékok mellett ingyen átveszik a háztartási mennyiségű újrahasznosítható fém- és papírhulladékokat is: évi 5 ezer tonna lomot és újrahasznosítható hulladékot, illetve 700 tonna elektronikai fémhulladékot.

Mivel a kettős rendszerben az újrahasznosítható csomagolóanyagok számára biztosított sárga zsákokat a magánkézben lévő hulladékszállítók is begyűjtik, a hulladékok anyagi és energetikai hasznosításával egyfajta körforgást értünk el. Mindezek ellenére az az egyértelmű cél, hogy minél kevesebb szemetet termeljünk, és minél több anyagot hasznosítsunk újra.

A jövőben keletkező szemét és veszélyes hulladékok tekintetében komoly problémát jelent az **épületek bontásából származó hulladék**. Pillanatnyilag az épületek viszik el az erőforrások 60 %-át, és azok termelik a szemét 60 %-át is. Miközben már sikerült elérni, hogy egy újabb típusú személyautó akár 90 %-át is hasznosítani lehessen, addig az épületek bontásából származó hulladék esetében ez csak annak kis töredékénél lehetséges. Ehhez járul az is, hogy a homlokzatszigetelés egy részét, melyben sokszor különböző ragasztókat használnak fel, veszélyes hulladékként kell besorolni.

Az újonnan alapított Stuttgarter Fenntarthatósági Intézet (SIS Stiftung e.V.) ezért azon célt tűzte ki maga elé, hogy ún. „triple-zero”-épületeket hoz létre: ezek olyan épületek, amelyek fosszilis energiahordozók nélkül működnek, nincs káros kibocsátásuk és 100 %-ig újrahasznosíthatóak. Ez a fajta fenntartható építkezés ma már technikailag megoldható, viszont szükség lenne arra, hogy az építőiparral, több iparággal, projektfejlesztőkkel és építésszel egyetemben olyan fenntartható építési kultúrát alakítson ki, amely az átlagos házipítő számára is megfizethető.

A KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOK

A közsféra az építőipar és a beszerzések legnagyobb megbízója. Ezért az ökológiai elvárásoknak megfelelő közbeszerzési eljárások kiemelkedő jelentőséggel bírnak. Stuttgart városa a közbeszerzési irányelveket betartva hangsúlyt fektet az ökológiai minőségre a gyártási folyamatok során, az újrahasznosításnál és az energiatakarékoságnál, például a számítógépek, a világítótestek, a fűtéstechika stb. esetében. Mindezt kiegészíti a „fair trade” fogalma, azaz, hogy olyan áruk kerüljenek beszerzésre, amelyek előállításakor nem történt sem egészségkárosítás, sem környezetszennyezés, illetve nem zsákmányolták ki a munkásokat.

3. ENERGIAPOLITIKAI FORDULAT

CÉLKITŰZÉSEK:

Egy fosszilis energiahordozók és atomenergia nélküli jövő, melyet az emberekkel, a vállalkozásokkal, a tudományos világgal és a kutatással együttesen alakítunk ki.

FELADATOK:

Vezető exportnemzetként egyre inkább függünk a globális gazdasági változásoktól. Ennek alapvető része a természeti erőforrásoktól való függés, mindenekelőtt az építőiparunk számára szükséges fosszilis energiahordozóktól, építőanyagoktól, valamint az ipari termelés és a mindennapi élet számára szükséges egyéb anyagok szállításától.

Az a cél, hogy hosszú távon érezhetően csökkentsük az energiainporttól való függést, a helyileg és regionálisan rendelkezésre álló energiakínálatból biztosítsuk a távhőszolgáltatást, illetve kizárólag megújuló energiaforrásból fedezzük az áramellátást. A megújuló forrásból származó energiát fel kellene használni városaink egyre növekvő elektro-mobilitásában is. Azzal, hogy a fosszilis energiahordozók elégetését csökkentjük, megőrizhetjük azokat a jövő generációi számára termelési alapanyagként. Ugyanakkor ezáltal csökken a szén-dioxid-kibocsátás is, amivel nagyban hozzájárulunk a klímavédelemhez.

Németországban Baden-Württemberg, és azon belül is a stuttgarti régió részesedett legnagyobb arányban az atomenergiából. Az Obrigheimi és a Neckarwestheimi I-es Atomerőműveket már lekapcsolták a hálózatról, a Neckarwestheimi II-es Atomerőművet pedig 10 éven belül iktatják ki. Mivel a stuttgarti régió relatív szélcsendes és a geotermikus lehetőségek is behatároltak, az energiahatékonyság és a regeneratív energiatermelés, illetve az intelligens hálózatok újfajta megoldásokat kívánnak meg.

MEGOLDÁSOK:

Azt kívánjuk elérni, hogy Stuttgart a gazdasági és népességnövekedés ellenére 2020-ra 20 %-kal kevesebb energiát fogyasszon az 1990-es értékekhez képest. Ennek eléréséhez a városban további három milliárd kilowattóra energiát kell megtakarítani. Ez az energiamennyiség körülbelül annak felel meg, amennyit a stuttgartiak egy évben fűtésre használnak el. Emellett a helyi létesítményekből származó megújuló energiának legalább a teljes energiaszükséglet 20 %-át kell fedeznie.

A Triple-Zero építmények, mint amilyen Werner Sobek stuttgarti építész magánháza is, optikailag is felkeltik a figyelmet. A cél, hogy ezeket az építményeket a privát építkezők számára is elérhetővé tegyék.

A VÁROST ÁTFOGÓAN ÉRINTŐ ENERGIKONCEPCIÓ

Az „Energiahatékony város” (SEE) elnevezésű szövetségi kutatási program támogatja az energiapolitikai célokat, illetve Stuttgart számára meghatároz egy 2050-ig tartó, perspektivikus energiakoncepciót. Az SEE periodikusan számítja a teljes városi energiaáramlást, így tudják a fogyasztás változását, a felhasznált energiahordozókat és az átalakításból származó veszteségeket nyilvántartásba venni. Emellett kiértékelik az egyes szektorokban bevezetett beavatkozások hatékonyságát is. A számítás figyelembe veszi az összes releváns területet: a háztartások, a közlekedés, az iparágak, a kereskedelem és szolgáltatások, valamint a városi ingatlanok. Az SEE-ből származtatva alkoták meg a Fenntartható Energia Stuttgarti Akciótervét, amelynek létrehozása mellett a város is – csatlakozva a „Polgármesterek a Klímaváltozásért Európai Gyűléséhez” – elkötelezte magát. Ebben az akciótervben 63 olyan intézkedést soroltak fel, amelyek az energiahatékonyág növelését és a megújuló energiaforrások kiépítését célozzák meg. Ehhez szükség van az alábbiakban felsorolt beavatkozások továbbfejlesztésére.

AZ ÉPÜLETEK ENERGIANORMÁI

Az építészet területén Stuttgart különféle eszközöket vesz igénybe abból a célból, hogy a meglévő és a jövőben megépülő épületek energiaszükségeit lehetőség szerint csökkentse és fenntarthatóan biztosítsa.

A város arra kötelezi az építetőket, hogy az új épületeket a szerint alakítsák ki, hogy azok üzemeltetése során még a törvényileg előírt mértéknél is jóval kevesebb energia menjen el fűtésre, hűtésre és világításra. A jelenlegi irányelv a 2009-es Energiatakarékosági rendelet (EnEV) követelményeihez képest 30 %-kal alacsonyabb értéket irányzott elő. A város ezen elkötelezettsége az energiatakarékos építészet mellett a városi kézben lévő építési területeket érinti, olyannyira, hogy amennyiben városépítési szerződések megkötésére vagy földterületek eladására kerül sor, akkor szerződésileg kikötik a tervezett beépítésnél a stuttgarti energiastandardok figyelembe vételét. A városépítészeti pályázatok esetében ráadásul az energiakoncepciójuk alapján értékelik és súlyozzák a terveket.

A VÁROSI NEGYEDEK ENERGIKONCEPCIÓI

Egész városrészek fejlesztésénél, mint például a sínmező átalakításánál, a város konkrétan a negyedre vonatkozóan alakítja ki az energiakoncepciót:

Az S-21 azon területére (amely az **Európa Negyed** egy részterülete), ahol már felszedték a síneket, kidolgoztak egy takarékos és fenntartható nyersanyaghasználaton alapuló energiakoncepciót. A fűtési energia biztosítására megoldották a teljes területet lefedő távhőszolgáltatást. A város szeretné hangsúlyozni az újonnan kialakítandó terület karakterét, ezért az építetőktől elvárják, hogy a költségvetésbe tervezzenek be innovatív, energiatakarékos intézkedéseket is. Munkájuk megkönnyítése érdekében ingyenes energiaszolgáltatási tanácsadással támogatják őket.

A **NeckarPark**ban található volt teherpályaudvar 22 hektáros területének beépítésénél olyan energiakoncepciót valósítanak meg, amely azáltal kapcsolja össze az egyes energiatakarékos építési technológiákat a regeneratív energiaellátással, hogy helyi energiaforrásokra és nyersanyagkímélő építőanyagokra épít. A kivitelezés és működtetés során a 2009-es EnEV elvárásainál legalább 45 %-kal alacsonyabb értékeket kell elérni. A NeckarPark fűtéséhez egy nagy szennyvízgyűjtő vizét használják fel, melynek fűtőtéljesítménye elég a 22 hektárnyi terület hőellátására. Az épületekbe integrált termikus napkollektorok és geotermikus berendezések egészítik ki az energiaellátást. Az építetőket kötelezik arra is, hogy járuljanak hozzá az áramellátás biztosításához és helyezzenek el az épületek tetején napelemeket, kivéve persze, ha a tetőfelületek leárnyékoltak, illetve egyéb módon használják őket (pl. tetőablak, tetőkert, tetőterasz, esetleg termikus napkollektor). A cél az, hogy az épületek lehetőleg fosszilis energiahordozók nélkül is fedezni tudják energiaszükségeiket.

AZ ÖNKORMÁNYZAT ELLÁTÁSA ÖKOÁRAMMAL

Stuttgart városa rendelkezik az egyik legnagyobb épület-tulajdoni hányaddal, és ezért megpróbál jó példával elől járni. 2012 óta kizárólag ökoárammal működtetik az összes városi kézben lévő épületet és intézményt, mint például a városházát, az óvodákat és iskolákat, kórházakat, szennyvíztisztítókat, de ide sorolandó a teljes utcai világítás is. Ez évente 182 millió kilowattórát jelent több mint 4100 felhasználói helyre elosztva. Az ökoáram minőségét szerződésben határozzák meg, és kizárólag megújuló energiaforrásokból származik, elsősorban vízerőművekből. Az ökoáram segítségével 2012-ben közel 100 ezer tonna szén-dioxid-kibocsátását sikerült megakadályozni. Már 2008 óta 25 %-ra tehető az ökoáram részesedése az önkormányzati ingatlanok esetében, 2011-ben ez 67 %-ra emelkedett, és ezzel 2012 végéig összesen 241 ezer tonnányi szén-dioxid-kibocsátását kerülték el.

A VÁROSI ÉPÜLETEK ÁTFOGÓ ENERGIAMENEDZSMENTJE

A város önkormányzata az energiamenedzsment területén sokéves tapasztalattal rendelkezik. Az önkormányzat 1977 óta folyamatosan szabályozza és csökkenti a városi tulajdonú épületek energiafogyasztását. Ezáltal már összesen hét millió megawattórányi fűtőenergiát és 0,7 millió megawattórányi áramot sikerült megtakarítani. (Összehasonlításképpen: ezt az árammennyiséget egy átlagos atomerőmű egy év alatt termeli meg.) Ráadásul ez a város költségvetésében kb. 410 millió eurónyi megtakarítást jelentett.

Mind az új építményeknél, mind a szanálásoknál sikerült 1997 óta folyamatosan alulmúlni az EnEV értékeit. Az energiaárak változásait figyelembe véve megvizsgáljuk, melyek azok a **takarékossági intézkedések**, amelyek megtérülnek, és mely követelményeken lehet még szigorítani. Az új építmények primér energiafelhasználásának – például fűtésre, meleg vízre és áramra – már kiindulásként is az EnEV előírásánál legalább 30 %-kal alacsonyabbnak kell lennie.

Az „energiaabálók” felismerésének érdekében folyamatosan ellenőrzik az ingatlanokat – igény és szükség szerint évente, havonta vagy akár naponta is. Egy ún. „**energiaszolgálat**” foglalkozik az épületekkel, amelyek a város teljes energiaellátásának 60 %-át fogyasztják. Városi alkalmazottak ellenőrzik a fogyasztást, oktatják az egyes intézmények működtetőit, optimalizálják a használatot, illetve koncepciót dolgoznak ki az épület energetikai optimalizálására. 2011-ben a „**fűtés-energiaszolgálat**” 167 épületet, az „**áram-energiaszolgálat**” pedig 124 épületet működtetett.

Sikerült minden épület számára olyan **energiakoncepciót** kidolgozni, amely szisztematikusan csökkenti az energiahasználatot. Ehhez felméri az épületeket, elrendelik a szükséges intézkedéseket, majd kialakítják az egyes épületrészeket érintő koncepciókat és tervszerűen meg is valósítják azokat. Idősotthonok esetében a fűtési értékek például 1990 óta a felére csökkentek.

REGENERATÍV ENERGIATERMELÉS

A tartományi főváros 49 berendezés segítségével tud regeneratív és nyers-anyagkímélő módon energiához jutni: 12 fával fűtött reaktor, 15 szolártermikusan működő egység, 11 napelemes berendezés és öt melegszivattyú. Egy további rendszer geotermikus energiát használ aktivált talajlemez segítségével. Ezt kiegészíti még egy gőzturbina, négy fűtőerőmű, és egy égetőmű, amelyek mind a szennyvíztisztítóban keletkezett gázzal működnek.

FAMARADÉK MINT ENERGIAHORDOZÓ

Stuttgart esetében a fának, mint megújuló energiaforrásnak kiemelt jelentősége van. A területgondozási intézkedések, valamint a fák és bokrok visszametszése során évente 18 ezer köbméter fatartalmú alapanyag keletkezik a városban. Ezt az anyagot 2004-ig komposztálták. Ennek a biomasszájának a hasznosításához és a fosszilis energiahordozók kiváltásához szintén ki kellett dolgozni egy koncepciót a városi lakóházakban. Megvizsgálták a meglévő kazánok méretét és élettartamát, a fatározók számára szükséges helyet, a famaradékot szállító tehergépkocsik forgalmi lehetőségeit, illetve a környék klimatikus adottságait. Mára már négy, fanyesedékkal működő egység dolgozik. Ezekben az egységekben kizárólag kezeletlen, Stuttgart területéről származó famaradékokat égetnek el. Ezzel a megoldással tovább csökkent az alapanyagimporttól való függés, ami a szállítással együtt még jobban terhelné a környezetet. Sikerült a korábbi komposztálási költségeket is megtakarítani ezzel. A biomassza eme felhasználása is fenntartható folyamat, hiszen csak az évente újraképződő famennyiséget fordítjuk az épületek fűtésére. Ezzel bezárul a szén-dioxid-körforgás is, hiszen a Stuttgartban képződő szén-dioxidot a folyamatosan növekvő bokrok és fák megkötik, ezek visszavágása pedig hozzájárul a hőtermeléshez.

NAPELEMEK

Az elmúlt években számos napelemes létesítmény épült. Azon tetőfelületeket, amelyeket a város nem hasznosít, a régió „tetőtőzsdéjén” felajánlják külső befektetőknek napelemmel működő létesítmények létrehozására. Ily módon már 34 létesítmény került kialakításra, összesen 8662 négyzetméternyi felülettel. Iskolák, egyesületek és magánfelhasználók is éltek ezzel a lehetőséggel. Ezek a létesítmények már évi 1096 kilowatt teljesítményt termelnek, amivel évi 607 tonna szén-dioxidot lehet megtakarítani. A már megépített létesítmények legnagyobbika a maga 763 négyzetméteres napelemével az IT-iskola tetején (Breitwiesenstraße) felépített rendszer, amely 102 kilowattos teljesítményt nyújt.

Európa legnagyobb napelemmel működő ilyen tetőlétesítménye az új Stuttgarteri Vásárépület tetején van, teljesítménye 4,32 millió kilowattnyi áram.

»CONTRACTING« A VÁROSI ÉPÜLETEKÉRT

Az energia- és víztakarékos befektetések finanszírozásához 1995 óta a város által létrehozott **belső »contracting«**-ot használják. A befektetett törzstőkét a megtakarításokból újrafinanszírozzák. Már közel 12 millió eurót fektettek be, amellyel sikerült 292 projektet megvalósítani, például iskolák esetében a jobb hőszigetelést, tornatermek hatékonyabb világítását vagy éppen a tető megépítését a Cannstatti Gyógyfürdő szabad medencéje felett. Ezzel a tartomány főváros 2011-ig körülbelül 14 millió eurót tudott megtakarítani, melyből aztán 5,4 millió euró nettó nyeresége származott. Azóta évente 1,6 millió eurót takarítanak meg és 9400 tonnával sikerült a szén-dioxid-kibocsátást csökkenteni. A »contracting« gazdasági és ökológiai sikereinek köszönhetően 2012-ben 8,8 millió euróra emelték a költségvetést. A szén-dioxid mennyiségének csökkenése mellett más pozitív hozadéka is van a »contracting«-nak: erősíti a helyi gazdaságot, hiszen a megbízások nagy részét regionális kisipari üzemek végzik el. Az ötlet már követőkre is talált, Németországban és Ausztriában 50 közösség vezette be a »contracting«-modellt.

»CONTRACTING« A MAGÁNÉPÜLETEKÉRT

Az »SEE« projekt egyik súlypontja egy ilyen »contracting«-modell kialakítása magánház-tulajdonosok számára is. Az energiatakarékosági intézkedéseket magáncégek előfinanszírozzák, a megtakarított energiaköltség ezek után lépésről lépésre visszakerül a finanszírozóhoz. Arra is gondoltak, hogy a magánvállalkozások ne csak a fűtőberendezések felújítását végezzék el, hanem nyújtsanak energiaszolgáltatást is. Ez a lízingmodell a háztulajdonosok számára költségsemleges lenne. A bérlőknek ebből alig emelkedne a rezsiköltségük, hiszen egyrészt folyamatosan csökkenne a fogyasztás, másrésztől a befektetést az újjáépítési hiteleknek (KfW-Kredite) köszönhetően kamattámogatással lehetne finanszírozni.

A VÁROSI ENERGIATAKARÉKOSSÁGI PROGRAM

Aki házat nyersanyag-takarékosan (át)építi, kiegészítésként a tartományi főváros újjáépítési erőforrásaiból külön támogatást vehet igénybe. Közel 12500 lakást támogattak 1998 óta a városi energiatakarékosági program keretén belül. Mindehhez a város 1998 és 2012 között körülbelül 23 millió euró támogatást engedélyezett. A programnak köszönhetően 230 millió eurónyi befektetés valósult meg. Ezzel a támogatással is már 170 ezer tonna szén-dioxidot sikerült megtakarítani.

ENERGIA-TANÁCSADÁS

A Stuttgarti Energia-tanácsadási Központ (EBZ) háztulajdonosoknak, bérlőknek, iparosoknak és építésznek nyújt segítséget az energiatakarékos építéshez. A szakemberek kérésre részletes szakvéleményt vagy egy energiafelhasználásról szóló kimutatást állítanak ki az épületekkel kapcsolatos energiatakarékosági intézkedésekről. Az EBZ a magán- és a közsféra közötti együttműködés egy gyakorlati példája.

ENERGIATAKARÉKOSSÁG

AZ ISKOLÁK ESETÉBEN

Az iskolaépületek energetikai szanálását kiegészíti a „Nyereséges energiatakarékoság a stuttgarti iskolákban”-program (LESS). Ez a program az energia- és vízfogyasztás csökkentésére kívánja motiválni a diákokat, tanárokat és házmestereket. A program 2008-as kezdése óta 23 iskola vesz részt a LESS-ben, melynek minden stuttgarti iskola részese lehet.

A LESS-projektekben a fűtésre használt energiafogyasztást átlag hét, a vízfogyasztást 13 %-kal sikerült csökkenteni. Az iskolák motivációként a megtakarított energia- és vízköltség felével szabadon gazdálkodhatnak, jelentős mértékben kiegészítve ezzel az iskolai költségvetést. Pedagógiai szempontból fontos az is, hogy a projektben résztvevők jobban azonosulnak az iskolájukkal, illetve elmélyítik tudásukat energetikai és klímavédelmi kérdésekben.

*Ezzel az akcióval 7.500 energiatakarékos iz-
zót osztottak szét Stuttgartban 2003/2004-
ben.*

SAJÁT ENERGIA-ELŐÁLLÍTÁS ÉS -GAZDASÁGOSSÁG A SZENNYVÍZTISZTÍTÓKBAN

A szennyvíztisztítók a hő és az erő társításából növelik saját áram-előállításukat. A fűtőerőművekben az iszap rothadásából származó gázból áramot és hő nyernek. Időközben sikerült a saját áram-előállítást 30 %-kal növelni és ezt az áramot a saját áramhálózatba visszavezetni. Ezzel 5 ezer tonnányi szén-dioxidot sikerült megtakarítani.

A gazdaságos energiafelhasználásra mindenekelőtt a biológiai tisztítási folyamat során lenne szükség, melynek áramigénye a teljes folyamat 60 %-át teszi ki. Az innovatív vezérlési koncepciónak köszönhetően a biológiai létesítményekben is jelentős megtakarításokat sikerült elérni. Jelenleg az összes szennyvíztisztítóban átálltak energiatakarékos világításra (LED).

Évi 40 millió eurót fektetnek be a szennyvíztisztításba. A szennyvíztisztítók gondoskodnak a tiszta vízről, de még a tisztább áramról is.

A szennyvíztisztítóknak termelt hőmennyiséget 100 %-ban saját használatra fordítják. A Mühlhauseni Központi Szennyvíztisztítóban egy integrált távhőszolgáltató rendszer oldja meg az épületek célzott és elégséges hőellátását.

ÚJ KÖZMŰVEK ÉPÍTÉSE

Stuttgart városa a maga 42,5 %-ával a legnagyobb részvényese volt a Neckarwerke Stuttgart-nak (NWS), az Energie Baden-Württemberg (EnBW) pedig közel 9 %-át birtokolta. Az energiapolitikai fejlődés, valamint az a gazdasági rizikó, amely a három atomerőmű és egy szénerőmű résztulajdonlásából adódott, oda vezetett, hogy Stuttgart 2002-ben eladta részesedését az EnBW AG-nek. Az eladásból származó 2,3 milliárd eurót befektették, és a befektetésből származó kamatösszeggel önkormányzati kiadásokat fedeznek.

Mivel a műszaki újítások lehetőséget adnak a kihelyezett üzemek megvalósításához, illetve az EnBW-vel kötött koncessziós szerződések 2013 végén lejárnak, a város új közművek építése mellett döntött. Mind az áram-, mind a gázhálózat esetében Stuttgart többségi tulajdont kíván szerezni. Egyéb vállalkozási lehetőségként felmerül az áram- és gázforgalmazás, illetve ökoenergia előállítás is, emellett a közeli tervek közt szerepel, hogy átvegyék a Távolcsillag Vízellátó Szövetkezetétől a vízellátást és a vízvételi jogokat.

Függetlenül mindazon olyan feladattól, amit a közművek látnak majd el, egy biztos: az energiapolitikai változás irányába tett lépések csak akkor lesznek sikeresek, ha az állampolgárokat is magunkkal visszük erre az útra. Ennek érdekében a város az energia-megtakarítás, a regeneratív energialétesítmények és az ökoáram mellett kampányol. Ökoenergia előállítása esetén a városi közművek energiaszövetkezeteket hoznak létre, hogy mind az állampolgárok, mind a vállalkozások részesedéshez juthassanak a regeneratív energia-előállító létesítményekben.

4. KLÍMAVÁLTOZÁS

CÉLKITŰZÉSEK:

Klímánk helyi szintű védelme a káros és üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklésével, illetve a folyamatosan melegedő klímához való környezettudatos alkalmazkodással.

FELADATOK:

A Földünk időjárásának melegedéséből fakadó klímaváltozást már sokféleképpen jellemezték és vizsgálták. Már itt, Németországban is egyre gyakrabban találkozhatunk olyan extrém hidrometeorológiai eseményekkel, mint az 1990. februári, az 1993. decemberi, az 1995. januári, az 1997. februári, az 1998. októberi vagy a 2002. márciusi árvíz. De ugyanúgy milliárdos nagyságrendű kárt okoznak a szép számban kialakuló extrém téli viharok is. Ennek ellenpólusaként pedig Nyugat- és Közép-Európában is alakultak ki hosszasan elhúzódó, extrém hóhullámokkal tarkított száraz, aszályos időszakok. Ehhez mind hozzájárulnak az üvegházhatású gázok és a szén-dioxid-terhelés.

Éppen azok az országok nem hajlandók a szén-dioxid-kibocsátásukat csökkenteni és az erről szóló kötelező érvényű nemzetközi szerződéseket aláírni, ahol a legmagasabbak az emissziós értékek. Ugyan a legtöbb európai városban jelentősen csökkent annak a szmognak a veszélye, amely a 80-as években a téli inverziós időszakok (olyan meteorológiai helyzet, amikor a felsőbb rétegek melegebbek, mint az alsók – *szerk.*) rendszeres velejárója volt, az ipari, háztartási és közlekedési károsanyag-kibocsátás miatt még mérföldekre vagyunk a „tisza” levegőtől. Ezért aztán – függetlenül a nemzetközi egyezményektől – a város és annak polgárai kötelesek vagyunk a klímavédelem érdekében tevékenykedni, illetve környezettudatosan alkalmazkodni a klímaváltozáshoz.

MEGOLDÁSOK:

KLIMATOLÓGIAI VIZSGÁLATOK

A 19. század közepén az iparilag fejlődő Stuttgartban a katlanfekvés miatt komoly problémát okozott a légszennyezés. Ezért már 75 évvel ezelőtt is alkalmaztak egy meteorológust, hogy vizsgálja ki a város klimatikus helyzetét, illetve szemléltesse annak a városépítésre gyakorolt hatásait. Már akkor felismerték a városépítés során alkalmazott klímahigiéna hatásmechanizmusát, amely támogatja és fenntartja a városi lakosság egészségét. A II. világháború rombolása után a klímavizsgálatok az általános újraépítésben is jelentős szerephez jutottak. Figyelembe vették a beáramló friss levegőt biztosító „folyosókat” is. A Környezetvédelmi Hivatal városi klímáért felelős részlege már több mint 20 éve tesz rendszeresen jelentést a stuttgarti városi levegő minőségéről. Az 1997-ben kidolgozott Klímavédelmi koncepció (KLIKS) és az Alkalmazkodási koncepció (KLIMAKS) már konkrét beavatkozási intézkedéseket tartal-

Stuttgartban a föld feletti sínek 25 %-át beültették fűvel. További szakaszok kiépítése folyamatban.

maz a klímavédelem további javítására és a klímaváltozás elleni küzdelemhez. A klímavédelem és a klímaváltozás tematikája sok feladatkört lefed. Környezetvédelmi, energiapolitikai és városépítészeti intézkedések tartoznak ide, a »kompakt, városias, zöld« vezérelve alapján.

A VÁROS ZÖLD TÜDŐI

Stuttgarton belül a teljes terület immáron 39 %-át nyilvánítottuk táj- és természetvédelmi területnek. Ehhez 5 ezer hektár erdő tartozik, több millió fával. Meghagyjuk a friss levegőt biztosító folyosókat, hogy megkönnyítsük a katlan légcseréjét. Ezt segítik elő a szőlőültetvények is, amelyek egészen a belvárosig nyúlnak. A 120 hektárnyi gyümölcsfás mező szintén a frisslevegő-ellátást szolgálja. A belváros parkjainak 60 ezer fája, ahogy az utak mentén álló 38 ezer fa is, valamint a zöld közlekedési szigetek vagy a városi vonatok füvesített sínpárjai, illetve a zöld felülettel ellátott több mint 300 ezer négyzetméternyi tető is mind hozzájárul a mikroklíma kialakításához.

AZ EMISSZIÓ CSÖKKENTÉSE

A város konzekvens zöldítése mellett továbbra is kiemelkedő feladat az emisszió csökkentése, még akkor is, ha a gyáripár pőfögő nagykémenyeinek látványa már a múlté. Az immisszióvédelmi szabályozással sikerült a tüzelőberendezések levegőbe juttatott kén- és nitrogénmennyiségét csökkenteni, illetve a tüzelő- és üzemanyagok minőségén javítani. Az épületek fűtési technológiája is folyamatosan javult. Mindezeknek köszönhetően a stuttgarteri levegő terheltsége jelentősen csökkent. A kéndioxid (SO_2) koncentrációja az elmúlt 20 évben kb. 80 %-kal lett kevesebb, ugyancsak jelentősen csökkent a levegőben mérhető porüledék és a szén-monoxid is.

A személy- és tehergépjárművek belső égésű motorjai felelősek leginkább a károsanyag-kibocsátásért. Az általuk kibocsátott anyagokból létrejövő ká-

Az új, „oszd meg az autót” rendszer is elektromos autókra alapoz. Schuster főpolgármester a képen Dirk Mausbeckkel, az EnBW elnökségi tagjával, és Winfried Kretschmann (balról) miniszterelnökkel látható a car2go 2011. novemberi bemutatóján.

ros vegyületek, mint például a nitrogéndioxid (NO₂) vagy a finompor (PM10) mennyisége az egyre növekvő számú környezetkímélő személy- és tehergépjármű miatt ugyan csökkenőben van, mégis előfordul, hogy Stuttgart nagy forgalmú útjain átlépi az EU nitrogéndioxidra vagy finomporra vonatkozó légszennyezettségi értékeit. Ezért volt szükség a **légtisztasági akciótervre**, amit Baden-Württemberg tartomány a stuttgarti kormányzati elnökség képviseletében 2005-ben hozott létre, majd 2010-ben aktualizálta. Stuttgartban a Környezetvédelmi Hivatal felel az intézkedések végrehajtásáért. Ennek részeként például kitiltották Stuttgartból a teherautó-forgalmat, és a várost környezetvédelmi zónává nevezték ki, így a városban már csak „tisztá” járművek közlekedhetnek.

A város nagy hangsúlyt fektet a **közösségi közlekedés (ÖPNV- Öffentlicher Personennahverkehr)** minőségi és mennyiségi kiépítésére is. Ezért is növekszik évről évre folyamatosan az ügyfelek száma mind a Közlekedési Szövetség, mind a város agglomerációjának területén. Évente már 340 millióan használják a közösségi közlekedést, ez egy munkanapra levetítve akár egymillió embert is jelenthet. Az **elektromos mobilitás** különleges lehetőséget nyújt városainkban a lég- és zajszennyezés csökkentésére, főleg az egyéni közlekedés területén. Stuttgart a szövetségi köztársaság és a tartomány támogatását élvezve előmozdítja az e-mobilitás kiépítését, együttműködve a vállalkozókkal, a tudománnyal és a kutatással, valamint a Közlekedési Szövetséggel (VVS) illetve a Stuttgarter Villamospöbtelek Vállalat Rt.-vel (SSB). Fontos, hogy az ehhez felhasznált áram regeneratív forrásból származzon.

Ahhoz, hogy a klímaváltozást fenntarthatóan alakítsuk, a mindennapi életben tudatos viselkedésbeli változtatásokra van szükség. Az élethosszig tartó tanulás folyamat hozzá tud és hozzá kell, hogy járuljon ehhez.

5. ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS

CÉLKITŰZÉSEK:

Egyenlő képzési lehetőségek és az élethosszig tartó tanulási folyamat biztosítása mindenki számára egy tudásalapú társadalomban.

FELADATOK:

Az információ mint „nyersanyag” – az internetnek köszönhetően – a világon szinte mindenhol olcsón hozzáférhető. Ugyanakkor az információ óriási tömege napi szinten robbanásszerűen nő. Egy esetleges információs (túl)áradat elkerülése érdekében szükség és érdeklődés szerint tudni kell értékelni és minősíteni ezeket az információkat. Ehhez azonban olyan oktatási rendszerre van szükség, amely képessé tesz bennünket erre az értékelésre, és ezáltal az információs társadalom tudásalapú társadalommá válhat.

Németország, mint ahogy az EU többi országa, nem rendelkezik jelentős mennyiségű természeti erőforrással. Ezért is számít a tudás a legfőbb erőforrásnak, hiszen általa hasznosíthatjuk az információkat és irányíthatjuk a változás folyamatait. Ehhez szükséges, hogy az óvodától időskorig olyan képzési lehetőségeket nyújtsunk, melyek képesek biztosítani az élethosszig tartó tanulást. Ezért is marad a jövőben is a képzés a legfontosabb feladatunk mind a közszféra, mind pedig társadalmunk számára. A képzésre fordított erőfeszítéseket tovább kell erősítenünk gyermekeink jobb jövője, a társadalom és a gazdaság érdekében. Ez elsősorban az iskolázatlan(abb) milióból érkező gyermekeket és fiatalokat érinti. A pillanatnyi családi, etnikai vagy szociális háttérből ugyanis nem fakadhat hátrány. Ennek ellenére sajnos még mindig igaz az a megállapítás, hogy a német oktatási rendszerben igenis döntő szerepet játszik a származás, legyen szó iskolai sikerről vagy szakmai boldogulásról. Ezért is fontos, hogy a migrációs háttérrel rendelkező gyerekeknek és fiataloknak – akik sok városban, így Stuttgartban is az egyes korosztályokon belül akár a lakosság felét is kiteszik – egyenlő képzési lehetőségeket biztosítsunk.

MEGOLDÁSOK:

Az ún. »**Stuttgarteri képzési partnerség**«-programnak az a vezérelve, hogy »Stuttgartban minden gyermek és fiatal kapja meg a neki járó egyenlő jövőt biztosító támogatást és képzést«. Feladatunk az, hogy ezt a mottót a mindennapi valóságba áttegyük. Erre szolgál a »Stuttgarteri képzési partnerség«-programban megfogalmazott tíz cél, amelyeket sikerült egy részletes munka- és intézkedési program keretében konkretizálni. Íme, néhány példa:

► **1.** Minden gyermek kerüljön be legkésőbb 3. életéve betöltéséig a napközi otthonos intézményrendszerbe, ahol szociális, testi és nyelvi fejlesztését egyéni módon kezelik, ezáltal iskolás koráig elérheti a kellő (német) nyelvi fejlettséget. Ez a gyakorlatban úgy néz ki, hogy az iskoláskor eléréséig minden

gyermek óvodába kerül. Ebben segítséget nyújt az ún. »**Bónuszkártya**«. Ezt a kártyát mindazok megkapják, akik szociális segílyt is kapnak, vagy akik lakhatási támogatás nélkül nem tudnának megfelelő életkörülményt biztosítani családjuk számára. A gyerekek egynegyede emiatt nem fizet az intézményi ellátásért. Ezzel elérhető, hogy a gyermekek már akár a harmadik életévük betöltése előtt is járhassanak napközi otthonos intézménybe. A társadalmi együttélés szabályainak és a német nyelv megtanulásának érdekében bevezettük az »**Einstein az oviban**« **pedagógiai koncepciót**. Így értük el, hogy az intézmény a korai képzés, a nyelvtanulás, a kutatószellem és a kultúra világa legyen.

A gyerekek képzésére a város évi szinten 700 millió euró felett költ. Ez a költségvetési tétel növekszik a legjobban a város gazdálkodásában.

► **2.** Az óvodai nevelők és az általános iskolai tanítók szoros együttműködésének kell lehetőleg egyénre szabottan biztosítania a gyerekek zökkenőmentes óvodából iskolába kerülését. Az iskolák és az óvodák közti **pedagógusszövetségek** biztosítják az óvodából az iskolába való átmenetet. Ezzel tudjuk megvalósítani a gyerekek személyes fejlődésének megfelelő fejlesztését, illetve az iskolába történő flexibilis átmenetet, amennyiben például egy kisgyerekek nyelvi problémái vannak még. Ezzel megakadályozható, hogy törés alakuljon ki az egyéni fejlődési folyamatokban.

► **3.** Minden gyereknek meg kell adni a kulturális képzés és kiteljesedés lehetőségét. A zeneiskola már az óvodákban is biztosítja annak lehetőségét, hogy a gyerekek hangszeren játszhassanak, amivel felébresztik a zene iránti érdeklődést. Az iskolai zeneoktatás és a zeneiskolai hangszeres oktatás mellett arra is adódik lehetőség, hogy zenekarokban tanuljanak meg a gyerekek hangszeren játszani. A Bónuszkártya (Bonuscard) illetve a Családi Kártya (FamilienCard), valamint a zeneiskolák és zenekarok városi támogatása együttesen biztosítják annak lehetőségét, hogy a gyerekeket és a fiatalokat ne az anyagi eszközök hiánya tartsa vissza egy hangszer megismerésétől.

► **4.** Minden gyereknek és minden fiatalnak sokféle lehetőséget kell biztosítani az egyes mozgásformák és sportágak megismeréséhez. Az óvodai mozgásnevelés és az iskolai sportoktatás mellett a sportegyesületek az egyes sportformák színes palettáját biztosítják. Az iskolázatlan szülők sokszor tétováznak a gyermekük sportegyesületi tagságával kapcsolatban. Annak érdekében, hogy olyan ajánlatokat tudjunk biztosítani, amelyek csekély ráfordítást igényelnek, kifejlesztettük a sportegyesületekkel, az ifjúsági házakkal és egyéb partnerekkel a »Sport mint közösségi élmény« projektet (ld. részletesebben 13. fejezet: Sport és mozgás). Azóta már évente 15 ezer gyermek és fiatal vett részt a programon.

► **5.** Minden gyereknek és minden fiatalnak meg kell adni a lehetőséget, hogy személyes fejlődése illetve szakmai karriere érdekében elmélyedjen saját anyanyelvében. Az anyanyelv megtanulása komoly jelentőséggel bír minden gyermek személyes fejlődésében. Ugyanakkor a gyerekek szinte játszva képesek elsajátítani a német nyelvet, intézményes keretek között és környezetüktől egyaránt. Az általános iskolában a német mellett az angol nyelvet is megtanulják. A középiskolák egy sor további nyelv tanulását is lehetővé teszik, részben tantervi keretek között, de ez lehetséges választott tantárgyként vagy szakkörben is. A migráns gyerekek ezáltal azt is megtapasztalják, hogy anyanyelvük által akár ők is előnyhöz jutnak a tudás terén. A város az iskolán kívül történő anyanyelv-oktatáshoz konzulátusoknak vagy közhasznú egyesületeknek ingyenesen bocsát rendelkezésre helyiségeket.

► **6.** Minden gyerek és minden fiatal vegyen részt lehetősége szerint környezete alakításában. Stuttgartban nem épülhet úgy játszótér, hogy a környékbeli gyerekeket és az óvodásokat ne hívnánk meg a játszótér kialakításában való részvételre. Hetven iskolában a diákokkal együtt alakították ki az iskolák kertjeit, akik részt is vesznek azok fenntartásában, ami szintén a környezettudatos nevelés részét képezi. Természetesen az ifjúsági házak programjainak alakításában és tervezésében is részt vesznek a fiatalok, ahogy az egyes kerületek megválasztott diáktanácsai is aktívan kiveszik részüket a helyi politika alakításából.

► **7.** Többlépcsős oktatási rendszerünknek biztosítania kell, hogy minden gyerek és minden fiatal megkaphassa azt a fajta fejlesztést, amivel elérhet egy további oktatási lépcsőfokot vagy szakmai képzést. Az ehhez szükséges pedagógiai fejlesztést az egész napos iskolai foglalkozásokkal lehet elérni, ezért Stuttgartban időközben minden szakközépiskolát már egész napos iskolává alakítottak, és folyamatban van az összes általános iskola átalakítása is. Az elkövetkező évek átmeneti nehézségeinek áthidalására az elemi iskolákban diákházakat hoznak létre. Ezek az étkezés mellett zenei és sporttevékenységre, de az önálló tanulásra és az együttes játékokra is biztosítanak lehetőséget.

► **8.** Minden fiatal megérdemli, hogy egyenlő esélyt kapjon a szakmai képzések terén. A jó iskolai végzettség elengedhetetlen feltétele a kívánt szakképzés elérésének. Amennyiben ezt nem sikerülne elérnie, segítenek vállalkozók, az oktatási- és állásbörzék, az állásportálok és fejedelmek által az iskoláknak nyújtott „patronáló” támogatások, s nem utolsósorban azon „mentor”-programok, amelyekkel az iskolából a szakmai életbe való nehéz átlépést segítik. A (szak)képzési helyek száma nagyban függ a vállalkozások gazdasági helyzetétől. Stuttgart és környéke szerencsés helyzetben van, hiszen 2012-ben több hely volt, mint jelentkező.

► **9.** Minden gyerekek és fiatalnak, még a hátrányos helyzetűeknek is, biztosítani kell a város intenzív támogatási rendszere nyújtotta egyenlő lehetőségeket. Az iskoláknak manapság még inkább össze kell fogniuk a kerülettel, hogy a gyerekek és az ifjúság egyedi képzési igényeit célzottan fejleszthessék. A képzés és az oktatás közösségi feladat, amelyet a szülők, az iskolák, a velük együttműködő ifjúsági jóléti gondozóintézmények, az egyesületek, a könyvtárak és a tiszteletbeli mentorok együttesen biztosítanak. Azzal tudunk minden gyerekek és fiatalnak egyénileg segíteni, ha kiépítünk egy megbízható és minőségi képzési hálózatot. A »Stuttgarter mentorok az oktatásért és jövőért« elnevezésű hálózat ékes bizonyítéka a stuttgarter lakosok önkéntes elkötelezettségének. Időközben már az 1500-at is elérte azon stuttgarter lakosok száma, akik például nyugdíjasként foglalkoznak az elemi iskola utolsó osztályaiba járó tanulókkal, hogy könnyebb legyen majdani átállásuk a szakmai életre, vagy akár idősebb, török származású gimnazistaként a „nagy testvér” szerepét magukra vállalva segítik a török általános iskolásokat. A Freudenberg Alapítvány azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a várossal és egyéb alapítványokkal együttműködve az iskolákat azok társadalmi környezetükbe integrálják, és ezáltal egy hálózatot hozzanak létre. Ez a hálózat az ún. »Egy négyzetkilométernyi képzés« nevű program keretén belül 10 éven át két városrészben támogatná rendszeresen az iskolákat. Ezek a városrészekhez kötött képzési hálózatok a „Képzési régiók” tartományi program keretein belül négy városrészre modellezve kerülnek kialakításra.

► **10.** Minden gyermeket és minden fiatalot hozzáértően kell támogatni, amelyhez hozzájárul a szülők intenzív szülőképzése is. A szülővel szemben tapasztalható egyre növekvő elvárások és követelmények miatt egyre fontosabb a szülők képzése. Ezért az ifjú szülőket már a gyermek születésétől fogva elméleti és gyakorlati szinten is segítik. Ide sorolhatók például a szociálpedagógusok (önkéntes) látogatása, a rendszeresen kiküldött tájékoztató levelek vagy a szülők iskolája, ahol nemcsak a babákkal való bánásmódot, de házvezetési és konyhai fogásokat is meg lehet tanulni. A városi „Szülőnevelde” olyan egységes koncepciót alakít ki, amely a szülők iskolázását és a szülők közéleti részvételét célozza meg Stuttgartban. Ilyen képzést már számos betelepültekkel foglalkozó egyesület is kínál. Fontos, hogy támogassuk az idegen identitású anyákat nevelői munkájukban. Itt az egyik legfontosabb feladat a német nyelv

Ezzel a kampánnyal keres a város új, az oktatásban segédkező „keresztszülőket”.

és a német kultúra elsajátítása. A város számos óvodája és általános iskolája már 10 éve kínál ún. »Mama németül tanul«-tanfolyamot. A nők itt azt is megtanulják, hogyan épül fel a napközi otthonos óvodai, illetve az iskolai rendszer. A német nyelvi képzés mellett a német iskolarendszerről is tájékozódnak, hogy könnyebb legyen gyermekeiket a mindennapokban támogatni. A Dr. Angela Merkel kancellár asszony által megfogalmazott »Képzési köztársaság« többet foglal magába, mint a bölcsődéket és az óvodákat vagy az általános és a szakképző iskolák duális rendszerét. A gazdaság, a társadalom és a technika komplex rendszere miatt nőnek a képzéssel szemben állított követelmények is. Ezért is növekszik az érettségizők és a továbbtanulók száma is. A **tercier képzési szektor** a jövőben hangsúlyozottabban fog különbséget tenni az egyetemek, a főiskolák és a Baden-Württembergi Duális Főiskola között, hiszen utóbbiban a felsőoktatást egy üzemi gyakorlati képzésével párosítják, hogy a tanulók gyakorlati jellegű tudást sajátíthassanak el.

AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS A SZEMÉLYES ÉS SZAKMAI KÉPZÉSI LEHETŐSÉGEKNEK KÖSZÖNHETŐEN

Az élethosszig tartó tanulás sokak számára hozzátartozik a mindennapokhoz. A megkövetelt szakmai képesítések rendszere is folyamatosan változik, sokszor nem a tanult szakmánkban dolgozunk. Ma már a szakmai (tovább)képzé-

sek egyértelműek számunkra, de nemcsak a »training on the job« értelmében, hanem már szakmától függetlenül is, az egyes vállalkozások keretein belül és kívül. Ebből kifolyólag megsokszorozódott a másik oldalon a szakmai (tovább) képzést biztosítók rétege is: a Kereskedelmi és Iparkamara (IHK), az Ipartestületek Kamarája, a szakszervezetek, a szakiskolák, a közérdekű képzési intézmények, de a Kolping Egyesület is, valamint a Népfőiskolák (VHS) és részben az állami főiskolák is. Ebben a folyamatban különleges szerep jut a könyvtáraknak. A városi könyvtár időközben az élethosszig tartó tanulás legfontosabb információforrásává nőtte ki magát, mindenekelőtt a szakmai képzés terén. Figyelembe véve az állandó szakemberhiányt és az egyre növekvő nyugdíjkorhatárt – azaz, hogy a jövőben tovább kell majd dolgoznunk –, egyre fontosabbá válnak a kiegészítő képzési lehetőségek.

A nyugdíjazást követően fontos, hogy harmadik életszakaszunkat értelmesen töltsük el. Nincs hiány képzési lehetőségekből, legyenek azok népfőiskolai kurzusok, egyházi oktatás, választható egyetemi képzések vagy a könyvtári önképzés. Az egyéni élethosszig tartó tanulás egyre inkább a mindennapok részévé válik, hiszen csak így tudjuk társadalmi, gazdasági és technikai környezetünk változási dinamikáját megérteni és saját magunk számára hasznosítani.

6. TECHNOLÓGIAI FEJLESZTÉSEK

CÉLKITŰZÉSEK:

Az egyes tudományágak és kutatási területek a gazdasági szektorral karöltve a környezetbarát eljárások és termékek feltalálásával és fejlesztésével járulnak hozzá a fenntartható gazdasági, társadalmi, környezeti és technológiai fejlődéshez.

FELADATOK:

Németországban, ahogy az EU többi országában is, jelentős természeti források hiányában mindenekelőtt a know-how, a munkakészség és az innovációs képesség a jólét alapja. A minőségi oktatási rendszernek köszönhetően sikerül az embereknek azt a tudást és képességet átadni, ami ahhoz szükségeltetik, hogy a változó társadalmi és technikai folyamatokat megérthessék, és azokban részt vehessenek. A tudomány mint a tudás bölcsője napi szinten irdatlan mennyiségű új ismeretet zúdít ránk. Ezekből az újonnan születő felismerésekből lehet fenntartható új folyamatokat és termékeket előállítani. Ez a kreatív folyamat azonban csak akkor járhat sikerrel, ha az elmélet és a gyakorlat, valamint a tudomány és a gazdaság között egy hálózat alakul ki, például a környezetvédelmi technika, a gépészet, a mobilitás, a biotechnológia stb. területén.

Ahhoz, hogy a versenyben csúcstechnológiai központként helyt állhassunk, egyre inkább szükség van a tudományágak és a gazdasági szektor kölcsönös know-how cseréjén alapuló cégek hálózatára. A feladata olyan fenntartható, zöld technológiák kifejlesztése, amelyek Földünk jövőbeli életképességének tekintetében különös jelentőséggel bírnak.

MEGOLDÁSOK:

A stuttgarti régió Európa egyik legjelentősebb kutatási központja. Ennek alapját 18 főiskola és egyetem, két Max Planck Intézet, öt Fraunhofer Intézet, valamint számos kutatóintézet, illetve a Steinbeis Alapítvány „transzferközpontjai” adják. Tradicionálisan szoros az együttműködés köztük és a vállalkozások kutató- és fejlesztőrézslégei között. A stuttgarti régió vállalkozásai naponta 13 millió eurót áldoznak kutatásra és fejlesztésre. Ezzel az összeggel Európa-szerte a második helyen állnak. Napi szinten legalább tíz szabadalmat jelentenek be. Mindez lehetőséget ad új környezetbarát módszerek és termékek kifejlesztésére, hogy az erőforrás-kímélő »green technologies«-ból és a fenntartható gazdálkodáson alapuló »green economy«-ból fenntartható növekedésű »green growth« legyen.

A stuttgarti régió Németország legerősebb exportrégiójaként, mely ugyanakkor kiemelten exportfüggő is, nagyrészt abból él, hogy sikeresen összefogja az olyan ágazatokat, mint a személyautó-gyártás, a gépészet, az IT- és kom-

Mobilitás tegnap és holnap: a fosszilis energiaforrások és kibocsátás nélküli utazás – ez jellemzi a jövő mobilitását.

munikációs technika, valamint az építőipar, illetve a környezeti- és energia-technika. Ezért is fontos, hogy Stuttgart önmagát a fenntartható technológiák városaként pozícionálja és fejlessze.

FENNTARTHATÓ MOBILITÁS

A Daimler-Benz automobil feltalálásának 125. évfordulója alkalmából a Daimler AG vezetőségének elnöke, Dr. Dieter Zetsche a következőket mondta: »Újra fel kell találnunk az automobilt«. Ami annyit jelent, hogy tovább kell csökkenteni a személy- és tehergépkocsiktól származó zaj- és kipufogógáz-terhelést, illetve a fosszilis energiaforrásoktól való függést. Ezért is központi jelentőségű az elektro-mobilitás kérdése, főleg a nagyvárosokban, ahol emberek milliárdjai szenvednek a közlekedés zajától és a kipufogógáztól. Egy, a stuttgarti városi és regionális főiskolákból és egyetemekből alakult konzorcium dolgozza ki a »Kirakatban az elektro-mobilitás« elnevezésű kutatási projektet. A pályázati pénzek segítségével a multimodális mobilitást támogatják egy olyan kártyával, amellyel (kedvezményesen) vehetők igénybe a közösségi közlekedési eszközök, valamint az e-járművek a CarSharing és az elektromos kerékpárok (pedelecs) a BikeSharing rendszerben. Célunk, hogy növekedjen a közösségi közlekedési eszközök, a kerékpár- és gyalogutak, illetve az elektromos járművek kihasználtsága a közlekedés során (ld. 11. fejezet az Elérhető mobilitásról).

Stuttgart vezetősége a várost mindig is egy **új mobilitási koncepciók kidolgozására alkalmas kísérleti területnek tartotta**. A város meg is felel ennek a célnak, hiszen a Stuttgarter Egyetemen 22 olyan intézet létezik, amelyek a mobilitás kérdéseivel foglalkozik, illetve nem szabad elfelejteni a világvezető autó- és szállítmányozó-ipari cégeket sem. A kísérleti szerepre a város a topográfiai adottságai végett is alkalmas, hiszen a közlekedési eszközöknek 300 méternyi szintkülönbséget kell leküzdeniük. Ezért is tesztelte le itt a Daimler az első üzemanyagcellás, illetve hibrid buszait. A Friedrichshafen Fogaskerékgyár Rt. is itt teszteli hajtóműalkatrészeit a különleges topográfiai adottságoknak köszönhetően. Ezeknél a teszteléseknél együttműködnek a Stuttgarteri

Villamosközlekedési Rt.-vel (SSB) is, amelyet a részvénytársaság vezetősége innovatív közösségi közlekedési vállalkozásnak tart. Az SSB karbantartó mérnökeket és munkatársait ezért azonnal kiképzik az üzemanyagcellás és hibrid buszok karbantartására is.

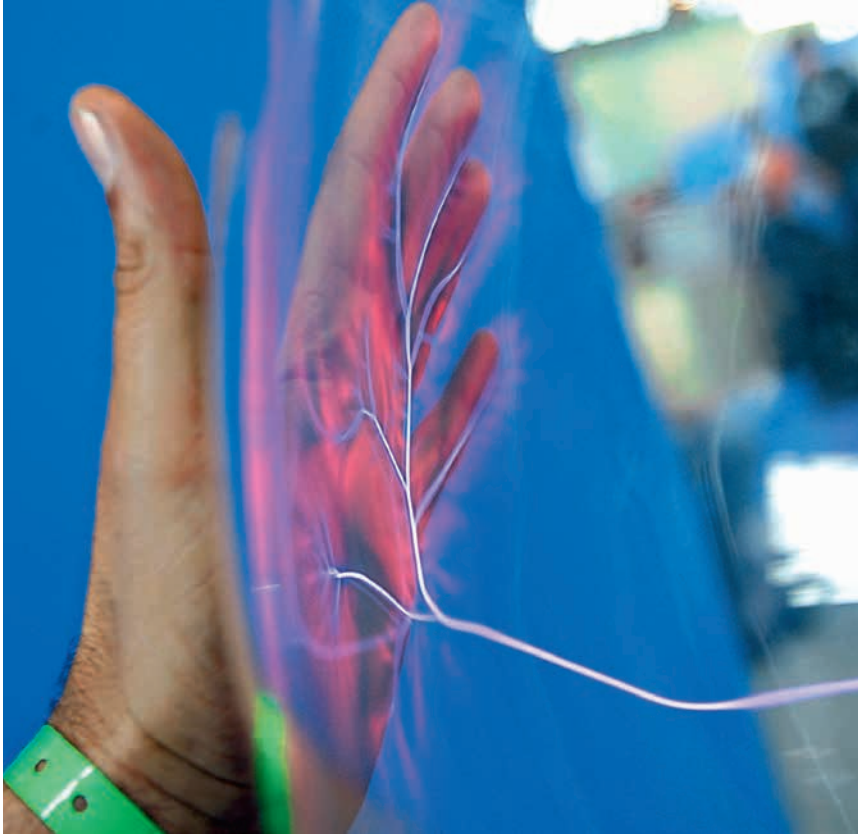
FENNTARTHATÓ ÉPÍTKEZÉS

A legmagasabb nyersanyagigény a jövőben az építkezéseknél illetve az épületek működtetésénél fog jelentkezni. Már manapság is az épületek viszik el az összes természetes nyersanyag 60 %-át és az energia 40 %-át. Ugyanakkor az épületek bontásából származik az újra nem hasznosítható szemét 80%-a és a veszélyes hulladék nagy része. Ha figyelembe vesszük a mindenekelőtt Ázsiában és Dél-Amerikában gombamód szaporodó városokat, új fenntartható építési megoldásokra van szükség. »Tripla-zero épületek« építése a cél, azaz olyan épületeké, amelyek képesek fosszilis energiahordozók nélkül is működni, nincs káros kibocsátásuk, és nincs szükségük természetes nyersanyagokra, mert 100 %-ban újrahasznosítható anyagokból épülnek.

Az ilyen épületek már ma is megvalósíthatóak, még ha igen magas anyagi ráfordítással is. Ilyen például a stuttgarti építész és mérnök, prof. Werner Sobek magánháza, az »R128«, mely több mint tíz éve épült. A berlini Plusenergiehaus is Sobek professzor vezetésével épült meg 2011-ben. Egyebek közt feltétlenül szükséges az épületek fenntarthatóságának rendszeres tanúsítása. Ilyen tanúsítvány kiállításával foglalkozik például a stuttgarti székhelyű Társaság a Fenntartható Építkezésért (DGNB) is. Szabványait mára már 70 országban ismerik el és használják. Az egyes értékelési kritériumokat a mindenkor műszaki fejlődést követve aktualizálják. 2012 óta a DGNB munkája a Stuttgarti Fenntarthatósági Intézet (SIS) tevékenységével is kiegészül. Az intézmény összeköti egymással a tudomány, a kutatás, a közszféra területeit, valamint az egyes szektorok – gépészet, IT-technika, építőipar, építészek és projektfejlesztők – vállalkozásait azzal a céllal, hogy összegyűjtsék a tapasztalatokat, azokból újabb ismeretekhez jussanak, hogy aztán mindenki számára elérhető árú „tripla-zero” épületeket valósíthassanak meg. Ezt az autóiipari fejlesztésekkel összhangban kívánják megoldani. A mai autók mindegyikéről elmondhatjuk, hogy felszereltségük jellegzetességei alapján akár egyedi terméknek is tekinthetnénk azokat, ugyanakkor mégis ipari termékek, melyeknek 90 %-át újra lehet hasznosítani. A Stuttgarti Fenntarthatósági Intézet a partnereivel együttműködve hoz létre egy „pluszenergia-házat”, amelynél már meglévő technológiák elemeit ötvözik úgy, hogy gazdaságilag életképes megoldásokat kapjanak. A cél az, hogy a NeckarPark ismételt beépítésénél az épületek nagy részében hasznosíthassák az eredményeket és ezzel piacképes terméket fejlesszenek ki.

KUTATÁSI EGYÜTTMŰKÖDÉS STUTTGART VÁROSÁVAL

Annak érdekében, hogy az elmélet és a gyakorlat gyümölcsözően tudjon egymásra hatni, a város a főiskolák és a kutatóintézetek partnereként lép fel mo-

Stuttgart rajta van Európa „Top-10” Hightech régióinak listáján.

bilitási, városépítészeti, energiapolitikai és környezeti kérdésekben. Néhány példa erre:

► **A SZENNYVÍZTISZTÍTÁS ÚJ MÓDSZEREI** A Stuttgarteri Városi Szennyvízelvezető Művek együttműködik a Stuttgarteri Egyetemmel abban, hogy a vízből kiszűrik a nyomelemeket és a baktériumokat. Ide sorolható például a foszfor eltávolítása is a Neckarból. Az energiaellátás és az energiagazdaságosság növelése érdekében a Szennyvízelvezető Művek új energiakonceptiót dolgoz ki a Stuttgarteri Egyetem intézményeivel együtt.

► **KÖRNYEZETI KÉRDÉSEK** A Stuttgarteri Egyetem és a Stuttgart-Hohenheimeri Egyetem együttműködik a talaj-, növény- és állatvédelmi témájú kutatási területeken, amelyek eredményeit közösen hasznosítják.

► **A TUDOMÁNYOS FELISMERÉSEK MEGOSZTÁSA** Ahogy a szólásmondás is tartja: »Aki a városházáról jön, okosabb«. Ez minden bizonnyal igaz lehet a »Városházi tudás fórum« elnevezésű rendezvénysorozatra is. Az ingyenes előadássorozat keretein belül az egyetemek küldöttjei bemutatják és

megvitatják tudományos ismereteiket. Ezt kiegészíti az ún. »Kölyökegyetem«, amelyet rendszeresen tartanak mindkét egyetemen a 8-12 éves korosztálynak.

A gyerekek sokat kérdeznek. A »gyerekegyetem« meglepő válaszokat ad és felkelti a kíváncsiságot a tudományos témák iránt.

7. GAZDASÁGI ÉS MUNKAHELYI FEJLESZTÉSEK

CÉLKITŰZÉSEK:

A munkahelyek megtartásához, a munkahelyteremtéshez, valamint a közügyek finanszírozásához környezetbarát módszereket alkalmazó fenntartható gazdaságpolitikára van szükség.

FELADATOK:

Az egyre jobban elterjedő globalizáció átjárható határokat jelent az áruk, a szolgáltatások, a gazdasági irányzatoknak, az információ és a médiumok, sőt, egyre inkább az emberek számára is. A vállalkozói tevékenység ezért egyre inkább a globális verseny nyomása alatt áll. Ez nemcsak Németország egyes régióiban, de Európa egyéb részein is dezindusztrializációhoz vezetett. Erre nem lehet a dömpinghez igazított fizetés, a munkások kizsákmányolása, valamint a társadalmi és környezeti normák romlása a válasz. Sokkal inkább az számít, hogy a magas bérek országaként megtartsuk a high-tech piacokat, illetve növeljük azok számát. Minél magasabbak a bérek, annál magasabbnak kell lennie a termelékenységnek és annál inkább kell a termékeknek a minőség, az innováció, a dizájn és a szolgáltatások által különleges márkává válnia.

A szociális piacgazdaság eddig sikeresnek bizonyult a rendszerek globális versenyében, hiszen alapját a munkaadók és a munkavállalók, valamint a közszféra és a privát érdekcsoportok közti érdekegyeztetés biztosítja. A szociális piacgazdaság az ezzel együtt járó társadalombiztosítási rendszerrel és magas környezetvédelmi normákkal széles körű jólétet biztosít legtöbb polgárunk számára. A vállalkozásoknak fenntarthatósági stratégiára van szükségük a jövőben, ahogy azt a Német Fenntarthatósági Kódex is előírja.

Másrészről viszont az energiapolitikai fordulat, az egyre szűkösebb és ezért egyre drágább nyersanyagok, a demográfiai változás, illetve az abból származtatható képzett munkaerő hiánya egyre nagyobb kihívás elé állítja a szociális piacgazdaságot. Egyre élesedik a kiemelkedően intelligens munkavállalókért folytatott harc. Ezért is egyre fontosabb, hogy olyan képzési lehetőségeket biztosítsunk, amelyek mindenki előtt megnyitják a lehetőségeket, és a tehetségeket célzottan támogatják. Össze kell kapcsolni a szakmai képzési lehetőségeket a tudománnyal, a kutatással, a fejlesztésekkel és a termékekkel és olyan hálózatokat kell létrehozni, amelyek elősegítik a vállalkozások innovációs- és versenyképességét.

MEGOLDÁSOK:**MINŐSÉGI KERETFELTÉTELEK LÉTREHOZÁSA A VÁLLALKOZÁSOK ÉS ALKALMAZOTTAIK SZÁMÁRA**

Egy jövőképes gazdasági telephely létrejöttének feltételei például:

- ▶ Az élethosszig tartó tanulás lehetősége már az óvodától kezdve.
- ▶ Az általános képzést nyújtó iskolák differenciált kínálata.
- ▶ A duális képzési rendszer keretein belüli szakmai (tovább)képzés összhangban a helyi gazdasági struktúrával.
- ▶ A helyi gazdasági struktúrákhoz kapcsolódó felsőfokú képzések.
- ▶ Jó együttműködés a kutatóintézetek és a vállalkozások között.
- ▶ A munkahelyek könnyű megközelítésének biztosítása jól működő közösségi közlekedés és dolgozói bérletrendszer segítségével.
- ▶ A vállalkozások telephelyeinek megfelelő közlekedési kapcsolata Németország és Európa fő ütőereivel.
- ▶ Könnyen kialakítható ipari területek a cégek letelepedési és bővítési tervei esetén.
- ▶ Vállalkozásoknak nyújtott tanácsadás ipari létesítmények át- és kiépítésekor, hogy minél hamarabb jussanak építési engedélyhez.
- ▶ A vállalkozások alapításának támogatása minőségi tanácsadással, olcsó helyiségekkel és irodabérléssel, valamint kedvező finanszírozással.
- ▶ A városi tanács és az önkormányzat gyors és megbízható határozathozatala a befektetések lehetővé tétele és megkönnyítése érdekében.
- ▶ A jogállamiság és a megbízható önkormányzati cselekvés értelmében vett „good governance” a bürokratikus akadályok és a költségek megszüntetésének érdekében.
- ▶ Átlátható és kedvező adók és illetékek.
- ▶ Sportolási, szabadidős és kulturális lehetőségeknek köszönhetően attraktív lakó-, élet- és munkakörnyezet.
- ▶ Jó környezetminőség a városban.

Mivel Németországban ezen keretfeltételeket viszonylag sok telephely képes teljesíteni, a hangsúly tulajdonképpen a már meglévő hálózatok megerősítésén van. Ez Stuttgart és a régió esetében mindenekelőtt azt jelenti, hogy a jövőben is támogatjuk az autó- és gépgyártás fejlesztéseit. Ha figyelembe vesszük az autóiipar és a gépészet nagyfokú hálózatfüggését, a bizonytalan világgpiacra és a változó versenyfeltételek miatt szükség is van a jövőbeli lehetőségek fejlesztési területek meghatározására és célzott elősegítésére.

A SZOLGÁLTATÁSOK KIÉPÍTÉSE

Ahhoz, hogy Stuttgart gazdasági bázisát tovább szélessítsük, a szolgáltatásokat is fenntarthatóan kell kiépíteni. Ezt szolgálta a gazdasági struktúra átfogó vizsgálata alapján az illetékességi területek elemzése. A cél az volt, hogy egyrészt kihasználjuk a vállalkozások meglévő fejlesztési lehetőségeit, ugyanakkor fel-

ismerjük az új gazdasági ágazatokat, illetve azok fejlődési lehetőségeit. Mindehhez egyrészt támogatni kell a high-tech központokat fejlesztő és azok innovációs képességeit növelő szolgáltatásokat, másrészt pedig az olyan, újonnan fejlődő területeket, mint a »fenntartható technológiák«, a »tudás a holnapért« és a »városi élet/élmény«.

»FENNTARTHATÓ TECHNOLÓGIÁK« MINT FEJLŐDÉSI TERÜLET

Ennél a jövőt érintő témánál öt illetékességi terület határozható meg:

- ▶ Elektro-mobilitás és újfajta meghajtási technológiák
- ▶ Modern közlekedésirányítás és logisztika
- ▶ Innovatív közlekedésirányítási rendszerek és infrastruktúra-tervezés
- ▶ Légiközlekedés és űrrepülés
- ▶ Építészet és fenntartható építés

Ahogy azt a Technológiai fejlesztések c. fejezet is bemutatta, Stuttgart mobilitási kérdésekben kialakított egy világszinten is vezető klasztert, míg a fenntartható építkezést tömörítő problémakör fejlesztés alatt áll. Figyelembe véve a városépítészet és a mobilitás jelentőségét a világ növekvő népességének és az azzal együtt járó gazdasági növekedésnek a tekintetében, Stuttgartban és a régióban még számos új munkahely teremtésére van lehetőség.

»TUDÁS A HOLNAPÉRT« MINT FEJLŐDÉSI TERÜLET

A szintén perspektivikus »Tudás a holnapért« négy illetékességi területet tartalmaz:

- ▶ Oktatás
- ▶ Pénzügyek, consulting és befektetés
- ▶ Dizájn, kommunikáció és média
- ▶ Termelési technológiák és műszaki tudományok

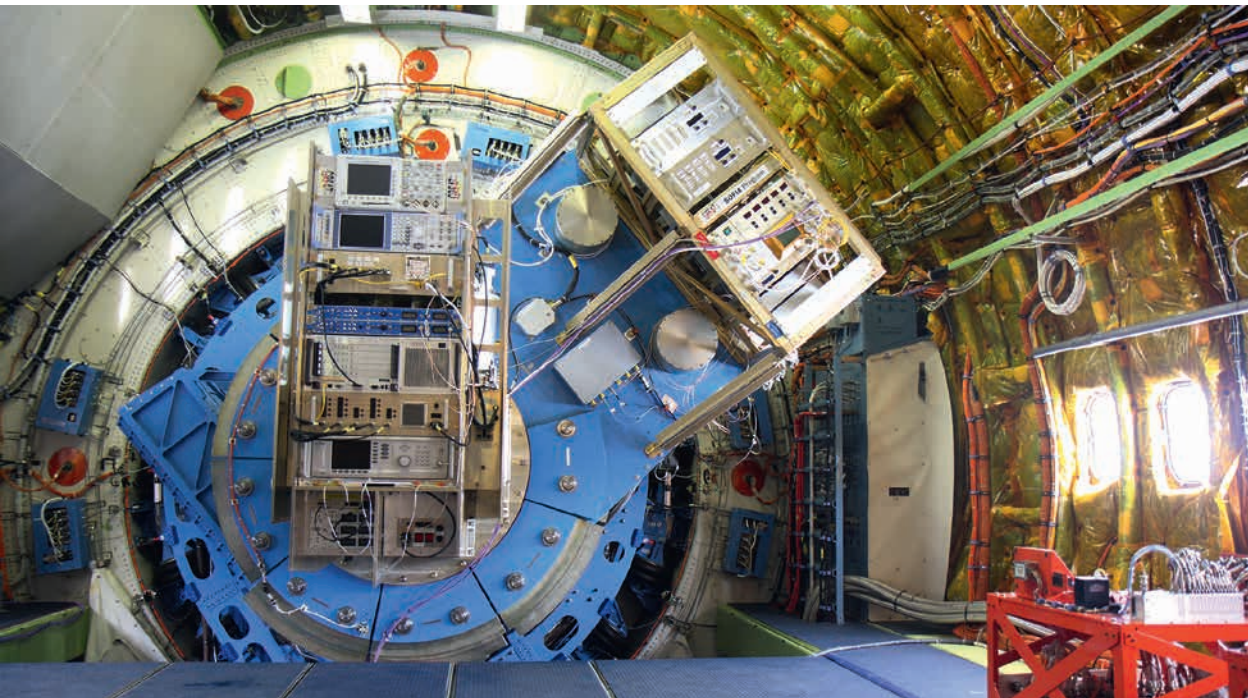
▶ **OKTATÁS** Az emberek tudása és képességei adják a jövő tudásalapú társadalmának legfőbb bázisát. Ez annyit tesz, hogy egy város csak annyira vonzó a cégek és a befektetők számára, amennyire a szükséges know-how jelen van az adott helyen. Stuttgart feladata ezért abban áll, hogy megoldja a kiemelkedően tehetséges fiatalok képzését, illetve, hogy a legjobb szakembereket a városba csalogassa. Ez kimagasló képzési kínálatot feltételez az óvodától kezdve az általános iskolákon és szakiskolákon át egészen a főiskoláig és egyetemekig, illetve a szerteágazó kapcsolatokkal rendelkező kutató- és fejlesztőintézetekig. A képzés, a tudomány és a kutatás ezért amellet, hogy a gazdasági növekedés alapja, egyben a növekedés motorja is.

▶ **PÉNZÜGYEK, CONSULTING ÉS BEFEKTETÉS** Stuttgart – még ha kissé lemaradva is – Németországban Frankfurt után a legjelentősebb pénzügyi központ. A gazdasági szektornak mindenekelőtt a Baden-Württembergi Tartományi Bank (LBBW), a Baden-Württembergische Bank és az L-Bank által nyújtott pénzügyi szolgáltatások nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy az

egyres vállalkozások hosszú távon finanszírozni tudják kutatásaikat, fejlesztéseiket és termelésüket. (A Baden-Württembergische Bank és az L-Bank az LBBW leányvállalatai, az utóbbi a tartomány fejlesztési bankja.) Ilyen értelemben a pénzügyi és tanácsadási szolgáltatások, az ügyvédi társaságokkal és a gazdasági vizsgálóbizottságokkal egyetemben szorosan összekapcsolódnak a helyi illetőségű exportorientált gazdasági szereplőkkel. Ez kiegészül még a biztosító- és lízingtársaságokkal, valamint a lakástakarék-pénztárakkal is. A Baden-Württembergi Duális Főiskola, illetve az új Európa-negyedben található Baden-Württembergi Takarékszövetkezeti Akadémia által tovább bővül a pénzügyi tematikájú képzések száma is. Itt létesül a jövőben a német takarékszövetkezetek legfontosabb oktatási- és továbbképzési intézménye.

► **DIZÁJN, KOMMUNIKÁCIÓ ÉS MÉDIA** E címszavak a kreatív területeken, mindenekelőtt az ún. „TIME szektor” – telekommunikáció, információ, média és szórakoztatás – ágazataiban játszanak szerepet. A kreatív szektor a maga 4400 vállalkozásával és 25 ezer, társadalombiztosítással rendelkező munkavállalójával évi hatmilliárd euró forgalmat generál. Mivel a TIME-piacok is tudásbázisú szolgáltatásokat nyújtanak, jövőbeli növekedési potenciáljuk magas. A TIME-piacok egyik kiemelkedő részét képezi a dizájn, mind a termék- és ipari dizájn, mind a kommunikációs és grafikai dizájn. A dizájn szorosan összefügg a technológiai területekkel, hiszen felhasználója és fejlesztője is az új technológiáknak, akárcsak a többi TIME-ágazat.

A sztratoszférában repülő infravörös csillagászati obszervatórium (SOFIA), mint repülő csillagvizsgáló, a NASA-val közösen a Német Légi- és Űrutazási Központban (DLR), Stuttgartban került kifejlesztésre.

► TERMELÉSI TECHNOLÓGIÁK ÉS A MŰSZAKI TUDOMÁNYOK

A termelési technológiák és a műszaki tudományok egyrészt támogatják az autó- és gépipari hálózatunk termelési jellegű szolgáltatásait, másrészt viszont részei a nemzetközi hálózatnak és az összes műszaki területen jelen vannak, mint pl. az építészeti projekttervezés és -lebonyolítás, illetve a környezetvédelmi és energetikai technológiák.

»VÁROSI LÉT(ÉLMÉNY)« MINT FEJLESZTÉSI TERÜLET

A »városi lét(élmény)« jövőbe mutató témájánál három kapcsolódási pont állapítható meg:

- Kiskereskedelem
- Turizmus
- Egészség

► **KISKERESKEDELEM** A kereskedelem és a város fogalma már ősidők óta összekapcsolódik. Egy életteli kereskedelmi közeg mindig is a városok gazdasági erejét mutatta. Stuttgart a metropol-régió központjaként a maga hárommillió lakosával most még inkább kereskedelmi központnak számít. Jelenleg is milliárdos magánbefektetések zajlanak a városközpontban. Az olyan projektek, mint a „Bülów-Carré”, a „Das Gerber”, a „Postquartier”, a „Milaneo”, vagy a jövőbeli „Dorotheenquartier” mind Stuttgart vásárvárosi attraktivitását növelik. A város feladata nemcsak abban áll, hogy megnyerje a megfelelő befektetőket, hanem abban is, hogy kialakítsa a szükséges közterületeket, sétálóutcákat és közparkokat, hogy az emberek szívesen menjenek oda, és

A Jugendstilben épült vásárcsarnokban a vásárlók több mint 3.500 négyzetméteren juthatnak hozzá a húsbokból, zöldségekből, egzotikus gyümölcsökből, vagy éppen fűszerekből álló bőséges kínálathoz.

időznek ott. Ezért is alakították át például a sétálóutcákat, mindenekelőtt pl. a Königsstraßét, az Eberhardstraßét és a Tübinger Straßét.

A Schlossplatzon található Kunstmuseum építései a városrész – az 500 millió eurónyi magánbefektetésnek köszönhetően is – minőségi átalakuláson ment át. Évente 1,2-1,5 millió látogatójával az új városi könyvtár is hozzá fog járulni az új Európa-negyed felélesztéséhez, és a minőségi kiskereskedelmet megfelelő vásárló-forgalomhoz juttatja.

► **TURIZMUS** Ahogy a kiskereskedelem, úgy a turizmus is összefonódott a várossal. A városban eltöltött három millió és a régióban eltöltött további három millió vendégéjszakának, illetve a körülbelül 40 millió egynapos látogatónak köszönhetően a turizmus Stuttgartban gazdasági húzóágazatnak számít. A vásárló- és vásárló látogató-turizmus mellett megnövekedett a városi turizmus is, de a lehetőségek tárházát még messze nem merítettük ki, hiszen mindig újabb és újabb látnivalók várnak felfedezésre: tavaly például a Képzőművészeti Múzeum, a Mercedes-Benz Múzeum, illetve a Porsche Múzeum. Szintén a városi turizmust szolgálják a nagy stuttgarti népünnepélyek is: a Stuttgarti Borfalu évente több mint egymillió vendéget vonz, a karácsonyi vásár másfél-milliót, a világ második legnagyobb sörfesztiválja, a Cannstatti Népünnepély pedig egymillió látogatót hoz.

Hét Michelin-csillagos éttermünk van, egy kiemelkedő operaházunk, nemzetközi balett-társulatunk, több mint 20 színházunk, számos koncerttermünk, 83 múzeumunk, egy varieté- és két musicalszínházunk; itt található a Wilhelma is, Európa egyik legnagyobb állatkertje, három gyógyfürdő mint wellness-lehetőség, és van számos egyéb szabadidős- és sporttevékenységre alkalmas intézményünk, mint a Mercedes-Benz-Arena, a Porsche-Arena, a Hanns-Martin-Schleyer-Halle és a SCHARrena. Aki Stuttgartban unatkozik, maga tehet róla!

A jövőben Stuttgart azzal is nevet szeretne magának szerezni, hogy hangsúlyozottan gyermekbarát és – az e-mobilitásnak, valamint a kerékpáros turizmusnak köszönhetően – környezetbarát turistahellyé kíván válni.

► **EGÉSZSÉG** Az egészségipar a demográfiai változások nyertesei közé tartozik, hiszen egyre öregedő társadalmunkban egyre keresettebbé válnak bizonyos termékek és szolgáltatások, származzanak azok a gyógyszeriparból, a biotechnológiából, az orvosi technikából vagy legyenek ápolási, illetve betegellátási szolgáltatások. Az »ezüstgazdaság«-nak (silver economy) is nevezett ágazat a jövő egyik munkahelyteremtőjének számít.

Preventív, gyógy- vagy wellness-hatásuk miatt az ezüstgazdaság tagjai is használják a város három gyógyfürdőjét és 19 ásványvízforrását, amelyből 13 államilag is elismert gyógyvízforrás. Stuttgart sokat profitál a növekvő

wellness-turizmusból, amelynek vendégei mindenekelőtt az arab térségből és Oroszországból érkeznek, a wellness-turizmus pedig gyakran összekapcsolódik a bevásárló-turizmussal. Többek között ezért is fektet Stuttgart több mint 900 millió eurót a városi kórház kibővítésébe. A tervek közt szerepel további szak-klinikák létesítése szakorvosokkal, valamint orvosi vásárok és egészségügyi kongresszusok szervezése. Fejlődési potenciált mutatnak az olyan kapcsolódó műszaki területek is, mint például a telemedicina (olyan egészségügyi szolgáltatás, amelynek során az ellátásban részesülő és az ellátó személy közvetlenül nem találkozik, a kapcsolat valamilyen távoli adatátviteli rendszeren keresztül jön létre – a szerk.), a lézertechnika, vagy egyéb folyamat-innovációk, amelyek szintén új cégek alapításához vezetnek.

A szakirányú és minőségi egészségügyi szolgáltatások szintén olyan gazdasági faktort jelentenek, amelyre érdemes telephelyet építeni, és ezzel a képzett munkaerőt és a meglévő vállalkozásokat helyben tartani, illetve új vállalkozások létesítése számára attraktívvá tenni. Ezzel Stuttgart több mint 50 klinikája és egészségügyi intézménye (ezen belül 16 kórház 13 ezer alkalmazottal) hozzájárul a város fenntartható gazdasági és munkahelyteremtő fejlődéséhez.

Ezt a fejlesztést Stuttgart több mint 23 ezer ember munkáltatójaként támogatja. A 23 ezer munkavállaló közül 8 ezren a stuttgarti kórházban dolgoznak. A város a legnagyobb munkaadóként – és évi 700 millió euróval a legnagyobb befektetőként – a fenntartható gazdasági fejlődés és munkahelyteremtés legjelentősebb tartóoszlopa. Fontos a vállalkozók bizalma mind Stuttgart, mind a város régiójának fenntarthatóságában, legyen szó kézműves kisiparosról vagy egy nagyvállalkozás elnökéről. A megbízható együttműködésnek és a »good governance«-nek köszönhetően sikerült elérni azt, hogy a vállalkozások milliárdos befektetéseket eszközöltek ahhoz, hogy javítsanak saját innovációs képességükön, és ezzel együtt versenyképességükön is. Ez magában foglalja a környezetvédelmi technológiákba fektetett jelentős beruházásokat, amelyek a természeti erőforrások védelmét és az immisszió csökkentését célozzák meg. Ezek a milliárdos nagyságú befektetések munkahelyek százezreit biztosították, és új munkahelyek tízezreit hozták létre. Ezzel párhuzamosan a vállalkozások a saját munkavállalóikba is investáltak azzal, hogy számukra új képzési helyeket hoztak létre. Ennek köszönhetően 2012 őszén a munkanélküliség 5 % alatt volt, a fiatalok munkanélkülisége pedig 4 %; jelenleg több képzési helyünk van, mint ahányan képzésre várnak. Ha az európai térképre tekintünk, a helyzet különleges és egyben örömteli is, mert fiataljaink fele migrációs háttérrel rendelkezik. Amíg Stuttgart gazdasági vállalkozások telephelyeként vonzó tud maradni, addig »bevándorló-város« is marad, folyamatosan növekvő nemzetközi népességgel. A befogadó városi lakosság fenntartható integrációs politikájának köszönhetően a világ minden tájáról ideszármazókból aktív stuttgarti lakosok válhatnak.

8. BEFOGADÓ VÁROSI TÁRSADALOM

CÉLKITŰZÉSEK:

Minden stuttgarti lakosra igaz, hogy aktív tagja egy nemzetközi, interkulturális és befogadó társadalomnak.

FELADATOK:

Az attraktív városok a világ minden szegletéből vonzzák az embereket. A »bevándorló-város« címke ezért nemcsak bók, de kihívás is. El tudunk-e képzelni egy világszerte ismert nagyvárost különböző nemzetiségű kisebbségek nélkül? A 21. századi globalizáció – köszönhetően az egyre nyitottabb határoknak – most még inkább azokba a városokba terelik a bevándorlókat, amelyek magas életszínvonalat, minőségi munkahelyeket, a tehetségesek számára kiemelt lehetőségeket, kulturális sokszínűséget és elfogadó környezetet biztosítanak, valamint mindezek által fenntarthatónak számítanak. »A városi légkör felszabadít« szlogen értelmében a nagyvárosokat egyre növekvő egyéni életmód és életstílus, kulturális és vallási sokszínűség és ebből kifolyólag növekvő heterogenitás jellemzi. A városok többet jelentenek, mint az épületek, utcák, közterek és a műszaki infrastruktúra halmaza. Ahhoz azonban, hogy a városok a jövőben is közösségnek, tehát egységnek számítsanak, és akként is fejlődjenek tovább, azt a kihívást jelentő feladatot kell teljesítenünk, hogy az emberek azonosulni tudjanak városaikkal, integrálódjanak a társadalomba, és elköteleződjenek mellette. Ezért van szükség nemzetközi és interkulturális városainkban egy olyan befogadó társadalomra, amely toleráns és nyitott, ugyanakkor egyenlő lehetőségeket biztosít mindenki számára és együttműködésre szólít fel. A nyitottság, tolerancia és az esélyegyenlőség eléréséhez ki kell alakítani a multinacionális, interkulturális és befogadó városi társadalom hármását, és fenntarthatóan kell élni.

MEGOLDÁSOK:

A NEMZETKÖZI STUTTGART

Stuttgart már réges-régen nemzetközi bevándorlók célállomásává vált. A 600 ezer stuttgarti lakos közül 230 ezren külföldön születtek vagy bevándorlók gyermekei; ez a szám a lakosság 38 %-át jelenti. Ha csak a gyerekeket és az ifjúságot nézzük, ez az arány az ő esetükben már 50 % felett van. A 175 különféle nemzethez tartozó „új stuttgartiak” teszik városunkat színesebbé, élénkebbé, fiatalabbá és dinamikusabbá.

A népesség nemzetközisége egyben a vállalkozások nemzetköziségét is tükrözi. Világszerte nehéz lenne olyan várost találni, ahol nincs valamilyen stuttgarti termék, többnyire mobil jármű formájában az utcákon. A bevándorolt szakemberek nélkül vállalkozásainkat sem jellemeznél ilyen fokú termelékenység. A kézműiparban és számos szolgáltatás területén a bevándorlók ki tudják

elégíteni a demográfiai változásokra visszavezethető szakmunkáskeresletet. A bevándorlók, akik sokszor maguk is vállalkozók, a korábbi hazájukkal meglévő üzleti kapcsolataikkal gazdaságunk fontos motorjának számítanak.

A **Stuttgarti szövetség az integrációért** adja meg az átfogó integrációs politika keretét. Évek óta sikerrel dolgozunk befogadó-programunkon. A bevándorlóknak azt az érzést akarjuk megadni, hogy itt szívesen látják őket, ugyanakkor konkrét lehetőségeket is biztosítunk nekik, hogy ténylegesen aktív helyi polgárokká válhassanak. A befogadó-program által akarjuk a várost azon képzett fiatalok és szakemberek számára vonzóvá tenni, akikre tudományos és gazdasági fejlődésünk tekintetében szükségünk van. Ezért is próbálja a város – a Német Városok Érdekképviselőtének támogatásával – elérni az idegenrendészeti jog rugalmasabbá tételét, többek között annak érdekében, hogy a több ezer külföldi diák tanulmánya után Stuttgartban maradhasson. A megszerzett tudásukkal és tehetségükkel járulnának hozzá high-tech-székhelyünk fejlesztéséhez. A városházán tartott »karrier napok«-kal is egy platformot teremtettünk a külföldi diákok és azon helyi vállalkozók számára, akik saját cégeik nemzetközi piacaira keresnek képzett szakembereket.

Városunk nemzetközisége nemcsak a tudomány és a gazdaság, a kultúra és az oktatás területén jelenik meg, hanem megmutatkozik a nemzetközi összetartásban is. Az »Egy a világ – stuttgarti partnerség« hálózatának 170 tagja –

A stuttgartiak 40 %-a külföldről vándorolt be.

Ezzel a migránsok aránya majdnem kétszer annyi, mint Berlinben.

egyesületek, szövetségek a kultúra, a képzés és a tudomány területéről, a vállalkozói szférából, valamint az egyházközösségekből – síkra száll a fejlesztési együttműködés projektjeiért. Tevékenységével a hálózat a fejlődő országokkal szemben érzett növekvő felelősségét fejezi ki, tudatában annak, hogy Németország, és azon belül Stuttgart a globalizáció igazi nyertesei közé tartozik.

A nemzetközi kapcsolatokat tovább gazdagítja tíz partnervárosi kapcsolatunk, illetve az EU-s projektekben való együttműködés és számos hálózati tagság. Ezek közül néhány stuttgarti székhellyel rendelkezik: »Cities for Mobility«, »Cities for Children«, »Cities for Local Integration Policy«, és a »Cities for Sport« (erről részletesebben 21. pont: Lokális-globális felelősség).

AZ INTERKULTURÁLIS STUTTART

Néhányan a kulturális sokszínűséget zavaró tényezőként fogják fel a hagyományos kulturális szokásokkal szemben. Annak is fennáll a veszélye, hogy egyes etnikai csoportok a saját kulturális egyesületeikkel bátyázzák körül magukat, mert féltik vélt kulturális identitásukat. Ezért is fontos, hogy a kulturális sokszínűséget mindenki számára átélhetővé tegyünk, hirdessük azt. Ehhez létrehoztunk egy egységes platformot, amelyben minden etnikai egyesület helyet kapott: ez a **Kultúrák Fóruma Egyesület**. Ez az egyesület fogja össze a több mint 200 aktív migrációs szervezetet. Tevékenysége során a fórum láthatóvá teszi a bevándorolt stuttgartiak publikációiban és rendezvényeiben rejlő gazdagságot és lehetőséget.

A **»Kultúrák találkozása – Kultúrák közt Stuttgartban« programfüzetben** is megmutatkozik Stuttgart és a régió kulturális és kulináris sokszínűsége. A rendezvénytápnaptár is tükrözi, mennyivel szegényebbek lennénk, ha nem érkeznének bevándorlók a világ minden részéről.

Az interkulturális rendezvények közt fellelhetőek a filmfesztiválok is, mint például az »Indiai filmfesztivál«, mely Indián kívül a legnagyobb ilyen tematikájú a világon. Évek óta az ingyenes látogatható **»Kultúrák nyári fesztiválja«** számít a legnagyobb interkulturális rendezvénynek. Évente 60 ezer látogatót vonz a fesztivál, amelyet a stuttgarti Piac téren rendeznek meg. Nemcsak a világzenében jeleskedő sztárok, de eltérő kulturális háttérű helyi művészek is fellépnek a hatnapos rendezvényen. A migrációs egyesületek bemutatják szülőhazájukat és az ottani specialitásokat. Összefoglalva: a fesztivál nemzetközi társadalmunk egymásra találásának ünnepe, amely együttműködésre csábít.

Az interkulturális találkozások szempontjából különös jelentőséggel bír a **Linden Múzeum**. Ez a néprajzi múzeum a világkultúrát hivatott bemutatni. Európában az egyik legösszetettebb gyűjteménnyel mutatja be az olyan magaskultúrák gazdagságát és szépségét, amelyek többnyire régebbiek, mint a mi saját kultúránk. Oktatási programjaik minden iskolába eljutnak, ami kifejezetten

fontos, hisz diákjaink több mint fele migrációs háttérrel rendelkezik. Az interkulturális tanulásnak köszönhetően növekszik a más kultúrák iránti tisztelet, illetve a másság megértése. A mostani múzeumépület viszont csak részben tud megfelelni ennek a társadalmilag igen fontos képzési feladatának. Ezért is ésszerű döntés hosszú távon központi helyen, még pedig az épülő Európa-negyed területén, a sínmező felszámolása után felszabaduló területen, új épületben elhelyezni az intézményt.

A város kulturális és vallási sokszínűségére való tekintettel elfogadó viselkedésre van szükség – jobban, mint valaha: különösen a másként gondolkodókkal, a más életformát választókkal és a más vallásúakkal szemben. A város kulturális sokszínűsége tükröződik a **vallási sokszínűségben** is. Vallási kérdések esetén különösen szükséges a megértés, a tolerancia és a tisztelet. 2003-ban megalapítottuk a »Vallások kerekasztalá«-t, hogy az egyes vallási felekezetek képviselői egymást megismerhessék, és egymással kapcsolatba léphessenek. A »Vallások kerekasztala« nem vallási tartalmú kérdésekkel foglalkozik, hanem olyan problémákkal, amelyek a különböző vallásúak együttélését, azok tradícióit és rituáléit – mint az esküvők és a temetések – érintik. Együttesen megfogalmazták a »Kiáltvány a vallások békés és aktív együttéléséért Stuttgartban« című dokumentumot. Mivel a muszlim lakosságot különösen sok előítélet éri, a muszlim közösségek meghívták polgártársaikat, hogy megmutassák imatermeiket és bemutassák vallásukat. A közösségek ifjú tagjai számára mediátori képzést biztosítanak, hogy képesek legyenek közvetítő szerepet betölteni a muszlim polgárok és a városvezetés között.

Az interkulturális sokszínűség **nyelvi sokszínűség** is jelent. Stuttgartban 120 különböző nyelvet beszélnek, és ebbe még bele se vettük a svábot. Az teljesen egyértelmű, hogy mindenkinek beszélnie kell a német nyelvet, aki itt él. A nyelvet kora gyermekkorban, óvodában a legkönnyebb megtanulni. Ezért is fontos, hogy lehetőség szerint minden gyerek három éves korában óvodába kerüljön, és ott az »Einstein az oviban« pedagógiai koncepció alapján a német nyelvet megtanulja, megértse, és beszélje is.

Egy nemzetközi város főpolgármestereként fontos volt, hogy a gyerekek már az általános iskola elején elkezdenek angolul tanulni. A középiskolákban már számos nyelvet lehet tanulni, amely között szerepelhet a bevándorlók anyanyelve is. Azáltal is támogatjuk – még ha szerény keretek között is – az anyanyelv, illetve a származási ország nyelvének elsajátítását, hogy a konzulátusok számára ingyenes termeket biztosítunk a nyelvtanításhoz. Támogatjuk emellett a »Nemzetközi Iskolá«-t is, amely az óvodától a középiskolai végzettségig kíséri el a diákokat, illetve az átfogó francia képzést, amely pedig az »école maternelle«-től, azaz az óvodától kezdve a német-francia általános iskolán át az érettségi megszerzéséig tart. Az általános iskolával kezdődő, egészen az érettségiig tartó kétnyelvű oktatást német-olasz nyelven is biztosítunk. Ez a nyelvi sokszínűség nemcsak a kulturális sokszínűség

get támogatja, hanem világszerte megkönnyíti a kapcsolatépítést, és ezzel termékeink exportját is.

A BEFOGADÓ STUTTGART

»**Mindenki, aki Stuttgartban él, stuttgarti!**« Ez volt Stuttgart jelmondata 2000-ben, amikor pontot tettünk az addigi németországi »hatósági bevándorlási politika végére, és azt egy egységes integrációs politikával helyettesítettük. Fáradozásaink lényege nem a „külföldiség” szelekciós kritériumán alapul, hanem a kérdésen: Hogyan tudjuk a városunkban letelepedett embereket úgy támogatni, hogy azok aktív stuttgarti polgárokká váljanak és hozzájáruljanak a társadalmi és gazdasági fejlődéshez? Ehhez partnerekre van szükségünk, akik együttműködnek az »integrációs szövetség«-gel. Ez a szövetség formálisan 2001 őszén jött létre, és azóta folyamatosan bővül. A szövetség magába foglalja a városi hivatalokat és üzemeket, az önkénteseket, az óvodákat, az iskolákat, a civil társadalom aktivistáit, a vállalkozókat és a szakszervezeteket. A szövetség célja, hogy az oktatási intézmények segítségével fejlesszék az emberek társadalmi és szakmai életben való részvételét, a munkahelyeken és a társadalom keretein belül egyaránt. Az alapot a mindenki számára elérhető, igazságos képzési lehetőségek adják kezdve a korai szülőképzéssel és az óvodákkal. Szerencsére már a migrációs egyesületek is egyre jobban elkötelezték magukat a migrációs háttérrel rendelkező gyerekek jobb, minőségi oktatása iránt.

Ahhoz, hogy a migrációs háttérrel rendelkező polgárok igényeinek jobban megfeleljünk, **a közzférában interkulturális szakértelemre** van szükség. Ehhez elsősorban a közszolgáltatás egyes területein dolgozókat kell a megfelelő módon felkészíteni. Emellett a közzféra keretein belül is több bevándorlónak kellene dolgoznia, és nemcsak annak egyszerűbb területein. Ezzel is azt kívánjuk elősegíteni, hogy nemzetközi városunk még inkább ügyfélközpontú legyen (ld. 18. fejezet: Személyzeti politika). Az integrációs programot a politikai szempontok alapján a **Nemzetközi Bizottság** követi. A városi tanács ebbe a grémiumba különböző szakértőket hív meg a képzés, a kultúra, a tudomány, a gazdaság vagy éppen a sport területéről. Kezdeményező és egyben multiplikátor szerepük is van az integrációs szövetségben.

Heterogén városi társadalmunkban az integráció kérdése nem merülhet ki a migráció kritériumában. Az befogadó társadalom megkívánja a **nők és férfiak esélyegyenlőségét** is, amelyet nemcsak migrációs keretek között kell támogatni, ahogy a **generációk és a társadalmi rétegek együttélését** sem. A sport, mint a társadalmi integráció közvetítőeszköze, sokban hozzájárulhat ehhez. Hiszen a sport közvetíti mindazokat az értékeket, amelyekre együttélésünk során is szükség van: tisztelet, türelem, csapatszellem, szolidaritás és korrektség (ld. 13. fejezet: Sport és mozgás). A demográfiai folyamatok tekintetében egyre fontosabbnak tűnik a generációk együttélése is. A »Stuttgarti generációs szerződés«-ben számos szervezet, illetve magánszemély – német

你的城市，你的未来。
 Η πόλη σου – το μέλλον σου
 Tvoj grad – Tvoja budućnost
 La tua città – Il tuo futuro
 Senin şehrin – Senin geleceğin
 Your city – Your future
 مدينتك – مستقبلك
 Твой город – Твоё будущее
Deine Stadt-Deine Zukunft
STUTTGART |

A szakképzésben részt vevők egyharmada migrációs háttérrel rendelkezik. Ez a kampány igyekszik még több fiatal rávenni a közgazgatási képzésre.

állampolgársággal vagy anélkül – elkötelezte magát amellett, hogy hozzájárul ehhez az együttműködéshez, és segíti a demográfiailag motivált változás előmozdítását.

9. A DEMOGRÁFIAI FEJLŐDÉS

CÉLKITŰZÉSEK:

Gyermekbarát városi társadalom, amelyben az aktív együttélés hozzájárul mind az ifjabb, mint az idősebb generációk jólétéhez, aktivitásához.

FELADATOK:

Egyre kevesebb gyerek születik és a várható élettartam növekedésével egyre több idős ember van: ez a demográfiai változás jellemző Európa szinte minden államára, illetve azok nagyvárosaira. A Statisztikai Hivatal 2001-es hivatalos előrejelzései alapján szintén arra lehetett számítani, hogy Stuttgartban is megállíthatatlan lesz a születések számának további zuhanása. Akkoriban a háztartások több mint 82 %-ában nem volt gyermek vagy 18 év alatti fiatal. Ha nem lettek volna a bevándorlók, Stuttgartban mára már a háztartások 10 %-ában sem élnének 18 év alattiak. Időközben már a demográfiai változással és az ahhoz is köthető gyermek- és családbarát társadalommal kapcsolatos kérdések az EU, a Szövetségi Köztársaság, a tartományok és a helyi önkormányzatok politikai agendájának szilárd magját képezik. Feladatunk, hogy mindkét statisztikai elsőségre megtaláljuk a választ: nemcsak az EU-ban, de Németországban is Stuttgartban a legmagasabb a várható élettartam és a legalacsonyabb a születések száma.

MEGOLDÁSOK:

Tekintettel a Statisztikai Hivatal előjelzésére, 2002-ben szlogenszerűen fogalmaztam meg városunk célkitűzését, miszerint: Stuttgart legyen Németország leginkább gyermekbarát városa! Városunk fenntarthatósága a jövőben ugyanis nemcsak attól függ, hogy mi építjük a legjobb autókat és gépeket, hanem attól is, hogy gyermekeink jól érzik-e magukat, és a fiatalok vállalnak-e gyermeket.

Ezen cél megvalósítására 2003-ban kidolgoztuk a »Gyermekbarát Stuttgart« programot. Mivel tevékenységünk maga is egy tanulási folyamat, ez a program is folyamatosan aktualizálódik. A munkaterv öt feladatkörre terjed ki:

- ▶ Egyenlő lehetőségek biztosítása az oktatás és a képzés segítségével
- ▶ Játék- és élettér
- ▶ Egészségesen és biztonságban a nagyvárosban
- ▶ A család és a munka összeegyeztethetősége
- ▶ Generációk közös aktív időtöltése – a »Stuttgarteri generációs szerződés«

Ezt a komplex, több területet is átfogó feladatot felvettem saját tevékenységi körömbé, és alkalmaztam egy gyermekügyi megbízottat kvázi koordinátorként és „támogatóként”. Kineveztem egy-egy további gyermekmegbízottat is minden városi hivatalba, üzembe és kerületbe, annak érdekében, hogy elkötelezett és szakértő munkatársak hálózatát alakíthassuk ki.

*A gyerekek és a fiatalokuk több mint fele külhoni származású.
Okos stratégiai lépés minél hamarabb integrálni őket.*

A 2001-es előrejelzésekhez képest a gyermekek száma szignifikáns változást mutat: a három év alattiak esetében közel 25 %-os növekedés látható, azaz 3000-rel növekedett a gyermekek száma. Ezzel párhuzamosan a pénzügyi keret is megduplázódott 1997 óta: 2012-ben a 90 ezer gyermek és fiatal számára 700 millió euró állt rendelkezésre.

A Stuttgart gyermekbarát várossá válásához szükséges pénzügyi feltételek megteremtését kiegészíti a fenntartható és önkéntes kötelezettségvállalás is. Az alapítványi szinten működő »Gyermekbarát Stuttgart Egyesület« saját kezdeményezéseivel és programjaival támogatja a fentebb felsorolt feladatköröket. Ennek a szervezetnek a gazdasági, a tudományos és a vallási élet szereplői, valamint önkéntesek, polgári alapítványok, óvodák, iskolák és a városi tanács képviselői a tagjai. A kuratóriumi tagok egyben multiplikátorok a társadalom egyéb területein.

Néhány példa a »Gyermekbarát Stuttgart« program feladatai közül:

EGYENLŐ ESÉLYEK A JÖVŐBEN KÉPZÉS ÁLTAL

► **AZ »EINSTEIN AZ OVIBAN« PEDAGÓGIAI KONCEPCIÓ** Mind a 183 városi napközi otthonos intézményben megadjuk a gyerekeknek azt a lehetőséget, hogy kutató szellemüket játékosan fejlesszék. Kinyomozhatják a természet titkait, miközben a többi gyerekkel fontos társadalmi tapasztalatokat szereznek, és ezeket meg is beszélhetik. Ez egyben a német nyelv tanulását is

szolgálja, illetve javítja a kommunikációs készséget. A nevelési partnerségbe tartozó szakemberek 2003 óta fejlesztik a szülőkkel együtt ezt az oktatási- és nevelési koncepciót. Mindehhez figyelembe veszik a gyerekek individuális képességeit és adottságait, fejlődését, valamint családjuk nyelvi, társadalmi és kulturális hátterét. A gyerekeket bevonják a napi rutinba és az egyes projektekbe. Ehhez a gyermekek részére konferenciákat is szerveznek, hogy megbeszélhessék közös tapasztalataikat. Ezen a fórumon az egyéni és csoportos tanulás is megvalósul, s a gyerekek meg tudják vitatni „tudományos eredményeiket”.

► **A »FÜLEKET OLVASÁSRA KINYITNI« ELNEVEZÉSŰ FELOLVASÓ-PROJEKT** Az olvasásban örömet lelő Stuttgart annak az egyesületnek a víziója, melyet külön erre a célra alapított a Breuninger Alapítvány, a Stuttgarter Irodalomház, a Gyámügyi Hivatal, az Állami Iskolafelügyelet, a gyermekkönyvtárak és több kiadó. Több mint 400 tiszteletbeli „támogató” olvas fel rendszeresen óvodákban, iskolákban, városi könyvtárakban vagy egyéb más városi intézményben Stuttgart különböző részein. Ezzel az akcióval mindenekelőtt azokat a gyerekeket célozzuk meg, akiknek alapvetően alig van kapcsolata a könyvekkel. A kis hallgatóságot arra motiválják, hogy kérdéseket tegyenek fel, kezdeményezzenek, és közöljék tapasztalataikat, véleményüket. Ezzel a koncepcióval játékosan és kötetlen módon kívánjuk felkelteni az olvasás és a német nyelv iránti lelkesedést.

JÁTÉK- ÉS ÉLETTÉR

► **ÉLETTERET A FIATAL CSALÁDOKNAK** A tartományi főváros támogatja a fiatal családokat abban, hogy létrehozassák saját életterületet. Ennek érdekében – természetesen a család bevételeitől is függően – a város hozzájárul az építkezési költségekhez, és kamattámogatást nyújt, hogy csökkentse a pénzügyi terheket. Megszervezi sor- és ikerházak, vagy éppen családok számára alkalmas lakások építését azáltal, hogy olcsóbban bocsátja rendelkezésükre az építési telket, továbbá támogatja a szociális bérlakások építését az építési területek átruházásával (örökbérleti jog), vagy a finanszírozás egy részének átvételével (társfinanszírozó kölcsön vagy egyéb támogatás formájában). Az ún. »Bérlakások átlagfizetésűeknek« támogatási program is a fiatal családokat segíti.

► **GYERMEKBARÁT HÁZIREND** A »Gyermekbarát Stuttgart Alapítvány« kuratóriuma kidolgozott egy gyermekbarát házirendet, amely a »Nyugodtan jöjjenek a gyerekek játszani« elnevezést kapta. Ez a házirend a fiatalok és idősek együttéléséhez szükséges tapintat fokozása mellett érvel. Igyekszik megértetni a lakosokkal azt, hogy a gyermekek egészséges mentális és testi fejlődéséhez elegendő játék- és mozgástérre van szükség. Ugyanakkor a szülők és gyermekek jól felfogott, közös érdeke, hogy a gyerekek is tapintatosak legyenek, és tekintettel legyenek a pihenőidőre vagy lakókörnyezetük egyéb más körülményére – pl. egy beteg lakótársra. A stuttgarti Ház- és Városépítészeti Egyesület is megalkotta saját gyermekbarát házirendjét, amely kötelező

részét képezi a bérleti szerződésnek. A Ház- és Teletulajdonosi Egyesület minden stuttgarti háztartásba eljuttatta a házirendet, és saját kiadványban is népszerűsíti azt.

EGÉSZSÉGESEN A NAGYVÁROSBAN

Stuttgartban tradicionálisan jó az egészséges életmódról való óvodai és iskolai tájékoztatás. Ebbe beletartoznak különféle egészséges táplálkozással kapcsolatos akciók is (ld. 16. fejezet: Élelmiszer-előállításról és táplálkozásról).

Sajnos mindig adódnak olyan esetek, amikor gyermekek súlyosan megbetegszenek vagy baleset éri őket. Ezért tartja fent Stuttgart az Olga Kórházat (melyet az emberek kedveskedve Olgälének is hívnak), amely Németország egyik legnagyobb gyermekkórháza. Jelenleg 330 millió euró befektetéssel építik át nőgyógyászati- és gyermekkórházzá. Az igen magas költségekkel járó speciális beavatkozások, valamint a gyermekek nagy anyagi ráfordítással járó orvosi és ápolási ellátása miatt az Olgäle már évek óta milliós nagyságrendű deficittel működik. Ezért is játszanak fontos szerepet a kis páciensek és hozzátartozóik

Az Olgäle Alapítvány segít abban, hogy a legkisebb páciensek ellátása is folyamatosan javuljon.

megsegítésében a szülői kezdeményezések, az önszegélyező csoportok és a támogatói körök.

Az »Olgäle Alapítvány« már 15 éve dolgozik azért, hogy adományokkal, illetve az emberek közreműködésével segítsen a súlyosan beteg kisgyerekeken és családjaikon. A gyermekbarát váróterem és osztályok, a gyermekek és szülők számára is látogatható könyvtár és internetszoba, a pszicho-szociális ellátás javítása pszichológusok és bohócdoktorok alkalmazásával, a zeneterápia, a szociálpedagógusok, valamint a legmodernebb orvosi berendezések – az »Olgäle Alapítvány« mindezekkel járul hozzá a jobb diagnosztikához és ellátáshoz.

Az »Olgäle Alapítvány« tevékenysége bátorító példa arra, hogyan tud fenntarthatóan együttműködni egy városi kórház egy, a városlakók által fenntartott és működtetett közcélú alapítvánnyal.

BIZTONSÁGBAN A NAGYVÁROSBAN

A gyermekek biztonságához a rendőrség és a polgárok, illetve a városháza átfogó tevékenysége is hozzájárul a közbiztonságért való együttműködésnek köszönhetően (ld. 17. fejezet: Együttműködés a közbiztonságért). Az alapos óvodai, majd később az elemi iskolai közlekedésbiztonsági oktatásnak köszönhetően már évek óta nem történt olyan halálos közlekedési baleset a városban, amelynek gyerekek lettek volna az áldozatai (ld. 11. fejezet: Elérhető mobilitás).

A CSALÁD ÉS A MUNKA ÖSSZEEGYEZTETHETŐSÉGE

A család és a munka összeegyeztethetővé tételéhez még számos lépésre van szükség, legfőképpen meg kell oldani a kisgyerekek megbízható, differenciált és egész napos felügyeletét és nevelését. Családbarát munkakörnyezetre és elkötelezett vállalkozásokra van szükség, melyek hajlandók nagyobb tekintettel lenni a családok, de elsősorban a fiatal nők igényeire. Ezért is alakítottuk meg a családbarát vállalkozások hálózatát, amely egyrészt lehetőséget ad a tapasztalatcserére, másrészt pedig olyan, a gyakorlatban is jól bevált praktikákat mutat be, amelyeket Stuttgartban és a régióban a kis- és a nagyvállalatok sikerrel alkalmaznak a gyermek- és családbarát munkakörülmények megteremtésénél. Ilyennek számít például a rugalmas munkaidő, a részmunkaidős állások számának bővítése, a nők munkahelyi előrelépésének elősegítése, a bölcsődei és óvodai helyek előteremtése és anyagi támogatása, a gyermekétkeztetés, de mindenekelőtt a vállalkozások személyzeti kultúrájának olyan irányú fejlesztése és átalakítása, amely mind a vezetőség, mind a munkavállalók esetében tudatosítja a gyermek- és családbarát munkahely jelentőségét.

FIATALOK ÉS IDŐSEK AKTÍVAN EGYMÁSSAL – A »STUTTGARTI GENERÁCIÓS SZERZŐDÉS«

A többgenerációs család, ahol a családtagok támogatják egymást, mára már ritkaságszámba megy. Ezért van szükség a kollektív biztosítási rendszer mellett

új szociális modellekre is. Ugyanakkor a demográfiai változásokat figyelembe véve a szociális ellátórendszer anyagi háttere hosszú távon nem biztosítható. Helyi szinten megvalósuló fenntartható stratégiákra van szükség a demográfiai változás ellensúlyozására. Mára már intézmények, szervezetek, egyesületek és magánszemélyek száza írták alá önmagukra kötelezőnek tekintve a »Stuttgarti generációs szerződés«-t. Ez a szerződés 12 célt fogalmaz meg konkrét feladatokkal és intézkedésekkel, ugyanakkor tartalmaz már működő példákat is.

A generációk együttéléséhez fontos színteret nyújtanak az ún. generációs házak. A 2002-ben Heschlachban megnyitott generációs házban például ifjak és idősek élnek egy fedél alatt testi fogyatékoságtól függetlenül. Ezek a házak az anyák és gyermekeik számára is számos lehetőséget biztosítanak a kapcsolattartásra és az ellátásra. Heschlachban több mint 100 csoport és egyesület találkozik rendszeresen, egymást segítve a mindennapi életben, illetve a városrésztársadalmi és kulturális életének alakításában is. A többgenerációs házak interkulturális kapcsolattartó, illetve társadalmi tanító szerepüknél fogva is hozzájárulnak az élethosszig tartó tanuláshoz és megkönnyítik a nagyvárosi életet.

A többgenerációs házak, mint például ez a heschlachi is, kapcsolóként működnek fiatalok és idősek között.

10. LAKHATÁS ÉS LAKÓKÖRNYEZET

CÉLKITŰZÉSEK:

Energiatakarékos élettér mindenki számára megfizethető áron, megfelelő szociális háttérrel, a mindennapokhoz szükséges infrastruktúrával és minőségi közösségi közlekedéssel.

FELADATOK:

Európára manapság a „vissza a városba” tendencia jellemző. Ezzel viszont az az európai városkultúra élheti ismét reneszánszát, amelyre jellemző a használati módok és a formák sokszínűsége, illetve a társadalmi keveredés. Ennek a trendnek köszönhető az is, hogy a zöld területek kárára kialakított új épületek aránya is csökken. A németországi ingatlanpiac jellemzően kettéhasadt: elsősorban a nagyobb városokra jellemző a nagyszámban üresen álló ingatlanok magas száma, ugyanakkor a folyamatosan növekedő, alig kielégíthető lakóingatlan-igény. Az egyedülálló társadalmi térnyerése miatt is egyre nő az egy személyes háztartások száma. Ugyanígy növekvő tendenciát mutat a „modern nomádok” száma is, akik vagy életstílusuk, vagy munkahelyük miatt változtatják gyakran mind lakóhelyüket, mind életük fókuszpontját. Ezért évente a lakosság 8 %-a kicserélődik, legyen szó Frankfurtól, Stuttgarttól vagy egyéb más nagyvárosról.

Mivel a lakások több mint 50 %-ában csak egyedül élnek, megnőtt a fejenkénti „négyzetméter-igény” is: időközben már több mint 35 négyzetméter jut egy főre. Annak érdekében, hogy lakosság száma megmaradjon, új lakásokat kell építeni. A demográfiai változásoknak köszönhetően ugyanakkor megnőtt a kereslet az idősek életkori igényeinek megfelelő lakások iránt is, de ez elsősorban már nem zöldövezeti, hanem belvárosi lakásokra vonatkozik.

Jelenleg sokan fektetik be pénzüket belvárosi lakásokba, hiszen az olyan befektetők is, mint például a biztosítótársaságok a belvárosi lakásokat kétségkívül megtérülő befektetésnek, „betonba öntött arany” tekintik. Így viszont nemcsak a lakásvételi, de a bérleti árak is emelkednek. A növekvő energiaárak miatt ugyanakkor a rezsiköltségek időközben elérték azt az értéket, ahol a lakók úgy érzik, mintha még egy plusz bérleti díjat kellene kifizetniük. Ezért a már meglévő lakóépületek még nagyobb részét kell energetikai szempontból rendbe hozni, hiszen az épületek viszik el az energiaszükséglet legalább 40 %-át. Egy hosszú távra tervezett »Energiaszanálási konjunktúra-program« nélkül nem lehet energiapolitikai változást elérni.

Ugyanilyen környezetkárosító a városi közlekedés is a maga zaj- és kipufogógáz terhelésével, amely szintén milliókat érint még a lakásaikban is. A lakóutcák kialakításával, a közlekedés által okozott terhelés csökkentésével a felületek zöldítése által, fásítással, újfajta parkolóhely-menedzsmenttel, stb. milliók életminőségén lehet javítani. Az e-mobilitás a jövőben a gépkocsik és

buszok esetében olyan új műszaki megoldásokat nyújt, amitől javulni fog az utak mentén lakók életminősége is.

MEGOLDÁSOK:

A gazdasági- és munkaerőpiaci fejlesztéseknek, illetve a magas életszínvonalnak köszönhetően Stuttgartban is nagy a lakások iránti érdeklődés. Városunk jelszava: »**Belterületi fejlesztés külvárosi terjeszkedés helyett**«, mely ugyanakkor az érdeklődő befektetők számára megnehezíti, hogy új építési területet találjanak. Sokan ezért át is pártolnak Stuttgart szomszédságába, ahol sok lakóterületet jelöltek ki. A „kiköltözők” így ingázní kényyszerülnek, ami sem a területhasználati, sem a közlekedési terhelés, sem pedig energiahasználati szempontból nem kívánatos.

Az **építési területmenedzsment** keretein belül a város számos építési területet felmért, hogy hasznosítani tudja az eddig beépítetlen telkeket, és támogatni kívánja az ipari célú épületek lakóépületi funkcióváltását, illetve korábbi épületállományok utólagos besűrítését, a beépíthető alapterület növelését. Az iparosodás idején a lakó- és munkateret el kellett különíteni egymástól. Mivel manapság sokkal gyakrabban **egyesíthető a lakó- és a munkatér**, a város a befektetőkkel újfajta, vegyes használatú épületek tervét dolgozta ki a használaton kívüli területek hasznosítására. A »Gerber«, a »Milaneo«, vagy a »Dorotheenquartier« mind olyan negyedek, ahol a bevásárlás, a szolgáltatások, a gasztronómia keveredik a különféle lakásmegoldásokkal, legyenek azok szállodák, apartmanházak, bér- vagy családok számára kialakított lakások. A korábbi teherpályaúdvár területén kialakításra kerülő Európa-negyedben is ezer új lakást építenek az első építési fázisban. A volt NEOPLAN buszcég üzemi területének hasznosítása is példaértékű. Itt például új lakónegyedek alakítanak ki 500 lakással, melyhez bölcsőde, óvoda és bevásárlóközpont is tartozik majd.

Mivel igen nagy a városi lakások iránt a kereslet, kifejezetten nehéz elsősorban **kisgyermekes családok számára** is megfizethető, családi életre alkalmas lakást találni. Ezért is hozott létre a város a fiatal családok érdekében egy olyan programot, amelynek keretein belül vagy az építési területek vételárát teszik kedvezőbbé, vagy a fiatal családok számára biztosítanak a lakásvásárláshoz szükséges kölcsönt. További feladat a városi bérlakások építésének támogatása, amelyet kiegészítenek hasonló szövetségi és tartományi kezdeményesek is. Társadalmunk gyermekbarát szemléletét mutatja az is, milyen kevés hajlandóságot mutatnak a tulajdonosok arra, hogy az ingatlan gyermekes családoknak adják bérbe. A Telek- és Háztulajdonosok Egyesületének nyilvános felhívásai és a támogatások ellenére is elég szerények e téren az eredmények. Sajnos a gyermekbarát házirend iránti elkötelezettség területén sem jobb a helyzet. Fontos szerepet játszik a lakáshoz jutás támogatásában a város saját vállalata, a »Stuttgarteri Lakás- és Lakónegyedépítő Kft.« (SWSG),

amelynek tulajdonában 20 ezer lakás van. Ehhez jönnek a szövetkezeti szinten szerveződő lakástársaságok, illetve a korábban közhasznú lakásépítő vállalkozások is. Ezek együttesen támogatják a városi lakáspolitikát azon célját, hogy a nemzetek, a generációk, a társadalmi rétegek együttműködése a lakhatás területén is megvalósuljon azáltal, hogy biztosítják mind a társadalmi, mind az etnikai átrendeződést.

Egyre fontosabbá válik a demográfiai fejlődés tekintetében a **generációk együttélése**. Ehhez a többgenerációs házak különleges módon járulnak hozzá. A Rudolf Schmid és Hermann Schmid Alapítvány támogatásával már két nagyobb terv is meg tudott valósulni. A több mint 10 éve működő »Ifjú és idős egy fedélalatt« elnevezésű koncepciót, amelyben az egyes városkerületek sokrétű önkéntes tevékenységgel vesznek részt, már számos idősekkel foglalkozó intézmény is átvette. A város évek óta minden idősekkel foglalkozó intézmény szanálását összekötötte bölcsőde vagy óvoda létesítésével. A gyermekek így természetes úton tanulják meg, hogyan kell idős, törékeny emberekkel bánni, míg az idős emberek szívesen lépnek a nagymama vagy nagypapa szerepébe. A jövőben pedig még nagyobb hangsúlyt fektetünk a többgenerációs lakóhelyek kialakítására. Ilyen például a Bad Cannstattban létrehozott „Terrot-térség”. A volt kötőgépgyár területén egy újfajta, többgenerációs negyedet alakít ki a város építészeti részlege. Ennek keretén belül 120 akadálymentesített lakást építenek, ennek egy részét a város költségvetéséből fedezik. A korábbi adminisztrációs központot, a »Kék ház«-at különleges, többgenerációs központtá alakították át, amelyben helyet kapott hat napközi otthonos gyermekellátó intézmény is, 12 nyugdíjas-apartman, hét apartman mozgássérültek számára és hat nagyobb, családok számára kialakított bérlakás. Távhőellátásuk felét a közeli szennyvízcsatornából nyerik, ezzel sikerült a szén-dioxid-kibocsátást 40 %-kal csökkenteni.

A **lakókörnyezet** minőségét a »Szociális város« program segítségével sikerült a legtöbb városrészben jelentősen javítani, ehhez hozzájárult az is, hogy szanálási körzeteket jelöltünk ki. A program lényege, hogy olyan infrastruktúrát építünk ki, amely megfelel mind a fiatalok, mind az idősek igényeinek, és úgy van megalkotva, hogy minél rövidebb úton el lehessen jutni a gyermekellátó intézményekbe, az iskolákba, ifjúsági házakba, szórakoztató központokba, bevásárolni vagy az egyéb szolgáltatást nyújtó intézményekbe. Az intézmények könnyű megközelíthetősége elsődlegesen a gyerekek, illetve az idősebb, mozgásukban korlátozott emberek szempontjából kiemelten fontos. Ezért is támogatja Stuttgart a kisebb városközpontok kialakítását is, hogy ott továbbra is megoldott maradjon az élelmiszerellátás, például ún. »Bónuszpiacok« formájában, amelyeket szintén közhasznúan működtetnek, de a város rendezői a hetipiacokat is.

Heterogén és pluralista városi társadalmunkban fontos, hogy az elmagányosodás elleni harcban fejlesszük a társadalmi együttélést, és megkönnyítsük a

STUTTGART

Kinderfreundliche Hausordnung

Kuratorium Kinderfreundliches Stuttgart

Sicherheit

- 1.** Kellereingänge und Hoftüren sind in der Zeit von 22 bis 6 Uhr geschlossen zu halten.
- 2.** Kleinkindern unter sechs Jahren ist wegen möglicher Gefahren der unbeaufsichtigte Aufenthalt im Aufzug, im Keller, in der Waschküche, in der Tiefgarage oder ähnlichen Gemeinschaftseinrichtungen nicht gestattet.
- 3.** Haus- und Hofeingänge, Treppen und Flure erfüllen ihren Zweck als Fluchweg nur, wenn sie freigehalten werden. Soweit separate Räumlichkeiten für Kinderwagen nicht vorhanden sind, dürfen diese – wenn es rechtlich oder feuerpolizeilich zulässig ist und die Hausordnung es erlaubt – in den Treppenhäusern abgestellt werden.

Kinderspielplätze und Außenanlagen

- 1.** Nicht nur Sandkästen und Spielplätze sind Spielorte für Kinder, auch Wiesen und Höfe können Spielorte sein, sofern dies nicht zu unzumutbaren Belastungen für die anderen Hausbewohner oder zur Beschädigung der Anlage führt.
Spielplätze und andere Freiflächen sind auch für Freunde und Freundinnen der Kinder zugänglich.
Sandkästen, Wiesen und Gehwege sind von Katzen- und Hundekot freizuhalten, da dies eine Gesundheitsgefährdung für Kinder darstellt.
Zu Wohnanlagen gehörende Spielplätze und Sandkästen stehen Kindern bis zum 8. Lebensjahr zur Verfügung. Höfe und Grünflächen sind ebenfalls Spielorte, sofern dies nicht zu unzumutbaren Belastungen für die anderen Hausbewohner führt. Kinderzette und Kleinerezeite werden können. Auf Grund einer Verletzungsgefahr ist das Ballspielen und Fahrradfahren auf Grünflächen und Spielplätzen nicht erlaubt.
- 2.** Autos dürfen Bürgersteige und Höfe nicht zuparken. Auf den Privatwegen innerhalb von Wohnanlagen gilt Schritttempo.

Rechte und Pflichten von Kindern und Erwachsenen

- 1.** In angemessener Weise ist dem Spielbedürfnis der Kinder Rechnung zu tragen.
- 2.** Mieterinnen und Mieter bemühen sich um Rücksichtnahme gegenüber Kindern. Eltern und Kinder sind ihrerseits bemüht, beim Spiel auf die Belange der Hausgemeinschaft Rücksicht zu nehmen. Bei Konflikten sollen Erwachsene und Kinder gemeinsam eine Lösung suchen.
- 3.** In der Zeit zwischen 13 und 15 Uhr bzw. zwischen 22 und 7 Uhr ist dem Ruhebedürfnis der übrigen Hausbewohner entgegen zu kommen.
- 4.** Bei schwerer Erkrankung eines Hausbewohners ist besondere Rücksichtnahme geboten.

Kinder erwünscht spielen erlaubt

13 bis 15 Uhr Mittagsruhe

- Nimm Rücksicht auf Kranke und Nachbarn!
- Leise spielen in der Mittagsruhe!

22 bis 7 Uhr Nachtruhe

- Wir helfen uns alle gerne gegenseitig.

- Auch dein Fahrrad hat eine Garage.
- Hunde an die Leine
- Hunde und Katzen vom Sandkasten fernhalten! Der Sandkasten gehört uns.
- Gehe nur in den Keller, wenn es deine Eltern wissen!

Fahrrad RAUM

KELLER Waschküche

Vorsicht Autofahrer! Spielende Kinder

STUTTGART
Kinder willkommen

»A gyermekbarát házirend«
a fiatalok és idősek tapintatosabb
együttélése mellett kampányol.

jószomszédi segítségnyújtást. Ennek érdekében a városvezetés minden kerületben – legyen az régi vagy új kerület – kijelölt egy **Polgárok házát**, hogy a fiatalok és az idősek ott találkozhatnak. A Lauchhauban található Polgárok háza például saját funkciója mellett egy gyermekházat is fenntart, óvodás csoportokkal, ahol gyermekek, felnőttek és nyugdíjasok töltik el együtt idejüket. Ezáltal jól működő szociális hálók jönnek létre, például a jószomszédi segítségnyújtáshoz, de ugyanígy kialakultak olyan sport- és kultúra iránt érdeklődő csoportok is, amelyek családok, fiatalok és idősek számára szerveznek szabadidős és kulturális programokat. Így az idősebb embereknek sem kell a megszokott környezetüket elhagyniuk. A Polgárok háza ezáltal nemcsak találkozási lehetőséget nyújt, hanem esetenként pótcsaládként is funkcionál.

A lakóhelyek ezen életkori és ugyanakkor generációs sajátosságoknak megfelelő át- és kialakítását össze kell kötni a ma meglévő lakásállomány szükséges energetikai felújításával. Ezzel olyan konjunktúraprogramot hoznánk létre, amely egész Németország számára számos munka- és képzési helyet is biztosítana. Az újépítésű házaknál viszont azt várja el a város, hogy az energia-megtakarítási rendelet által előírt határoknál legalább 30 %-kal alacsonyabb értékeket érjenek el.

A legfőbb szempont a meglévő lakásállomány felújítása energetikai kritériumok alapján. A város energiatakarékosági programmal támogatja az összes energia-megtakarításra irányuló intézkedést, kiegészítve ezzel az újraépítési hitelekkel származó erőforrásokat. Az elmúlt 12 évben körülbelül 12500 lakóegységet támogattunk, amely a közel 300 ezer stuttgarti lakást tekintve, elég alacsony szám. Ugyanakkor további anyagi támogatás nélkül sem a bérbeadók, sem a bérlők nem lesznek érdekeltek abban, hogy az energetikai szanáláshoz szükséges költségeket a megfelelő arányban viseljék – és anyagiilag sem lesznek képesek ezt megoldani. (ld. 3. fejezet: Energiapolitikai fordulat).

A szükséges infrastruktúrába beletartozik a lakónegyedek megfelelő **közlekedési elérhetősége** is. Ezt mindenekelőtt a lakóhelyhez közeli közösségi közlekedési eszközökkel kell megoldani, amelyek eljuttatják a lakosokat az iskolákba, a munkahelyekre, a képzési-, sport-, szabadidős- és kulturális tevékenységük színhelyeire.

A közösségi közlekedés továbbfejlesztése és javítása érdekében az elmúlt 15 évben a város és az SSB két milliárd eurót fektetett a villamos-közlekedési rendszerbe, hogy Stuttgart fenntarthatóbb mobilitást érjen el.

11. ELÉRHETŐ MOBILITÁS

CÉLKITŰZÉSEK:

A mobilitás, azaz a helyváltoztatás egyszerű és megfizethető lehetősége mindenki számára, számottevően kevesebb nyersanyaghasználattal, mindenkéltől a fosszilis energiahordozók, a lég- és zajterhelés csökkentésével.

FELADATOK:

A mobilitással kapcsolatos magatartásunk környezetünkre nézve nem fenntartható. Az Európai Unióban 600 gépkocsi jut ezer emberre, az USA-ban ez a szám eléri a 700-at is. A nagyvárosokban, így Stuttgartban is, ez az érték némileg alacsonyabb: 500 gépkocsi jut minden ezer lakosra. Annak ellenére, hogy a mai autók már sokkal kevesebb fosszilis energiahordozót fogyasztanak, és kevesebb károsanyag-kibocsátással járnak, évről évre növekszik a meneteljesítményük, és ezért nem tud jelentősen csökkenni az energiahasználat, illetve a környezetszennyezés sem.

Világviszonylatban 800 millió gépkocsi jut hét milliárd emberre. A növekvő népesség megköveteli a növekvő gazdaságot és az azzal járó növekvő mobilitást is. Ha minden ember olyan mobilitási beállítottsággal rendelkezne, mint például az európaiak, legalább ötször ennyi autót kellene gyártani, és működtetni is. Könnyen elképzelhető, hogy az előállításához szükséges nyersanyagok és

A fogaskerekűnek (a helyieknek Zacke) köszönhetően a biciklisták is könnyen legyűrhetik a 200 méteres szintkülönbséget Stuttgart-Süd és Degerloch között.

fosszilis energiahordozók, illetve az autók működtetése messze meghaladná a meglévő készletek mennyiségét, és a nyersanyagok, olaj- és gáztartalékok nagyfokú kiaknázásához vezetnének, illetve masszív klímaváltozást vonnának maguk után.

A fenntartható mobilitási politika ezért új megoldásokat vár el a társadalmilag elfogadható, környezetbarát és a gazdaságot előmozdító mobilitás megfelelő egyensúlyához. Ez viszont tőlünk mint a mobilitás haszonélvezőitől komoly magatartásbeli változtatást igényel.

A TÁRSADALOM SZÁMÁRA ELFOGADHATÓ MOBILITÁS

A városi életben a társadalom számára akkor elfogadható a mobilitás, ha az mindenki számára biztosítja az oktatási intézmények, a munkahelyek, bevásárlóközpontok stb. elérhetőségét. Ehhez olyan, mindenki számára megfizethető szolgáltatások kellene, amelyek megfelelnek egy öregedő társadalom, a kisgyerekes családok vagy éppen a mozgássérültek igényeinek is. Ahhoz, hogy a mobilitás társadalmilag elfogadható legyen, figyelembe kell venni az utcai forgalom biztonságát is, úgymint a lakónegyedek védelmét a közlekedés zaj- és kipufogógáz terhelésétől.

A KÖRNYEZETBARÁT MOBILITÁS

A környezetbarát mobilitás az energiafogyasztás, a károsanyag-kibocsátás és a zajterhelés drasztikus csökkentését követeli meg. Stuttgartban a közlekedés a felelős a levegőbe bocsátott szén-dioxid több mint 30 %-áért, a nitrogén-dioxid 75 %-áért és a szállópor 37 %-áért.

A GAZDASÁGI FEJLŐDÉST ELŐSEGÍTŐ MOBILITÁS

A gazdasági fejlődést elősegítő mobilitás elsősorban a gazdasági székhelyek és munkahelyek könnyű elérhetőségét, valamint az áruk szállításához, termeléséhez és értékesítéséhez szükséges optimalizált logisztikát jelenti.

MEGOLDÁSOK:

A mobilitás utáni igény nemcsak a fejlődő országok városaiban – mint például Ázsiában és Dél-Amerikában – növekszik folyamatosan, de Németország gazdaságilag erős városaiban is. A topográfiai adottságokat tekintve Stuttgartnak igen nagy kihívást jelent eleget tenni a növekvő igényeknek. A város határain belül 300 méteres szintkülönbséget kell legyőzni, ezért a városban, ahogy eddig is, a jövőben is nagy hangsúlyt fektetünk az alagutak építésére. Ennek keretén belül épült meg 120 éve a „Schwabtunnel”, Németország első utcai alagútja. A villamos és a városi vasútközlekedés számára az elmúlt évtizedekben számos alagutat fúrtak. Ilyen értelemben a Stuttgart 21 elnevezésű vasútprojekt a maga alagútjaival is a sokéves tradíciót követi a közlekedési kapcsolatok javítása érdekében. Az alagutak előnye az is, hogy megvédi az embereket a közlekedési ártalmaktól.

A TÁRSADALMILAG ELFOGADHATÓ MOBILITÁS

A városi közlekedéspolitika célja, hogy minőségi, a lakóhelyhez közeli és megfizethető közösségi közlekedést biztosítson. Ezért a gyerekek hatéves korukig ingyenesen utazhatnak, a diákok a havibérletre jelentős kedvezményt kapnak, a szociális helyzetük miatt rászorulóknak jár a „Bónuszkártya”, az időseknek pedig a nyugdíjas bérlet. A munkavállalók kedvezményes céges bérletet kaphatnak.

A forgalomirányítási intézkedéseknek köszönhetően sikerült nagyrészt megoldani a lakónegyedek védelmét a zaj- és kipufogógáz terheléstől. Stuttgart utcáinak 70 %-án 30 km/h a megengedett sebesség. A fő tengelyeken a közlekedési lámpákat az Integrált Közlekedési Központból irányítják célzottan, hogy elkerülhető legyen a dugók kialakulása.

A rendőrség és a közlekedésfelügyelet rendszeres óvodai és iskolai oktatásának köszönhetően a gyerekeket érintő utcai balesetek száma az elmúlt 15 évben 3 %-ra csökkent. Szerencsére az elmúlt években egy gyermek sem lett halálos közúti baleset áldozata. A sebességmérések, különösen a napközi otthonos intézmények, az iskolák és idősothonok, illetve a 30-as korlátozású övezetek környezetében tovább javították a közlekedésbiztonságot.

A KÖRNYEZETBARÁT MOBILITÁS

A mobilitás környezetbaráttá tétele érdekében három célt követ a város:

- ▶ A forgalom elkerülése
- ▶ A forgalom „kihelyezése”
- ▶ A forgalom irányítása

▶ **A FORGALOM ELKERÜLÉSE** Célkitűzésünk, hogy városunk a rövid utak városává váljon, úgy valósulhat meg, ha minden városrészben a lakóhely közelében található a hivatalok és a szolgáltatók, legyen szó bölcsődéről, óvodáról, iskoláról, az egyes szolgáltatásokról vagy boltokról.

▶ **A FORGALOM „KIHELYEZÉSE”** A forgalom kihelyezéséhez (sétálóövezetek, vagy olyan zónák létrehozásával, ahová csak engedéllyel rendelkező, célirányos forgalom hajthat be) környezet- és felhasználóbarát alternatívát kell nyújtani. Ilyenek például a közösségi közlekedési eszközök, a kerékpárutak, a sétautak, a car-sharing, a telekocsi-rendszer és az e-mobilitás.

Jóllehet Stuttgartban szinte minden felnőtt lakosra jut egy személygépkocsi, **Stuttgartban és a régióban** évről évre egyre elfogadottabb a **közösségi közlekedési eszközök (ÖPNV)** használata; 2011-ben több mint 340 millió utat tettek meg a stuttgartiak. Kimutatható az is, hogy egyre többen váltanak közösségi közlekedési eszközökre. A lakossági kérdőívek alapján az SSB villamosai a lehető legjobb értékelést kapják; általában öt stuttgarti lakosból négy elégedett az ÖPNV teljesítményével, és a VVS közlekedési szövetség össznémet szinten is mindig az élbolyban végez.

A városi közösségi közlekedés kiépítése komoly anyagi ráfordítást igényelt a várostól. Az elmúlt 15 évben évi 100 millió eurót fordítottak a városi vasúthálózat bővítésére. A villamosközlekedésre a Stuttgart Régió Szövetség évi 40 millió eurót költött. Ez csak egy GVFG-támogatásnak köszönhetően valósulhatott meg, amely esetében a szövetség a költségek 60 %-át, a tartomány és a város a régióval együtt 20-20 %-át fizették. Az még bizonytalan, hogy az ÖPNV jövőbeli fejlesztésének finanszírozása hogy néz ki 2019-től. Addigra elkészül Stuttgartban a (jelenleg) utolsó villamoshálózati bővítés, az U6-os vonal meghosszabbítása a repülőtérig/vásárvárosig.

Jóllehet Stuttgart sem topográfiája, sem autógyártó múltja miatt nem számít tipikus „bringás városnak”, folyamatosan kiépült a **kerékpárút-hálózat**. Mára a kerékpárutak hossza eléri a 160 km-t is, ez közel duplája a 15 évvel ezelőtti hosszúnak. A kerékpározás népszerűsítése érdekében a „Call a Bike”-rendszerbe bevontuk a pedelec-et (elektromos hajtástámogatott kerékpár) is – a topográfiai adottságok ellenére. Az egyre jobb kínálatok mellett is fontos azonban az általános kerékpáros kultúra kialakítása. A »Kerekezzen velünk – tervezzon velünk« mottó alatt 2006 óta 30 szervezet működik együtt a Stuttgarter Kerékpáros Fórumban a stuttgarti kerékpáros-közlekedés interaktív tételén. A fórumban résztvevőket a város bevonja a tervezési munkába, ahol ők is megoszthatják tapasztalataikat, indítványait, és megfogalmazhatják elvárásait a politikusok felé. Az Általános Német Kerékpárklub (ADFC) például a kerékpáros jelzőtáblák javításáért száll síkra, és támogatja az internetes útvonaltervezést a kerékpárosok számára.

A stuttgartiak minden negyedik útjukat gyalog teszik meg. Annak érdekében, hogy az embereket **még több gyaloglásra** motiváljuk, törekszünk a biztonságosabb utcák kialakítására és a nyilvános terek biztonságossá tételére. Ezért is csatlakozott Stuttgart a világszerte működő »Initiative Walk 21« kezdeményezéshez. Az Oktatásért és Kutatásért Felelős Szövetségi Minisztérium »Város, a jövő műve« keretében kitüntették és anyagilag is támogatják a »Jobb gyalogosan Stuttgartban« projektet. Az a célunk, hogy a lakosokat hosszú távon is bevonjuk a kezdeményezésbe, és a »Stuttgarter gyalogosfórum«-on keresztül átfogó koncepciót dolgozhassunk ki városunk gyalogosaiért. Ezen a fórumon a politikai élet résztvevői, a polgárok, az önkormányzati, a tudományos és gazdasági élet résztvevői, valamint a szakszervezetek tagjai is képviseltetik magukat.

Egy másik központi elem a **mobilitás azon új formáinak támogatása**, melyeket mindenekelőtt a fiatal generáció keres: a CarSharing, a BikeSharing és a telekocsi rendszer. Az olyan cégek, mint a stadtmobil, a car2go, a car2gether, a Flinkster, a Call a Bike és az Autonetzer a különféle felhasználói csoportok számára alakít ki személyre szabott ajánlatokat. A város is támogatja ezeket a multi- és intermodális (azaz többféle eszközt többféle módon kombináló) mobilitási formákat, úgy is, mint a közlekedési rendszer új elemeit.

Az E-mobilitási Központban – az egyetlen ilyen Németországban – 1.000 négyzetméteren látható mindaz, amit az E-mobilitás ma és a jövőben nyújtani tud.

Ahhoz, hogy az új közlekedési rendszert egyszerűen lehessen használni, a VVS 2013 elejétől egyfajta **mobilitási térképet** hoz forgalomba. Ezt az integrált mobilitási térképet 2015-ig lépésenként továbbfejlesztik egy teljes körű szolgáltatást nyújtó internetportállá, ahol az intermodális közlekedési, vásárlási és fizetési folyamatokat, illetve a turizmussal és egyéb városi szolgáltatásokkal kapcsolatos ügyeket stb. lehet intézni.

Városaink számos nagy forgalmú útján nem lehet betartani a szállópor koncentrációra és a nitrogéndioxidra vonatkozó EU-irányelvek szabta értékeket. Ezért a városok **környezetvédelmi zónákat** jelöltek ki, ahol a levegő védelmére akciótervet is kidolgoztak. Stuttgartban ez a környezetvédelmi zóna a város teljes területét lefedi. Annak ellenére, hogy a tehergépkocsik számára behajtási tilalom van érvényben, és csak megfelelő károsanyag-kibocsátású gépkocsik közlekedhetnek a városban, illetve számos helyen sebességkorlátozás lépett életbe, még így sem tarthatóak a határértékek. Ezért is fejleszti és támogatja Stuttgart az e-mobilitás lehetőségeit.

Az **elektro-mobilitás** jelentősen csökkenti a fosszilis tüzelőanyagoktól való függésünket, és városainkban megakadályozza a szennyezőanyag- és szállópor-kibocsátást, valamint a zajszennyezést. Ezért is különösen fontos tehát, hogy a car-sharing rendszerben elsősorban elektromos járműveket használ-

nak. Ehhez viszont az egész város területén könnyen megtalálható elektromos töltőállomásokra van szükség, valamint a hozzá tartozó kommunikációs technikák kiépítésére. Ahhoz, hogy az állampolgárok tisztában legyenek az e-mobilitás kérdéseivel, létrehoztuk az »E-mobilitási Központ«-ot. Vállalatok, kutatóintézetek és más szervezetek mutatják be több mint 1000 négyzetméteren, milyen lehetőségek léteznek manapság, és mi várható a jövőben az e-mobilitás terén. Ugyanitt például pedelec-et is lehet bérelni és kipróbálni, aminek lehetőségével jó néhányan éltek már egyénileg vagy csoportosan, és amely ebben a formában egyedülálló Németországban.

► **A FORGALOM IRÁNYÍTÁSA** Annak érdekében, hogy a forgalmat jobban irányíthassuk, illetve a forgalomban résztvevőket aktuális információkkal elláthassuk, a város 2006-ban létrehozta az Integrált Közlekedési Központot. Ebben a központban városi közlekedésmérnökök látják el a közúti közlekedéssel, az SSB közlekedésmérnökei pedig a közösségi közlekedéssel kapcsolatos feladatokat, illetve működnek együtt a rendőrséggel és a tűzoltóság mentőalakulataival, valamint a Vöröskereszttel, hogy a közlekedést irányíthassák, és balesetek esetén gyors beavatkozásnak köszönhetően elkerülhetőek legyenek a dugók.

A GAZDASÁGI FEJLŐDÉST ELŐSEGÍTŐ MOBILITÁS

Az exportorientált stuttgarti régió számára a jó megközelíthetőség mind Németországon belül, mind Európában létfontosságú. Ezt szolgálja a stuttgarti repülőtér, az autópályák, a Neckar folyó, valamint a nagy sebességű vonatok vasúthálózatának integrálása a német és a jövőbeni európai hálózatba.

A város mint a **stuttgarti repülőtér** társtulajdonosa, mindig is azt a közlekedéspolitikai célt tartotta szem előtt, hogy napi szinten el lehessen érni minél több európai várost, de számos Európán kívüli célpontot is. Ez mind az üzleti okokból utazóknak, mind a turistáknak vonzó lehetőség.

A még mindig növekvő **közúti forgalom** miatt tovább kell bővíteni a szövetségi utak és autópályák hálózatát, hogy csökkenhessen a naponta kialakuló forgalmi dugók száma. A torlódások nemcsak a környezet és az emberek számára megterhelőek, hanem többletköltséget jelentenek a vállalkozásoknak is. Tekintettel azonban a szövetség közlekedési költségvetésének csekély forrásaira, még nem világos, hogy mikor kerül sor az országos úthálózat szükséges bővítésére és kiegészítésére.

Még az úthálózatnál is fontosabb **a vasúti hálózat bővítése**. Egyrészt javítani kell a nagyvárosi régió lehetőségein, másrészt közlekedési, gazdasági és környezetvédelmi okokból kifolyólag feltétlen integrálni kell a helyi vasúthálózatot a német és az európai nagysebességű vasúthálózatba. Ezt a célt szolgálja a Stuttgart 21 program egyik részprojektje, amely keretében 2020-ig egy teljesen új, Stuttgart – Ulm közti vasútvonal épül meg.

Stuttgart kikötője a régió központi teherátrakodó és közlekedési csomópontja.

Gazdasági központként fontos a különleges vállalati jegyrendszerrel összekapcsolt **minőségi közösségi közlekedés** ajánlatai által biztosított jó megközelíthetőség a városon és a stuttgarti régión belül.

A növekvő mennyiségű, elsősorban konténeres áruszállítás számára úgy alakították ki a **stuttgarti kikötőt**, hogy alkalmas legyen konténer-kikötői funkciókat is ellátni. A Daimler például ilyen módon szállítja aggregátorait Rotterdamban keresztül Ázsiába és Latin-Amerikába. Mivel az új belföldi fuvarozóhajók elérik a 135 méteres hosszúságot, a Mannheimtől felfelé található zsilipeket meg kell hosszabbítani, hogy a jövőben több millió tonnányi árut többszörösen környezetbarát módon lehessen a Neckaron fuvarozni.

12. KULTÚRA

CÉLKITŰZÉSEK:

A művészi teremtő alkotás és a kreatív cselekvés sokszínűségét, széleskörűségét és nagyszerűségét támogatni kell, a kulturális ajánlatokat pedig mindenkinek hozzáférhetővé kell tenni.

FELADATOK:

A 80-as évek elején tanúi lehettünk Németország kulturális és politikai ébredésének: »Kultúrát mindenkinek«. Ez a kultúrpolitikai célkitűzés oda vezetett, hogy a népesség szélesebb rétegei könnyebben hozzájuthattak az egyes kulturális kínálatokhoz. A színházak, az opera- és koncerttermek mindenki számára elérhetővé váltak, és kínálatukat is célzottabban terjesztették. Mivel a kultúra a politikában is napirendi ponttá vált, új kulturális kezdeményezések támogatására is sor került. Így jöhettek létre például kisebb színházak, szocio-kulturális központok, a szabad tánc- és színházi közösség, új galériák és egyéb intézmények.

A kulturális fejlődést, mint kreatív folyamatot nehéz előre megjósolni, és kiszámítani. Sokszor olyan jövőbeli változásokra mutatnak előre, mint újfajta médiumok, iPad-ek, digitális könyvek vagy új műreemek, amelyek csak a digitalizálás által jöhettek létre. A kulturális fejlődés azon társadalmi kívánalmakat is tükrözik, amelyek az egyre heterogénebb, idősödő és nemzetközivé váló városi társadalmunkból erednek. Ugyanakkor népességünk növekvő nemzetközi jellege kulturális sokszínűséget hoz a városokba. Fontos egyrészt, hogy a kulturális sokszínűséget interkulturális párbeszéd formájában is támogassuk, és a kultúrák és vallások között mind újabb kapcsolatot építsünk ki, másrészt tiszteljük a migránsok kultúráját, ugyanakkor vonjuk be őket is a kulturális életbe.

MEGOLDÁSOK:

Jóllehet a kulturális fejlődés önmagában is egy folyamat, mégis fenntarthatóan kell fejleszteni mind sokszínűségében, mind széleskörűségében. A kultúra sokszínűsége, széleskörűsége és a kultúra minősége elválaszthatatlanul összefonódnak. A művészet szabadsága biztosítja eközben a kreatív folyamatokhoz szükséges nyitottságot, amely az újfajta technológiákból, de a Stuttgartban és egyéb nagyvárosokban is jelenlévő, a világ kultúráinak növekvő sokszínűségéből fejlődik ki. Ahhoz, hogy a kulturális ajánlatok megkapják a kellő figyelmet, célzottabban kell reklámozni őket, és ennek érdekében a napközi otthonos intézményeket, az iskolákat, a főiskolákat, a közhasznú egyesületeket és szervezeteket, a kulturális egyesületeket és további partnereket is a kulturális rendszer részévé kell tenni.

SOKSZÍNŰSÉG

»Nyíljon minél több virág!« Ezen elv mentén Stuttgartban kialakult egy színes, élénk kulturális táj, természetesen a világ különböző kultúráinak is köszönhetően. Kulturális kínálatunk nemzetközi jellegét tükrözi minden kulturális intézmény ajánlata, ami a városi könyvtárak médiaajánlataiban, a filmfesztiválokon, a művészeti kiállításokon, a színházainkban, az operában, balettban és a koncerteken nyilvánul meg. A világ kultúráinak bemutatásához nagymértékben hozzájárul a Linden Múzeum, korunk egyik legfontosabb néprajzi múzeuma, valamint a Külügyi Intézet is, érdekes ajánlataival és programjaival. Örvendetes a »Kultúrák Fóruma Egyesület«-ébe tömörülő mintegy 200 etnikai háttérű csoportosulás kulturális tevékenysége is. Közel 40 színház, több tucat múzeum, különböző zenekarok, kórusok és kiállítások tükrözik a kulturális élet sokszínűségét Stuttgartban.

Ahhoz, hogy ez a sokszínűség meg is kapja a szükséges visszhangot, nyilvánosnak és mindenki számára hozzáférhetőnek kell lennie. A színházi munka-, illetve a »Kultúra a torony alatt« központ tevékenysége is elősegíti az interkulturális párbeszédet. A Tagblatt-Torony alatti kulturális központban három színház található: a »tri-Bühne«, a FITZ – a stuttgarti bábszínház – és a »JES«, Stuttgart gyermek-és ifjúsági színháza, de emellett itt van az Ifjúsági Művészeti Iskola és Múzeumpedagógiai Szolgálat („mupädi“) is.

A »JES« közös színjátszásra várja a gyermekeket és fiatalokat. Az Ifjúsági Művészeti Iskola és Múzeumpedagógiai Szolgálat a gyerekeket és a fiatalokat ösztönzi arra, hogy művészi területen tevékenykedjenek. A „mupädi“ egyben megismerteti a gyermekeket és felnőtteket a stuttgarti múzeumok világával, illetve a kiállítások sokszínűségével.

A **filmművészet** sokszínűsége mindenekelőtt a filmfesztiválokból mutatkozik meg, amelyek közül mindenekelőtt a »Filmtél«, a »Francia Filmnapok«, az »Indiai Filmfesztivál« – Európában a legnagyobb –, és nem utolsósorban a Nemzetközi Rajzfilmfesztivál emelendő ki. A 30 évvel ezelőtt alapított fesztivál időközben az animációs filmek világszerte is egyik legjelentősebb találkozási pontjává nőtte ki magát. A fesztivállal egy időben kerül megrendezésre az »fmx« konferencia, valamint az »Animation Production Day«, a nemzetközi animációs filmipar üzleti platformja is, amelyek nemzetközi szakmai találkozókká váltak. A fesztivál adta meg a Ludwigsburgi Filmakadémia alapításához is a kezdő lökést, de ugyanígy sok kreatív, a média és a dizájn területén tevékenykedő fiatalot indított el, akik Stuttgartban vetették meg a lábukat, például a heslachi médiaközpontban. A Rajzfilmfesztivál nagyszerű példa arra, hogyan tud a kultúra fenntartható fejlesztése mind művészileg, mint gazdaságilag kifizetődővé válni.

A kulturális alkotás és élmény sokszínűségéhez hozzájárulnak az ún. »**Wagenhalle**«-k is. A vasúti kocsik eme történelmi hangárait a város a Stuttgart

21 projekthez kapcsolódóan felszabaduló területek megvásárlásával szerezte meg. Stuttgartban régóta hagyomány, hogy a kulturális alkotás folyamatát azáltal is támogatják, hogy művészek és művészeti csoportok üres épületeket, gyárakat, gyáracsarnokokat stb. kapnak meg díjmentes művészi tevékenységeik gyakorlására. Így alakulhatott ki a vasúti hangárakban egy izgalmas OFF-szcéna, illetve a kreatívok és kultúraérdekeltek felkapott találkahelye.

SZÉLESKÖRŰSÉG

Kultúrpolitikai célunk, hogy minél többen részesei lehessenek a kultúrának, legyenek akár fiatalok vagy idősek, német vagy külföldi állampolgárok, szűkre szabott anyagi kerettel rendelkezők vagy jómódúak. Ahhoz, hogy a kulturális intézmények látogatása ne legyen privilégium, a kulturális intézményeket arra ösztönzik, hogy megfizethető belépőjegyeket biztosítsanak. A „Bónusz-kártya”-tulajdonosok, azaz a hátrányos helyzetűek számára létrehozták a »Kultur für alle«-kártyát. Ezzel a kártyával ingyenes vehetnek részt kulturális rendezvényeken. Több mint 50 intézmény csatlakozott ehhez a kezdeményezéshez, amely bizonyos számú ingyenes jegyet biztosít az általuk játszott színházi előadásokra.

A TV és az internet, valamint a különböző sport- és szabadidős létesítmények szinte korlátlan számú médiaajánlatával szemben célunk, hogy felkeltsük minél többek érdeklődését és megnyerjük őket városunk kulturális élete számára.

A kulturális intézmények mellett az olcsó belépőjegyeket biztosító kultúrközösségek is hozzájárulnak a **kultúra közvetítéséhez**. A gyerekek esetében fontos a kulturális alkotás iránti kíváncsiság, és az afelett érzett öröm felébresztése. A városi zeneiskola ezért már az óvodákban biztosítja a kisgyermekkorú zenei oktatást, és a JES is szorosan együttműködik az iskolákkal. Példának okáért az elsőosztályosok ösztönzésképpen színházi utalványt kapnak, amivel az első tanévben meglátogathatják a JES egy előadását, függetlenül attól, hogy ezt az osztállyal vagy a szülőikkel teszik. Idén kétezer elsős kisdíák jutott el ingyen színházba.

Kultúrélmény és spórolás. A Kultúra bónuszfüzetben 70 stuttgarti intézmény reklámozza rendezvényeit, melynek érdekessége a csökkentett árú belépő.

A kulturális tevékenységnek számos formája lehetséges. A fiatalok háza például arra hívja fel a fiatalokat, hogy saját maguk alkossanak különféle művészeti ágazatokban, zenéljenek, írjanak verset stb. A városi könyvtárak minden esetben olvasási projekteket szerveznek az óvodákban és az általános iskolákban annak érdekében, hogy ezzel is biztosítsák a kultúra széleskörűségét.

A kulturális élet egyik alapvető színterének számítanak a zene- és énekkarok a több ezer – többnyire önkéntes – résztvevővel. A körülbelül 175 non-profit szervezet a Kórusok, Zenei- és Karneválegyesületek Városi Szövetségében tömörül. A Szövetség aktív részvételi lehetőséget biztosít az érdeklődők számára, legyen az kórus, zenekar, farsangi multság vagy a vásárosok ipartestülete. Időközben már a migráns szervezetek kórusai és zenekarai is a szövetség tagjaivá váltak, ezzel is jelezve az egyre növekvő interkulturális együttműködést.

A nemzetek ilyenfajta együttműködését egészíti ki a generációk együttműködése. A zenei egyesületek generációkon átívelő zenei oktatást biztosítanak az egyes városrészekben. Így az idősebb korosztálynak is meg van a lehetősége arra, hogy lakóhelye közelében olcsón tanuljon valamely hangszeren játszani, ezzel is hozzájárulva a kultúra helyi alakításához.

MAGAS SZINTŰ KULTÚRA

A kiemelkedő és fenntartható kulturális teljesítmények érdekében is hosszú távú stratégiára van szükség. Ezek közé tartozik a kulturális intézmények megbízható pénzügyi támogatása, illetve az oktatási intézmények által végzett tehetséggondozás. Példának okáért a városi zeneiskola tehetséges fiatalokat támogat, hogy milyen sikerrel, azt a »Zenél az ifjúság« elnevezésű országos verseny is mutatja, ahonnan a legtöbb díjat Németország-szerte eddig a Stuttgarti Zeneiskola hozta el.

A Zenei és Művészeti Főiskola fontos tehetségeképítő intézmény, a Stuttgarti Opera művészetápolásának egy része is innen származik. A Képzőművészeti Akadémia, amely az egyik legrégebbi Európában, sok művészt indított el pályáján, például a textildizájn területén.

A Stuttgarti Balett, ahol folyamatosan támogatják a kiemelkedő tehetségeket, évtizedek óta a világ egyik vezető balett-társulata.

A 2012-ben hatodik alkalommal az Év Operaháza címet elnyerő Stuttgarti Opera sikere abban rejlik, hogy célzottan támogatja az együttes tagjait. A szupersztárok helyett a zenekart ígéretes tehetségekkel töltik meg. Az Opera kórusa pedig, amely az elmúlt évtizedben nyolcszor lett az év operakórusa, egyre nagyobb hangsúlyt fektet a zenei intenzitásra és minőségre, ugyanakkor nem korlátozza tevékenységét egyéni operaestekre. A Stuttgarti Városi Színház, mint Európa legnagyobb, három különböző ágazatban is tevékeny színháza, balett-, opera- és drámai előadásokkal járul hozzá Stuttgart kulturális arculatához.

*A Szépművészeti Múzeum:
a markáns üvegkockában
évente 3-4 különleges
kiállítás kap helyet.
A város közepén található
épület építészeti vonásaival
is meggyőző erővel bír.*

Legyen szó a SWR Rádió Szimfonikus Zenekarról, a Stuttgarti Filharmonikusokról, az Állami Hangversenyzenekarról vagy a Stuttgarti Kamarazenekarról, a hivatásos zenekarok mindegyikének megvan a saját profija és szerepe.

Stuttgart számos múzeuma közül különösen fontos szerepet tölt be a Nemzeti Galéria, a Szépművészeti Múzeum, a Nemzeti Múzeum a Régi Palotában, a Természettudományi Múzeum és a Linden Múzeum. Öröndetes módon az utóbbi években Stuttgartban két különösen jelentős múzeum is létrejöhetett állami finanszírozás nélkül: a Mercedes-Benz Múzeum és a Porsche Múzeum.

Bár a kultúra fejlesztése szintén fontos közfeladatnak számít, és támogatást élvez, a magánkezdeményezésekből származó kiegészítő anyagi támogatásra nagyobb szükség van a jövőben, mint eddig valaha. Ez különösen az olyan kiemelkedő kulturális rendezvényekre igaz, mint a rendkívüli kiállítások, a különleges operaprodukciók, a balett-fesztiválok stb. Jóllehet a különleges kulturális események általában megtalálják a maguk szponzorait, tekintettel az állami költségvetés változásaira manapság még inkább szükség van egy mecénás kör kialakítására, az állampolgárok megnyerésére. A Nemzeti Galériát Támogató Egyesület például már tízezer tagot számlál, és a Galéria munkáját műalkotások vásárlásával és kulturális és oktatási programok finanszírozásával támogatják. A Nemzetközi Bach Akadémiát például egy alapítvány támogatja. A bel- és külföldön megrendezésre kerülő koncertek, kulturális és okta-

tóprogramok költségeinek majd 25 százalékát állja a város és a tartomány. A fennmaradó mintegy 75 százalékot adományokból és szponzorpénzekből, koncertbevételekből, illetve az alapítvány jövedelméből finanszírozzák. E tekintetben az alapítvány fenntartható példa a Nemzetközi Bach Akadémia művészi és pénzügyi munkásságára. Az alapítvány által szervezett Stuttgarti Zeneünnep minden nyáron összehozza az Akadémia zenekarát más kulturális intézménnyel, művészekkel és együttesekkel Stuttgartból és a világ minden tájáról.

Sikerült az elmúlt 15 évben Stuttgart kulturális infrastruktúráját szisztematikusan bővíteni. Így hozhattuk létre az Irodalmi házat, egy új városi levéltárat, egy új színházat, az ún. »Unterm Turm« kulturális központot, számos fiókkönyvtárat és az új Központi Könyvtárat, a Művészeti Múzeumot. Az Állami Színház a tartománnyal együttműködve új színpadot kapott egy új próbaközponttal. A tartomány kibővítette a Nemzeti Galériát, és megnyitotta a Történelem Házát. 2006-ban, néhány héttel a futball-világbajnokság előtt nyílt meg a Mercedes-Benz Múzeum, majd 2010-ben követte az új Porsche Múzeum; mindkettő a kortárs múzeum-építészet kiemelkedő műremeke. Már tervezik a John Cranko Balettiskola újjáépítését, a történelmi Wilhelm Palota átalakítását egy új városi múzeummá, illetve a korábbi »Hotel Silber«-ben található egykori württembergi Gestapo-központ átépítését emlék- és oktatóközponttá.

A sokszínű, széleskörű és magaskultúra fenntartható fejlesztésének köszönhetően sikerült elérni, hogy Stuttgart lakói a kérdőívekben egyértelműen azt nyilatkozzák: értékelik a város kulturális életét és igényt is tartanak rá. Városunknak a nemzeti rangsorolásban betöltött helye miatt sem kell szégyenkeznie. A Hamburgi Világgazdasági Intézet Németország 30 legnagyobb városának kulturális életét vette nagytó alá, ahol **Stuttgart az első helyen** végzett; hiszen itt található a legjobb kulturális infrastruktúra és a legnagyobb kereslet a kultúra iránt. Ez az összehasonlító elemzés ugyanakkor arra is rámutatott, hogy a kulturális vonzerő demográfiai növekedéssel is jár, különösen a kreatív

A Stuttgarti Kamarazenekar már 65 éve kiemelkedő helyet foglal el a nemzetközi zenekari életben.

Werner Sobek építész víziója az új Rosenstein negyedről: a Kastélykert Filharmónia és a Néprajzi Múzeum.

embereket vonzza a városba. A Stuttgartban foglalkoztatottak több mint hat százaléka dolgozik kulturális területen, ez Németországban a legnagyobb részaránynak számít. Ebből kifolyólag a kultúra fontos gazdasági faktora **Stuttgartnak mint kulturális fővárosnak**.

Bár a kulturális fejlődés egy folyamat, ennek ellenére hosszú távú fejlesztési perspektívára van szükség ahhoz, hogy megfelelően reagálhasson a felmerülő társadalmi és művészettel kapcsolatos kérdésekre, hogy megfelelő válaszokat adjon. Ezért van szükség Stuttgartban hosszú távon például egy új néprajzi múzeumra, amely magát »A világkultúra háza«-ként definiálja. A jelenlegi Linden Múzeum, mind földrajzi fekvése, mind a befogadó történelmi épület miatt ezt a feladatot nem tudja kielégítő módon teljesíteni. Ugyanígy kívánatos egy új zenei és kongresszusi központ létrehozása a Központi Pályaudvarhoz közel, mely eleget tud tenni az egyre növekvő keresletnek. Ez az új »Schlossgarten-Philharmonie« a Liederhalle kulturális és kongresszusi központot egészítené ki.

A város közepén fekvő sínmező megszüntetésével, illetve a Stuttgart 21 vasúti projekt befejezésével 2020-ban történelmi lehetőség nyílik arra, hogy egy európai városi kultúrának minden tekintetben megfelelő új belvárosi kerületet hozzunk létre. Ez a két kulturális létesítmény lehetne az új Európa-negyed nyitánya. Abban az esetben, hogy Stuttgart valóban pályázik az »Európa Kulturális Fővárosa 2025« címre, ez a két épület addigra elkészülhetne. 2007-ben Stuttgart már elnyerte »Európa sportfővárosa« címét, nem véletlenül, hiszen a város számos nemzetközileg is elismert világbajnokságot rendezett már, és a sportot is a fenntarthatóság értelmében támogatja.

13. SPORT ÉS MOZGÁS

CÉLKITŰZÉSEK:

A mozgás öröme, a sportteljesítmény, a közösségi élmény, a fair play és az egészség megőrzése: legyen szó fiatalról vagy idősről, a sport- és a mozgás támogatásának fent nevezett öt célterülete ugyanúgy elválaszthatatlanul összekapcsolódik, ahogyan az öt olimpiai karika is.

FELADATOK:

A politikai, de a sportélet szereplői is nagy várakozással tekintenek a sport fent nevezett öt céljának a társadalmi fejlődésre gyakorolt pozitív hatására. Ugyanakkor a sport- és a testnevelési kultúra másként fejlődik, mint azt megkívnánk. Ezzel a sport tükrözi is a társadalmi trendeket: a sport elüzletiesedését, egy »győzelem-orientált társadalom« doppingproblémáit, a testkultuszt, mint a nárcisztikus ego-kultúra kifejezését, milliók – köztük gyerekek és serdülők – mozgásszegény életmódját, valamint a mozgásszegény életmód és a rossz táplálkozás eredményeképpen fellépő elhízást.

Mozogni kell! Függetlenül attól, hogy egyesületben vagy edzőteremben, hogy tornateremben vagy a szabadban: ez manapság, ebben a média uralta, elméletileg (auto)mobil, de fizikailag kevésbé mobil városi társadalmunkban mindenki számára még fontosabb, mint valaha.

MEGOLDÁSOK:

A sportesemények világszerte ösztönzőleg hatnak az emberekre, ez különösen igaz Stuttgartra mint sportszerető városra. 2007-ben már elnyertük az »Európa Sportfővárosa« címet. Ennek azonban többet kellene jelentenie, mint a kiemelkedő nemzetközi sportesemények és a foci iránti lelkesedést, amit nézőként a lelátóról megtapasztalunk.

A stuttgarti Torna- és Sportegyesület körülbelül 165 ezer tagot számlál. A szubszidiaritás elve alapján a városi tanács nem biztosítja a sportlehetőségeket, csak támogatja a klubok munkáját, mindenekelőtt a sportinfrastruktúra kiépítésével, valamint a gyermekek és serdülők anyagi támogatásával. Az egyesületi munka alapját 12 ezer állampolgár – sokszor évtizedes – önkéntes munkája adja. Annak érdekében, hogy a sport- és a mozgáskultúra a mindennapok része lehessen, és maradjon, a város a Kölni Testnevelési Főiskolával együttműködve 2010-ben kidolgozott egy átfogó sportfejlesztési programot.

Hogyan tudja egy város a sportlehetőségeit jobban kiaknázni a polgárok érdekében? Hogyan tud a sport hozzájárulni a város társadalmának fejlődéséhez?

Fontos volt számunkra, hogy bevonjuk az előkészületekbe az egyes kerületek sportegyesületeinek, óvodáinak, iskoláinak, ifjúsági központjainak, illetve

nyugdíjas otthonainak vezetőit. Több mint 400 ember vett részt a munkagűléseken, hogy együtt dolgozzák ki az intézkedési terveket és a javaslatokat. Ezek magukban foglalják a gyermekek esetében a testmozgás népszerűsítését, a fiataloknak nyújtott sportolási lehetőségeket, illetve az idősebbek fizikai aktivitásának támogatását, a nyitott edzésprogramokat, a sport- és egyéb mozgásra épülő hálózatok kialakítását az egyes városi kerületben, és a generációkat átfogó sportprojekteket. Emellett különféle javaslatokat dolgoztak ki a sportklubok együttműködésére, sportcsarnokok, testmozgásra alkalmas intézmények nagyobb kihasználására, illetve kerékpározási és úszási lehetőségek kialakítására.

A mozgás- és sportkultúra fejlesztése Stuttgartban már meglévő programokon alapul, amelyeket én még mint sportügyekért felelős polgármester – csaknem 20 évvel ezelőtt – segítettem kidolgozni. Annak érdekében, hogy az egyesületek kínálatát strukturáltan és sportágakra bontottan, és akár nem klubtagok számára is elérhetően tudjuk bemutatni, létrehoztuk a »Stuttgarter Sport-Móka« egyesületet. Ennek keretén belül az egyesületek több ezer ajánlatot biztosítanak a tagok és nem-tagok számára egyaránt. Az új sportkoncepció keretein belül összefogjuk és célcsoport-orientáltan hirdetjük meg mind az élsportszerű, mind a szakkörszerű ajánlatokat. Az aerobictól kezdve a lacrosse-on át nyári curlingen keresztül a wen do-ig minden megtalálható. Három új kiadványunkkal: »Fitten a kezdetektől« (ajánlatok 14 éves korig), »Fitten egy életen át« (ajánlatok 15-től 59 éves korig) és a »Fitten vég nélkül« (ajánlatok 60 éves kortól) praktikus gyakorlati útmutatót adunk minden állampolgár kezébe, amivel Stuttgart sportlétesítményeiről tájékozódhatnak. A szórólapok az ajánlatokat városi negyedekre lebontva mutatják be, így a lakóhelyhez legközelebbi sportlehetőségek közül lehet válogatni. A város honlapján található számos lehetőség pedig aktualizálva mutatja be és egészíti ki ezen kiadványok információit.

A gyermekek testmozgásának korai népszerűsítésére dolgoztuk ki a »Mozgalmas óvoda« oktatási programot. Ezt továbbfejlesztett formában, »Kitafit« néven minden gyermekellátó intézmény számára elérhető lesz. Ugyanígy országos szinten szükség van a »Mozgalmas iskola« programra is, hiszen már a legkisebbeknél is egyre gyakrabban találkozunk túlsúllyal és a motorikus rendszer problémáival.

A sport és a testnevelés fejlődésének egyik fontos kérdése az, hogy a jövőben megkapja-e a sport a szükséges időt és teret az egész napos iskolák rendszerében. Ezért is fontos, hogy a sportegyesületek minőségi ajánlatokkal vegyenek részt a tervezésben, hiszen a gyerekek a jövőben délutánjaikat már az egész napos iskolák keretén belül, „előre megtervezetten” fogják eltölteni, és így a sportegyesületek bizonyos ajánlatait az eddig megszokott módon már nem tudják igénybe venni. Az egész napos általános iskolák új lehetőségekkel állnak elő a sport- és a mozgáskultúra intenzívebb támogatására az öt kulcs-

fontosságú cél elérésének érdekében, különös tekintettel a túlsúly és a hiányzó motorikus készségek problémájának terén.

Az egyes sportlehetőségek könnyebb elérhetősége érdekében már 15 évvel ezelőtt elindítottuk az ún. »Sport, mint közösségi élmény« (GES) programot. Hat és 17 év közötti, szociálisan hátrányos helyzetű családokból származó gyermekek és serdülők számára gyakran a GES az egyetlen módja annak, hogy az iskolán kívül sportoljanak. Önkéntes alapon, rendszeresen és (sport) pedagógiai felügyelet mellett új sport- és mozgásformákat próbálhatnak ki a gyerekek. A város és a Stuttgarter Sportkör védnöksége alatt tucatnyi partner, sportklub, ifjúsági központ és iskola működik együtt, hogy évente körülbelül 15 ezer gyermek és fiatal számára nyújtson sportélményt.

Stuttgartban jelenleg 140 ezer hatvan év feletti lakos él, ezért egyre nagyobb hangsúlyt kap az idősebbek fizikai aktivitásának támogatása. Az »Aktívan öregedni« program a maga 500 különféle ajánlatával hetente körülbelül hétezer embert ér el 98 éves korig a város minden negyedében. A programot a város, a Stuttgarter Sportkör és a Stuttgarter Idősek Tanácsa vezeti. A sportfejlesztési program ajánlásai szerint ezt a koncepciót is tovább bővítjük a város összes kerületében.

Mivel sokan nem akarják elkötelezni magukat egy sportegyesületi tagság mellett, az ingyenes és mindenki számára nyitott ajánlatok iránt egyre nagyobb a kereslet, legyen az futó-klub vagy »Sport a parkban«. A »Sport a parkban« program keretein belül szakképzett oktatók nyújtanak egészségmegőrző és

A 440 sport- és tornaegyesület mindenekelőtt a gyermekeket mozgatja meg. Sok stuttgarti társadalmi munkában besegít.

fitnesz-tréninget. A program az első két évben a 14-84 év közötti résztvevőket célozta meg, akik mindig ingyenesen és kötelezettségek nélkül csatlakozhattak. 2012-ben a sportkörök és sportklubok már több mint 300 programot kínáltak tizenkét helyszínen, és ez a szám azóta is emelkedik.

A sportfejlesztés nemcsak akkor fenntartható, ha figyelembe veszi az ökológiai, a gazdasági és a társadalmi környezetet. A sporttal kapcsolatos kínálatot folyamatosan bővíteni kell, ha az öt fő célkitűzést lehetőleg mindenki – fiatalok vagy idősek, németek vagy egyéb nemzetek – számára elérhetővé akarjuk tenni. A sport fejlesztését meg kell tanulni, mind a városnak, mind pedig a sportegyesületeknek és a sportkluboknak. A város kezdeményezésére az eddig »Európai Sportfőváros« díjat elnyert városokkal létrehoztuk a »Cities for Sports« hálózatát. Ehhez a hálózathoz csatlakoztak a gyermekek mindennapos mozgáskultúrájának fejlesztése érdekében a »You Need Exercise!« elnevezésű EU-s projekt tagjai. A »Cities for Sports« hálózat magát olyan platformként definiálja, ahol megosztják a tapasztalatokat és egymástól tanulnak. Ebbe olyan témák is beletartoznak, hogy miként lehet integratív a sport, amely kérdéskörben Stuttgart, Rotterdam és Koppenhága is rengeteg tapasztalattal rendelkezik. Az idősebbek számára nyújtandó sportlehetőségek terén a spanyol városoktól tanulhatunk, ahol időközben már az összes játszótéren olyan sporteszközöket állítottak fel, amelyeket az idősebbek is örömmel fogadtak. Ezek, és más fizikai tevékenységre sarkalló ajánlatok együtt járulnak hozzá ahhoz, hogy minden generáció értelmesen alakítsa szabadidejét.

Stuttgart megosztja a nagy nemzetközi rendezvények szervezésekor szerzett tapasztalatait, mint például itt, a 2014-es futball-világbajnokság előkészítésének szerződésaláírási ceremóniáján, a Cities for mobility keretein belül.

14. A SZABADIDŐ ELTÖLTÉSE

CÉLKITŰZÉSEK:

Színvonalas szabadidős tevékenységek kedvező áron, jól megközelíthető helyen és minden korosztály számára.

FELADATOK:

Egyre inkább olyan társadalomban élünk, ahol a legtöbb ember – gyermekek, serdülők, párok, egyedülállók vagy idősek – egyre több szabadidővel rendelkezik. Különösen igaz ez azon polgárokra, akik önként vagy kényszerből, de már felhagytak munkaviszonyukkal, és az egyre növekvő élettartam mellett jelentős szabadidővel rendelkeznek. Ezt a szabadidő-kapacitást – az egyén és a társadalom érdekében – nem szabadna elvesztegetni.

Kereskedelmi jellegű szabadidős tevékenységek, sportesemények, profi labdarúgó bajnokságok, musicalek, színházi és szórakoztató műsorok, vagy akár éttermek, diszkók, illetve kocsmák, fesztiválok, borünnepek és könnyűzenei koncertek: számos lehetőség nyújt kikapcsolódást, így senki sem unatkozik. Emellett a médiaajánlatok áradata, a tv-adók, az internet és a közösségi portálok miatt könnyen kiszakadhatunk a valóságból, és elmerülhetünk a média világában. Mindez Neil Postman mondatára emlékeztet: »Halálra szórakozzuk magunkat«. Ezért is fontos, hogy létrehozzunk egy ellenpólust is: olyan nyilvános, színvonalas szabadidős lehetőségeket, amelyek a különböző célcsoportok számára átlátható rendszerben, olcsón és könnyen hozzáférhetőek.

MEGOLDÁSOK:

Az, hogy egy egyén számára mi értelmes, tehát saját maga számára mi a hasznos, maga dönti el. A város a társadalom érdekében is a különféle közszolgáltatásokat propagálja, legyenek akár a kultúra, a sport, az oktatás vagy az egészségügy területén. A cél az, hogy az embereket oda juttassák el, ahova azt a kulturális igényük, társadalmi környezetük és személyes érdekük megkívánja. Ennek megfelelően változatosak a lehetőségek, amelyeket keresletvezérelten fejlesztünk tovább. Azt szeretnénk, ha mindenkit meg tudnánk szólítani, legyen az fiatal vagy idősebb, német állampolgár vagy idegen, illetve bármely társadalmi osztály tagja, mert csak így lehet fenntartható. Ennek viszont része a saját magunk alakította **kultúra**, ahol bárki tagja lehet kórusnak, zenei klubnak vagy történelmi társaságnak. A városi könyvtárak minden kerületben kínálnak lehetőséget az önálló, egész életen át tartó tanulásra. A múzeumok és kiállítások vezetett tárlatai biztosítják a művészetekben és a kultúrában való elmélyedés lehetőségét (ld. 12. fejezet: Kultúra). Az ún. fit-programok, az »Aktívan öregedni« vagy a »Sport, mint közösségi élmény« keretében, egyesületben vagy azon kívül mindenki megtalálja a számára megfelelő **lehetőséget a sportolásra vagy a mozgásra**.

A Wilhelma Európa legnagyobb állat- és növénykertje, és egyben publikum-mágnes is: évente kétmillió látogató csodálja meg az állatokat és növényeket.

35 polgárok háza várja nyitott kapukkal az embereket, megkönnyítve így az emberi kapcsolatok ápolását, és gyakorlati segítséget nyújtva a mindennapokhoz. Az emberek így maguk is könnyebben alakítanak ki szociális hálót, amelyek a jószomszédi viszonyt és az egymás iránti segítőkészség gyakorlását is elősegítik, és ezzel kiegészítik a több mint 500 önszerveződő csoport elismerésre méltó tevékenységét.

41 ifjúsági klub várja különböző játékokkal és szabadidős tevékenységekkel a gyermekeket és fiatalokat, akiket bele is vonnak a programtervezésbe. **22 kalandpark és ifjúsági farm** nyújt különleges természet közeli élményt a gyerekek számára. Az ifjúsági farmokon a gyermekek megtanulják, hogyan viselkedjenek az állatokkal, gondozzák azokat, lovagolnak, és kertészeti alapismereteket sajátítanak el. Ezen tevékenységek gyakorlásához tartós, téliített játszóhelyiségek és kézműves-szobák, valamint nagy, nyitott terek állnak rendelkezésre. A látogatás ingyenes, csak biztosítási díjat kell fizetni. Ezeket olyan bejegyzett egyesületek működtetik, amelyek fő tevékenységi körük részeként vagy önkéntesen végzik ezt a feladatot vagy amelyeket a város támogat anyagilag.

Stuttgart, mint egy »Nagyváros erdők és szőlőtőkék között« több száz hektáros parkkal és ötezer hektár erdővel rendelkezik egy zöld dombos területen, 300 méternyi szintkülönbséggel. A nagy tradícióval rendelkező **túrázás** kijelölt túraútvonalak mentén történik. A Sváb Albverein a túrák széles skáláját kínálja, karbantartja az utakat és a túraútvonalakat, és elkötelezetten védi a tájat és a természeti értékeket. Ebből a célból túra-útikönyveket és természetvédelmi szakkönyveket adnak ki.

Aki zöld nagyvárosunkat kerékpárral akarja felfedezni, az nekiindulhat a 60 km-es kerékpáros körútnak, az ún. »**Radel-Thon**«-nak. Egyszer egy évben mindenki meghívást kap, hogy a jó ügy érdekében körbekarikázza a Radel-Thont. Az akció főtámogatója az AOK, amely minden, a Radel-Thon Napon lekarikázott kilométer után tíz centet adományoz. Az elmúlt években mintegy 200 ezer eurót sikerült így a szociális intézmények számára gyűjteni.

A város másik nagy vonzerejét az évente több mint kétmillió látogatót vonzó »**Wilhelma**« jelenti. Európa legnagyobb állat- és növénykertjét még Württembergi I. Vilmos király uralkodása alatt hozták létre a 19. század közepén, aki a Rosenstein Kastély parkjában egy mór stílusú kis parkot alakíttatott ki. A II. világháborúban lerombolt intézményt az 1950-es években újraépítették, állat- és növénykertté bővítették. A mintegy ezer állatfaj közel tízezer példányával Németország egyik legnagyobb állatkertje. Ehhez társul még több mint ötezer növényfaj, amelyek különböző évszakokban virágoznak. Fantáziadús mór építészeti közegben csodálhatjuk meg március végétől Európa legnagyobb magnólia-ligetében a magnólia virágzását.

A **stuttgarti ásványvizek** több száz éves hagyománnyal rendelkeznek az egészségmegóvás és a wellness-kultúra terén. Stuttgart Budapest után a második forrásvízben leggazdagabb város Európában. 22 különböző összetételű gyógyvízforrás segít a szív- és érrendszeri-, valamint mozgásszervi betegségek leküzdésében. Stuttgart három termálfürdőjének egyikében – Berg, Bad Cannstatt és a Leuze – fürdeni egyet jelent: örömet, mert a saját jólétünket szolgálja, és ezzel elősegíti egészségünk megőrzését.

15. AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ELŐSEGÍTÉSE

CÉLKITŰZÉSEK:

Mindenki számára fizikai és mentális egészségben leélt minél hosszabb életet biztosítani társadalmi helyzetétől függetlenül.

FELADATOK:

Ha megnézzük a korábbi generációkat vagy esetleg a világ más tájain élőket, elmondhatjuk, hogy a németek egyre egészségesebbek és egyre tovább élnek, ugyanakkor egyre kevesebb gyermeket vállalnak. A jövőben társadalmunk sem kellő humán erőforrással, sem megfelelő pénzügyi alappal nem fog rendelkezni ahhoz, hogy családi és önkéntes segítségnyújtás, valamint az egyes állampolgárok személyes erőfeszítése és elkötelezettsége nélkül megfelelően eleget tegyen az idősek orvosi ellátásának és ápolásának. Az önkormányzati közellátásnak ezért is kell a jövőben még inkább gondoskodnia az egészséges életkörülményekről és életmódról, az orvosi ellátásról és utókezelésről, a járó- és fekvőbeteg-ellátásról, valamint az életkornak megfelelő lakás- és életkörülményekről.

Az egészségmegőrzés magába foglalja azt is, mit hajlandó tenni az egyén és a közösség az egészség megőrzése érdekében. Mivel az egészséges életmód nemcsak az egyén tudásától és akaratától, hanem társadalmi kapcsolataitól is függ, az egészségvédelmet már az alapoknál kell kezdeni: a gyermekgondozási intézményekben, iskolákban, ifjúsági klubokban, az üzemekben és az időszotthonokban, azaz mindenhol, ahol az emberek rendszeresen és hosszabb ideig tartózkodnak, és fogékonyabbak is. Így lehet tartós hatású a lakosság egészségének védelme.

MEGOLDÁSOK:

A város egészségügyi stratégiája négy pillérre épül:

A JÁRÓBETEGEK ORVOSI ELLÁTÁSA

Az ambuláns járóbeteg-ellátás a város minden pontján elérhető, vagy az orvosi rendelőkben, vagy a magánszervezetek kiegészítő ambuláns szolgáltatásai által. A cél az, hogy elsősorban az idősebb emberek minél tovább otthonukban és megszokott környezetükben maradhassanak, és képesek legyenek magukat ellátni. Az ambuláns orvosi és ápolási utókezelések mind fontosabbá válnak annak érdekében, hogy minél rövidebb legyen a kórházban eltöltött idő.

A FEKVŐBETEGEK ORVOSI ELLÁTÁSA

A szubszidiaritás elvével összhangban a város nem akar az egyetlen kórházfenntartó lenni. Ezért a kórházi ágyak mintegy 50 százalékával stuttgarti non-profit intézmények rendelkeznek. A város feladata, hogy továbbra is biztosítsa

hosszú távon a maximális ellátást. Emiatt a város úgy döntött, hogy újraszervezi, és szerkezetileg bővíti a kórházakat, és ennek érdekében a Stuttgarteri Klinikába 20 év alatt több mint 950 millió eurót fektet. Így a klinika hosszú távon maximális egészségügyi ellátást tud biztosítani minden polgár számára. A kórházak különféle módon veszik ki részüket; például olyan hálózat létrehozásával, amely egy betegközpontú kórház létrehozását célozza meg. Az Egészségügyi Szakhatóság égisze alatt a stuttgarti kórházak a betegek és családtagjaik szempontjából fontos minőségi kritériumokat dolgoztak ki. Ezen kritériumok közé tartoznak például az átlátható ajánlatok, a kiemelt megbízhatóság és a betegek méltóságának védelme. Javítani szeretnék a páciensek együttműködésén is, ezért az egyes betegcsoportok érdekeit és igényeit differenciáltabban kívánjuk kezelni, akár migrációs háttérűek, idősek, gyermekek vagy öngyógyító csoportok.

ÁLTALÁNOS EGÉSZSÉGVÉDELLEM

Ez magában foglalja az intézmények, pl. az időszotthonok, de az ivóvíz és a fürdővíz higiéniai felügyeletét is. A környezettudatos egészségvédelmi szabályozás már a tervezés során bekapcsolódik az egyes projektekbe, tanácsadással segíti a lakosságot és az intézményeket például olyan higiéniai problémák esetében, mint például a penész.

Az Egészségügyi Szakhatóság orvosi-szociológiai (a szociálmedicina új tudományága, amelynek művelői tudományos eszközökkel kutatják a betegségek társadalmi háttérét is – *szerk.*) és pszichiátriai tanácsadással nyújt segítséget bizonyos célcsoportoknak, tartósan betegeknek, fogyatékosoknak, vagy éppen ingyenes anonim HIV-szűréssel és más nemi úton terjedő betegségek vizsgálatával a női és a férfi prostituáltaknak. Cél a nemi úton terjedő betegségek, különösen a HIV-fertőzés megelőzése, és korai felismerése.

AZ EGÉSZSÉG MEGŐRZÉSE ÉS A BETEGSÉGEK MEGELŐZÉSE

Az egészség megőrzése és a betegségek megelőzése különösen fontos, ezért különleges szerephez jut az önkormányzati irodák együttműködése az iskolákkal, klubokkal és önkéntes szervezetekkel. A korábbi »Forum Gesunde Stadt Stuttgart e.V.« egyesületet ezért egy rendszeresen megrendezésre kerülő egészségügyi konferencia formájában kommunikációs és koordinációs platformmá alakítottuk át. Ebben a hálózatban együtt tud működni az összes jelentős társadalmi, ifjúsági, idősekkel foglalkozó, valamint sport- és oktatási intézmény. Központi témái az egészséges táplálkozás és a mozgás népszerűsítése, valamint a pszicho-szociális egészség megőrzése. Az eddigi és a jövőbeni intézkedéseket rendszeres monitoring kíséri.

A tartós hatású betegségmegelőző intézkedések közé tartoznak például az olyan vizsgálatok, mint a gyermekek **orvosi vizsgálata a beiskolázás előtt**. A vizsgálatokat a beiratkozás előtt kb. 15-24 hónappal egy gyermekorvosból és ápolónőkből álló csoport végzi a szülők jelenlétében. Ezzel még az is-

A betegség-megelőzés egyik alappillére: Stuttgart ásványvízforrásai. Csak Budapesten található több gyógyvíz, mint tartományi fővárosunkban. A Bad Cannstatt-i Termálfürdőben minden a test, a szellem és a lélek egyensúlyáról szól.

kolakezdés előtt biztosítani tudják a célzott fejlesztést abban az esetben, ha a gyermek esetleg lemaradt fejlődésében. A szülőket tanácsadással segítik. Szükség esetén iskolakezdés előtt 3-6 hónappal ismételten megvizsgálják a gyerekeket.

A gyermekek fogászati vizsgálata a bölcsődékben és óvodákban kétéves ciklusokban zajlik, azokban az intézményekben, ahol viszonylag gyakran fordul elő fogszuvasodás, évente. Az általános iskola első és negyedik osztályában is végeznek – speciális fogszuvasodás-megelőzési programmal összekapcsolva – fogorvosi ellenőrzést. A szülőket írásban tájékoztatják az eredményről és egyéni tanácsadásban részesítik őket. A csecsemők és a kisgyermekek szüleit a prevenció tanácsadás során tájékoztatják a fogszuvasodás megelőzéséről.

Egy másik rendszeres ajánlatunk a középiskolákban és a városi kerületekben megtartott **egészségügyi fogadóóra**. Az Egészségügyi Hivatal kilenc kihe-lyezett intézményben ad ingyenes tanácsot anyáknak, apáknak és serdülőknek minden felmerülő egészségügyi problémáról, a szüléstől a pubertáskorig. A gyermekorvosi szűrés mellett az Egészségügyi Hivatal ingyenes és anonim tanácsadást is tart, melyet előzetes regisztráció nélkül bárki felkereshet.

A **szenvedélybetegségek és a HIV-fertőzés megelőzése** a tanácsadás másik fontos területe. 2011-ben a függőség kialakulásával foglalkozó szakemberek 642 rendezvény segítségével 12 ezer embert értek el. A rendezvények felét a stuttgarti városi iskolákban folytattuk le. Annak érdekében, hogy a fiatalok körében megfékezzék az alkoholfogyasztást, az ivás, illetve a drogozás kérdése is az iskolai tanterv részét képezi – szintén az Egészségügyi Hivatallal

együttműködve. A tavaszi és egyéb fesztiválok ideje alatt is rendszeresen felvilágosítást tartanak az alkoholfogyasztás veszélyeiről. Az ilyen alkalmakkor az ittasság szimulálására alkalmas, ún. »bódultságszemüveget« is alkalmaznak a szakemberek. Ezen túlmenően a stuttgarti drogprevenciós munkát egy szenvedélybetegségekkel foglalkozó koordinátor végzi, és hangolja össze. A kábítószer-megelőzési tevékenységet az ifjúsági házak is aktívan támogatják.

Az ambuláns szenvedélybeteg-szolgálat munkatársai 2011-ben körülbelül négyezer szenvedélybetegről és azok családtagjairól gondoskodtak. A szenvedélybetegek 47 százalékát az alkoholfüggők adják, 31 százalék pedig az illegális kábítószer-használat miatt kért támogatást. Stuttgartban szerencsére jelentősen csökkent a droghasználattal összefüggő halálesetek száma. 2011-ben hét ember halálát okozta kábítószer-használat, az azt megelőző évben további 17 ember hunyt el. A halál okának megállapításakor az esetek többségében különböző anyagok egyszeri fogyasztására utaló jeleket találtak. A táplálkozási zavarok és a szerencsejáték-függőség terén is tovább nőtt a tanácsadások száma, ezért a város további szakszemélyzet alkalmazásáról gondoskodott.

Az újabb HIV-fertőzéseket és egyéb nemi úton terjedő szexuális megbetegedéseket megakadályozandó, az iskolákban és egyéb ifjúsági intézményekben rendezvényeket tartanak a serdülők és fiatal felnőttek számára. A témák között szerepelnek a szexuális úton terjedő betegségek, a szexualitás és a fogamzásgátlás, valamint a saját attitűdök, értékek és tapasztalatok.

Mivel az elmúlt években szembetűnően megnőtt azon gyermekek száma, akik mozgáskoordinációs problémával küszködnek, a sportegyesületekkel való együttműködés is egyre fontosabbá válik. A stuttgarti gyermekek negyedénél az óvodai időszak végére a motorikus rendszer fejlesztésére van szükség. A »Gyermekek mozgásfejlesztése« elnevezésű kerekasztal az óvodák, iskolák, ifjúsági klubok, sportklubok, a vállalatok és az egészségügyi intézmények már meglévő ajánlatait értékeli, de kidolgoz és végrehajt új intézkedéseket is, nemcsak a mozgás, hanem az egészséges táplálkozás területén is.

16. ÉLELMISZER-ELŐÁLLÍTÁS ÉS TÁPLÁLKOZÁS

CÉLKITŰZÉSEK:

Környezetbarát élelmiszer-előállítás és egészséges táplálkozás mindenki számára elérhető áron.

FELADATOK:

A környezetvédelem, a táplálkozás és az egészség egymástól elválaszthatatlan fogalmak. Az egészséges táplálkozáshoz hozzá tartoznak a környezetkímélően előállított, kiváló minőségű élelmiszerek. Ez csak akkor lehetséges, ha a mezőgazdasági termelés, a feldolgozás és az értékesítés közös célt követ a fogyasztókkal: egészséges alapanyagok termelése – egészséges ételek fogyasztása – megfizethető áruk.

A megbízható minőségű élelmiszer, legyen az víz, zöldség, hús, gyümölcs vagy tej, alapvető emberi igény. Ezért is reagálnak a fogyasztók különösen érzékenyen az élelmiszeripari visszaélésekre és botrányokra. Annak ellenére, hogy a kergemarhakór-válság (BSE) következtében széles körű nyilvános vitákra került sor az agrárpolitikáról és a mezőgazdasági módszerekről, illetve a fogyasztók mind nagyobb rétege követelte az egészségesen előállított élelmiszereket, a vásárlásnál mégis az ár a döntő szempont, és a vásárlók az olcsóbb termékeket keresik. Miközben az 1970-es években a fogyasztók még a bevételük 25 %-át költötték élelmiszerre, ez az arány ma már csak 14 % körül mozog. Az élelmiszer vásárlásakor az ár azonban még ma is a legfontosabb tényező.

A kényszernek, hogy minél nagyobb mennyiségű élelmiszert minél olcsóbban állítsanak elő, megvan az ára, hiszen részben a minőség rovására megy, de mindenekelőtt a talaj-, az erdők és a vizek károsításához, illetve az intenzív gazdálkodás által a biológiai diverzitás csökkenéséhez vezet. A nem megfelelő méretű alapterületen történő intenzív állattenyésztés és az emiatt alkalmazott antibiotikumok is ellentmondanak az »egészséges alapanyagokat termelni – egészségesen táplálkozni« célkitűzésének.

A táplálkozásnak közvetlen **hatása van az egészségre és a jó közérzetre.**

Jelenleg Németországban a szív- és érrendszeri betegségek számítanak a leggyakoribb haláloknak, és ezen betegségek fő oka a táplálkozási szokásokban keresendő. Az emelkedett vérzsír, a magas vérnyomás, a cukorbetegség és a túlsúly kockázata arányosan nő a nem megfelelő táplálkozási szokásokkal. Ehhez társulnak azok az egészségügyi kockázatok, amelyeket az alkoholfogyasztás, a különböző függőségek és a dohányzás okoznak.

Mivel az élelmiszerek mind olcsóbban állnak rendelkezésre, sok fogyasztónál az **élelmiszerek értéke** is csökkent. Németországban minden fogyasztó évente átlagosan 85 kilogramm élelmiszert dob a szemébe több száz euró ér-

tékben, annak ellenére, hogy azoknak kétharmada még ehető lenne. Ez évente összesen tizenegy millió tonna kidobott élelmiszert jelent Németországban, ami 275 ezer teherautó rakományának felel meg – szinte elképzelhetetlen.

Mivel nálunk az **ivóvíz** a legjobb minőségben és bármilyen mennyiségben folyik a csapból, kevés ember töri a fejét a vízellátás módján. Ez nemcsak a Németországban naponta egy főre jutó 130 liter közvetlen vízfogyasztást jelenti, amely már tartalmazza azt a 42 liter ivóvizet, amivel naponta a WC-t öblítjük. A közvetett vízfogyasztást is figyelembe kell vennünk, tehát a víz tényleges mennyiségét, amelyet az egyes termékek előállítása és fogyasztása napi szinten jelent. Így ez az érték már négyezer litert tesz ki személyenként. Ha ezt az értéket felszorozzuk, akkor Németország évente háromszor elhasználja a Boden-tó vízkészletét. Egy hamburger előállításához például 2400 liter, egy kilogramm pörkölt kávéhoz 21 ezer liter és egy papírlaphoz 10 liter vízre van szükség.

MEGOLDÁSOK:

Teljesen magától értődnék vesszük, hogy a boltok polcain ott sorakoznak a világ minden tájáról származó élelmiszerek. Az élelmiszertermelés és -elosztás már régóta a globális agrárgazdaság, a globális kereskedelem és a logisztika globális hálózatának részévé vált. Az »urban farming« új trendjének az a célja, hogy csökkentse a globális piacoktól való függést, valamint fenntartsa, illetve növelje a helyi és regionális termelésből származó élelmiszerek arányát, miáltal mérsékelhető a szállításból fakadó környezeti terhelés is.

A HELYI ÉS REGIONÁLIS ÉLELMISZERTERMELÉS

Stuttgart még mindig a legnagyobb mezőgazdasági közösségek egyike Németországban. 2500 hektárnyi mezőgazdasági területére 250 üzem jut, de Stuttgart területén kívül is számos mezőgazdasági vállalkozás van a régióban. Különösen magas azon kistermelők száma, akik csak mellékes tevékenységként gazdálkodnak.

Ennek köszönhetően nagyobb az esély a regionális termékek környezetbarát előállítására és helyi forgalmazására. Ehhez a város már a tervezésről szóló szabályozásában biztosította a termőföldeket, és a város területének közel 40 százalékát táj- és természetvédelem alá helyezte. Ezzel a gyümölcsösöket és a szőlőterületeket is megvédte, amivel hozzájárul a biodiverzitáshoz.

Ahhoz, hogy a város **gyümölcsöseiben termett alma levét** eladhassuk, megalakult »A Stuttgarti Almalé-Kör – Ökológiai Gyümölcsösök Stuttgartban« elnevezésű társaság. Ez a társaság felügyeli már 20 éve a gyümölcsfás mezőket, és felel a kezeletlen alma értékesítéséért. A szüretlen stuttgarti almalé nagy közszeretetnek örvend, hiszen a permetezés nélküli, ezért vegyszermentes alma nemcsak egészséges, de az íze is igen zamatos és aromás. A gyümöl-

csöket fogyasztják nyersen, de felhasználják almalé előállítására is, készítenek belőle almapürét, a maradékot pedig almapálinka előállításra használják. A megfelelő tárolás mellett ezeket a gyümölcsöket több hónapig is el lehet tartani anélkül, hogy az minőségük rovására menne. Ugyanakkor a gyümölcsök megfelelő tárolásának energiaigénye magasabb, mint a tengerentúlról ideszállított alma szállítási költsége.

A **kiskerttulajdonosok** szövetsége rendszeresen meghív óvodás csoportokat, hogy bemutassa nekik a helyben termelt különféle gyümölcsöket. Az iskolakertek kialakítása esetében pedig önkéntesek segítenek, hogy a gyerekek rájöjjenek, az alma nem a boltok polcán terem. Ezek az oktatási programok hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyerekek jobban megértsék az élelmiszergyártás folyamatát, és értékeljék az élelmiszert, illetve, hogy felkeltsék érdeklődésüket a háztáji termelés iránt, akár a kertben, akár az erkélyen.

Az egyik legfontosabb élelmiszer az **ivóvíz**. Mivel a vízkészletek sem Stuttgartban, sem a bővebb értelemben vett stuttgarti régió területén, de még Baden-Württemberg más, sűrűn lakott területein sem elégségesek, az ivóvizet elsősorban a Donauried langenauai területéről és a Boden-tóból nyerjük. Két közcélú szervezet, a Tartományi Vízellátó Társulás és a Boden-tó Vízellátó Társulás mintegy hétmillió embert lát el jó minőségű ivóvízzel, és gondoskodik arról, hogy a vízellátás hosszú távon is biztosított legyen.

A HELYI ÉRTÉKESÍTÉS

Mivel a fogyasztók többsége az élelmiszerek vásárlásánál ügyel az árra, a város támogatja a helyi és regionális termékek direkt értékesítését. Ez magában foglalja a város kerületeiben megrendezett 27 hetipiacot, ahol a termékek elsősorban Stuttgartból és környékéről származnak. A mottónk: regionális, szezonális és gyakran bio-minőségű. A direkt értékesítésre lehetőséget biztosítanak a különféle fesztiválok, a szőlőhegytúrák és a legendás termelői borkimérések is. Ezenkívül egyre több jó étterem vásárol helyi és regionális terméket, illetve rendel a regionális termelőktől. A városi étkezdék is helyi és regionális termelésből származó tojást, húst, salátát, friss zöldséget és burgonyát használnak fel.

AZ EGÉSZSÉGES TÁPLÁLKOZÁS

Mivel már az óvodáskorúaknál is tapasztalható, hogy nem reggeliznek megfelelően, az óvodákban egészséges reggelit kínálnak. Az egészséges ebédet már szinte minden iskolában ártámogatással lehet rendelni, a szociálisan hátrányos helyzetű családok gyermekei ráadásul napi egy euróért jutnak meleg ételhez. A gyorséttermi ételek és az édességek túlzott fogyasztásának ellensúlyozására a városi nagybani piac iskolagyümölcs-programmal támogatja az ingyenes gyümölcsosztást az óvodákban és az iskolákban.

Annak érdekében, hogy a lakosságot meggyőzzük az egészséges táplálkozás előnyeiről, az Egészségügyi Hivatal táplálkozási tanácsadást tart az óvodákban, iskolákban, de a kórházakban és a sportegyesületekben is.

A felnőttképzés keretében szervezett főzőkurzusok hozzájárulnak az egészséges táplálkozási szokások kialakításához és lehetőség szerinti legszélesebb körben való elterjesztéséhez. A közös bevásárlások során a szülők megtanulhatják, hogyan tudják bevásárlásaikat és az élelmiszerek beosztását jobban megtervezni, így elkerülhetik a társadalmunkra olyannyira jellemző élelmiszer-pazarlást.

Mivel az emberek alapvető joga az élelmiszerbiztonság, legyen szó vízről, húsról, gyümölcsről vagy tejről, a város rendszeresen ellenőrzi az élelmiszereket. A legellenőrzöttebb élelmiszer – nem véletlenül – az ivóvíz. Az ellenőrzések kézzel fogható bizonyítékot nyújtanak élelmiszereink egészséges mivoltáról.

Friss termékek a régióból:

A 27 heti piac biztosítja Stuttgartban mindazt, mi szem-szájnak ingere.

17. EGYÜTTMŰKÖDÉS A KÖZBIZTONSÁGÉRT

CÉLKITŰZÉSEK:

Fontos, hogy mindenki biztonságban érezze magát, és biztonságban is éljen, függetlenül attól, hogy idős vagy fiatal, illetve, hogy rendelkezik-e német állampolgársággal vagy sem.

FELADATOK:

A biztonság alapvető követelmény az egyéni minőségi életszínvonal és a városi közélet számára is. A biztonság részét képezi az objektív biztonságérzet, és ezáltal a bűnözés szintje, valamint a szubjektív biztonságérzet, de a város lakosainak általános életérzése is. A helyi biztonsági tevékenység ezért is szól mindenekelőtt a bűnözés csökkentéséről, valamint a biztonságérzet javításáról, hogy a város lakosai félelemérzet nélkül tartózkodhassanak, és mozoghassanak akár éjszaka is a város bármely részében. A biztonság hiányának érzése gyakran a lepusztult környezet, a szemét és piszok, a sötét sarkok és a rossz megvilágítás következményei, még akkor is, ha az adott környéken alacsony a bűnözés.

MEGOLDÁSOK:

Stuttgartban a bűnözés szerencsére jóval alacsonyabb, mint Németország és Európa más nagyvárosaiban. Lakossági felmérések azt mutatják, hogy az átlagpolgár biztonságban érzi itt magát. A válaszadók csak tíz százaléka jelezte, hogy elégedetlen a közbiztonsággal. Ez nem mindig volt így. Tevékenységem elején, 1997-ben a felmérésekben az állampolgárok kifejezetten hangot adtak a bűnözéstől, az elzüllesztől és a nyilvános droghasználatról való félelmüknek. A rendőrség és a városi önkormányzat munkáját nyilvánosan és erőteljesen kritizálták. Amint az ilyen problémák esetében szokás, a lakosság és a média több rendőrt, szigorúbb törvényeket és keményebb beavatkozást követelt. Tudjuk azonban, hogy ez csak korlátozott sikerrel jár, és az állampolgárok, illetve a rendőrség újfajta együttműködésére van szükség, különösen a megelőzés területén.

A rendőrség, a városi önkormányzat és a civil szervezetek együttműködéséből került kialakításra a »Stuttgarter együttműködés a közbiztonságért«, amely az alábbi premisszákból indul ki:

- ▶ A problémát csírájában kell elfojtani.
- ▶ Tilos elhanyagolni a nyilvános területeket.
- ▶ Több tisztaságot.
- ▶ A hatóságok közötti együttműködés új szintre emelése a közös cselekvés összekapcsolásával.
- ▶ A szakmai és a civil akciók új szintre emelése a biztonsági tanácsok és a »Társaság a biztonság és tiszta Stuttgartért« által.

- ▶ A kriminalitás ok-okozati leküzdése, a megelőzés újfajta módjainak felkutatása.
- ▶ A bűnözés lokális kezelése.

Mindezek megvalósításához szisztematikus megelőző munkára van szükség. Ezen cselekvési területek intézkedéseit évente felülvizsgálják, és értékelik, és azokat az éves prevenciós jelentésben rögzítik. A tíz cselekvési területre kidolgozott igencsak átfogó tervből egyet-egyet röviden felvázolok:

A JÓ SZOCIÁLPOLITIKA A LEGJOBB MEGELŐZÉS

A büntetőjogász Franz von Liszt már több mint 100 éve kijelentette, hogy a jó szociálpolitika a legjobb bűnmegelőzési módszer. Mert aki a mindennapokban sikertelen, jóval nagyobb valószínűséggel fog a törvény ellen véteni, és végül bűncselekményt elkövetni. Ezért is különösen fontosak a fiatalok munkanélküliségét felszámoló projektek, függetlenül attól, hogy azok a felsőoktatásban résztvevők támogatását, vagy a tanulási nehézségekkel küzdők oktatását, és gyakorlati helyek biztosítását célozzák meg. A »**Barátok sikert hoznak**« elnevezésű projekt keretein belül fiatal felnőttek vesznek át két évre „támogatói” szerepet olyan, a kerületükben lakó, frissen végzett hallgatók mellett, akik ugyanabban az intézményben tanultak, mint ők, és sikeresen megkezdték szakmai életüket. A projekt felelőse a »49-es Ház« elnevezésű művelődési központ, és a stuttgarti Karitás Szövetség »Mobil ifjúsági munkacsoportja«.

A KÖZBIZTONSÁGÉRT VALÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS KITERJED AZ ÉLET MINDEN TERÜLETÉRE ÉS MINDEN NÉPCSOPTRA

Az emberek objektív biztonságát és biztonságérzését szem előtt tartva kiterjesztettük a stuttgarti biztonsági együttműködést az élet minden területére: kezdve a streetworker-ek szociális munkájával és konfliktusmegoldásaival, a rendőrség minden korosztályra kiterjedő információs tevékenységén át egészen a család védelméig. Ennek szolgálatában áll a »**STOP**« is, amely **fellép a családon belüli erőszak ellen**, hiszen a biztonság nem érhet véget a lakásajtónál. Stuttgartban családon belüli erőszak miatt éves szinten kb. 700 rendőrségi beavatkozás történik. Legtöbb esetben nő az áldozatok, bár az ügyek mintegy 65 %-ában gyerekek is érintettek. Ezért hoztuk létre 12 éve a »**STOP**« programot. Az elkövető, legyen férfi vagy nő, rendőrségi felszólításra el kell, hogy hagyja a család lakhelyét. A bűncselekményeket következetesen üldözik, és az áldozatoknak támogatást és segítséget nyújtanak. Az ilyen helyzetbe kerülő gyermekek különös megterhelésnek vannak kitéve, amikor a családon belüli erőszak áldozataivá, vagy akár csak tanúivá válnak. A tetteknek a büntetés mellett pszicho-szociális tanácsadást is felajánlanak, hogy a későbbiekben ne kövessenek el bűnt.

GYERMEKEINK BIZTONSÁGA

A »gyermekbarát Stuttgart«-hoz hozzátartozik gyermekeink biztonsága is, hiszen nekik is meg kell tanulniuk biztonságosan mozogni nyilvános helyeken is.

ságért programba. Ebben a szövetség által is támogatott projektben aktívan részt vesznek mind a mecsetek, mind a rendőrség felsővezetése, de a városi önkormányzat is. Minden rendőrőrsön vannak kapcsolattartó személyek a mecsetegyesületek számára, akikhez bizalommal lehet fordulni, de időben fel is ismerik az esetleges radikális mozgalmakat, és szükség esetén a mecset vezetőivel együtt fellépnek a radikális iszlamisták ellen.

A SPORT MINT PREVENCIÓS ESZKÖZ

A sport a megelőzés és az integráció kiváló eszköze. A sportegyesületek széles körű ajánlatai mellett a »Sport mint közösségi élmény« program keretein belül kerül megrendezésre a »**Kosárlabda éjfélnor**« elnevezésű projekt is. Itt a fiatalok a tisztességes játékszabályok betartása mellett mérhetik össze erejüket a hétvégén, a sportban kitombolhatják magukat, és csökkenthetik a természetes agressziót.

A FIATALKORI BŰNÖZÉS ELLENI HARC ÉS ANNAK LEKÜZDÉSE

Szerencsére a fiatalok 95 százaléka törvénykövető. Társadalmunk fenntarthatóságának alapfeltétele, hogy a fiatalok jogellenes magatartása ne vésődjön be. Mielőtt a tizenévesek élete kisiklik, a közsférának gyorsan és következetesen be kell avatkoznia. Ehhez elengedhetetlen a hatóságok átfogó és megoldás-orientált együttműködése. Ezt szolgálja a Fiatalkorúak Igazságszolgáltató Háza is, amely 13 éve kísérleti projektként indult, de időközben már egy, a hatóságokon túlmutató intézménnyé vált, melyben a rendőrség, a Fiatalkorúak Bírósága, a Gyámügyi Hivatal, az Ügyészség és a kerületi bíróságok is részt vesznek.

A hatóságok egy épületbe való költöztetése, az illetékes bírák együttműködése, egy-egy ügy párhuzamos feldolgozása vagy akár konferencia szintű tárgyalása miatt az eljárások időtartama jelentősen lerövidülhet. Ez lehetővé teszi a gyors és következetes állami és kommunális szintű válaszadást egy adott bűncselekményre. Viszont nemcsak szankcionálnak, hanem segítséget és egyéni támogatást is nyújtanak, hogy a bűnelkövetővé vált fiatalok újra megtalálják a helyes utat és helyüket a társadalomban.

A KÖZTEREK BIZTONSÁGA

A közterek biztonsága érdekében szükséges a rendőri jelenlét, az **önkormányzati hatóságok és az igazságszolgáltatási rendszer következetes cselekvése**.

Különösen a hétvégeken jellemző, hogy Stuttgart és a régió fiataljai előzőlik a belvárost, hogy ott bulizzanak és jelentős mennyiségű alkoholt fogyasztanak. Ezt gyakran követik erőszakos összecsapások, alkoholmérgezés vagy éppen közlekedési kihágások. Ezért a rendőrségi intézkedéseket kiegészíti az ún. »**Belvárosi street work**«-projekt, amely keretében ifjúsági szociális munkások kelnek útra, hogy megakadályozzák a konfliktushelyzetek eszkalá-

lódását. Segítséget nyújtanak az esetleg magatehetetlen fiatalok számára is. Ez az együttműködés is segített abban, hogy a nyíltszíni kábítószer-fogyasztást sikeresen felszámolják Stuttgartban.

A BIZTONSÁGOS KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉS

Ahhoz, hogy a közösségi közlekedési eszközöket elfogadják és használják is, elengedhetetlen a közlekedés biztonsága. Ez mindenekelőtt a városi közlekedést **érinti, mely közlekedési alternatívaként szolgál, habár a felnőtt lakosság szinte** minden tagja rendelkezik autóval,

A legutóbbi lakossági felmérésekben a stuttgarti Közösségi Közlekedési Vállalat (SSB) a legjobb értékelést kapta. Csak a válaszadók 28 %-a jelezte problémaként, hogy nem érzi magát biztonságban a közlekedési eszközökön. Ezért is fontos, hogy szisztematikusan végrehajtsuk az SSB biztonsági koncepcióját, amely a következőkből áll:

- ▶ Mind a megállóhelyeket, mind a közlekedési eszközöket úgy kell kialakítani, hogy lehetőség szerint minden oldalról beláthatóak legyenek, meg kell őket világítani és rendszeresen tisztítani.
- ▶ A vandalizmus okozta károkat és graffitiket a lehető leghamarabb kijavítani és eltávolítani.
- ▶ A közösségi közlekedési eszközökön tilos az alkoholfogyasztás.
- ▶ Majdnem minden villamost felszereltek biztonsági kamerával.
- ▶ Telepített videokamerás rendszer minden megállóban.
- ▶ A nagyobb metrómegállóban állandó komolyzenei aláfestés segít a zajhatás kiváltotta agresszió csökkentésében.
- ▶ Az SSB munkatársainak állandó jelenléte a járműveken és a főbb állomáshegyeken; ellenőri, vagy utaskísérői, vagy akár segítségnyújtó funkcióban.
- ▶ A mentő és rendvédelmi szolgálatok folyamatos továbbképzése és tréningje az SSB járművein és intézményeiben.
- ▶ Ajánlat hölgyeknek: telefonos taxirendelés, női taxi, SSB buszai számára »feltételes megállóhelyek« létesítése a belvárosban az éjszakai közlekedésben.
- ▶ Információs táblák a civil kurázi támogatására; tippek vészhelyzet esetére a »Cselekedj!«-akció keretein belül.

BIZTONSÁG ÉS TISZTASÁG

A tisztaság kéz a kézben jár a biztonsággal, hiszen az elhanyagolt, mocskos terek és utcák, a hiányos utcai világítás és a köztereken felgyülemllett szemét mind negatívan hatnak a lakók biztonságérzetére. Ezen túlmenően az elhanyagolt területek esetében a legtöbb emberben folyamatosan csökken a gátlásküszöb, ami további szemetelést és vandalizmust von maga után. Ezért is fontos, hogy minden ilyen negatív jelenséget a lehető leghamarabb felismerjünk, és kiküszöböljünk »A problémát csírájában kell elfojtani« mottója alapján.

Ez magában foglalja az **anti-graffiti kezdeményezést**. A graffitiket és a tagokat (a graffitizók szignóját) gyorsan és következetesen el kell távolítani, ezzel csökkentjük az elkövetők motivációját, hogy ismét ugyanott vagy hasonló helyen firkáljanak. A »Biztonságos és Tiszta Stuttgartért Egyesület« ezért is ajánlja fel azoknak a magánszemélyeknek, akiknek tulajdonát a graffitisek lefújták, hogy a falfirkákat szakemberek és festők segítségével gyorsan, szakszerűen és költséghatékonyan eltávolítják. Erre a szakterületre is várják a munkanélküli fiatalokat és a fiatal felnőtteket. Ugyanakkor az utcai szociális munkások is folyamatos kapcsolatot tartanak a graffitisekkel. A város számos területet kijelölt, ahol a „művészek” festhetnek. Ezek az intézkedések az illegális graffitik számának jelentős csökkenéséhez vezettek.

BŰNMEGELŐZÉS ÉS VÁROSÉPÍTÉSZEZET

A közttereket úgy kell megtervezni, hogy ott az emberek jól érezzék magukat. A megfelelő fényerő és a tisztaság pozitív biztonságérzetet közvetít. Ez egyaránt vonatkozik a már meglévő közterületekre, ahogy a jövőbeni tervekre is. Ennek érdekében jött létre a Társadalomért Felelős Tervezői Munkacsoport. Ez a csoport a várostervezésnél biztonsági szempontokat is figyelembe vesz úgy, hogy megszünteti a nyomasztó beltéri helyiségeket, parkolóhelyeket, aluljárókat és parkolóházakat.

A »**Stuttgarti biztonsági együttműködés**« program átfogó intézkedései csak egy erős rendőrség közreműködésével és az állampolgárok részvételével valósíthatók meg. A projekthez tartoznak minden kerületben a biztonsági tanácsok, amelyekben helyet kapnak a Kerületi Tanácsadó Testület, az iskolák, ifjúsági központok, egyházak és sportklubok képviselői, és akik a prevenciós szakemberekkel helyi szinten működnek együtt. Ezzel egy időben az állampolgárok önkéntes tevékenységét egy központi hálózat fogja össze, a »Biztonságos és Tiszta Stuttgartért Egyesület«, amelyhez csatlakoztak az egyes kerületek polgári egyesületei is. Ez az egyesület szervezi meg például minden tavasszal a »**Menjünk takarítani**« **akciót** is. Annak érdekében, hogy a környezetvédelmet konkrét gyakorlati példákon mutassák be, és felhívják a figyelmet az egyén felelősségére, versenyt hirdetnek meg az önkormányzatok, iskolák és óvodák között, amelyen keresztül igyekeznek minél több embert – mindenekelőtt gyerekeket és fiatalokat – megnyerni az általános takarítási akcióknak. Örvendetes módon évente akár háromezer fiatal és idősebb polgár is részt vesz a takarítási akción. Minden második évben pedig kiosztják az ún. **Stuttgarti prevenciós díjat** azzal a céllal, hogy bemutassák és nyilvánosan elismertessék a polgári szerepvállalás legszebb példáit.

Annak érdekében, hogy a biztonság iránti erőfeszítéseink a jövőben is sikeresek legyenek, a város országos szinten együttműködik a „Német Megelőzési Nap” elnevezésű kongresszussal. Mivel a városi biztonság kérdései nem állnak meg az országhatárokon, és mindig újabb kihívásokkal kell szembenéz-

Évről évre háromezer stuttgarti veszi saját kezébe városának tisztaságát. A legfiatalabbak is részt vesznek a »Gyerünk takarítani« akcióban.

niük, Stuttgart is belépett az Európai Fórum a Városi Biztonságért hálózatba, hiszen szívesen megosztjuk saját tapasztalatainkat más városokkal, ugyanakkor mások jó példáiból is szívesen tanulunk. A cél az, hogy a Stuttgarti biztonsági együttműködés továbbra is sikerrel járjon és ezáltal fenntartható maradjon.

18. SZEMÉLYZETI POLITIKA

CÉLKITŰZÉSEK:

A személyzet-kiválasztási folyamat átláthatóságának, a személyzet szisztematikus fejlesztésének és a jól képzett személyzet menedzsmentjének köszönhetően az önkormányzat és a városi intézmények megbízható, pártsemleges, interkulturális, hatékony és eredményes közszolgáltatásokat nyújtanak mind az állampolgárok, mind a vállalkozások és az intézmények számára.

FELADATOK:

Németországban, ahogy számos európai országban is, néhány évvel ezelőttig az a neoliberais hitvallás élt, hogy csökkenteni kell az állami bürokráciát és privatizálni kell a közszolgáltatásokat, mert a szabad, gazdasági alapon működő rendszer a feladatokat jobban és hatékonyabban tudja elvégezni. Azóta viszont már a vállalkozások is hangot adnak a »good governance« szükségességének, hiszen az a megbízható közszolgáltatások és a magas színvonalú állami infrastruktúra alapja – nemcsak a polgárok, hanem a sikeresen működő vállalkozások számára is. Az államigazgatás és a helyi önkormányzatok szerepét érintő nyilvános viták alapvetően érthetőek, hiszen az állami ellenőrzés megköveteli az önkormányzati képviselőtestületektől és a városvezetéstől, hogy beszámoljanak hatékonyságukról, gazdaságosságukról és teljesítőképességükről, és elvégezzék a szükséges reformfolyamatokat. Másrészt viszont a vita odáig vezetett, hogy felismerték a jó közigazgatás szükségességét és értelmét. A gazdaságilag is hatékony magas minőségű állami infrastruktúra és a közszolgáltatások igazolják az adófizetés szükségességét és azt a tényt, hogy bizonyos szolgáltatások után díjat kell fizetni. Ezenfelül azonban van egy másik jelentős szempont is: a polgárok, a vállalkozások és az intézmények bizalma a pártsemleges, megvesztegethetetlen, törvénytisztelő állami és önkormányzati közigazgatás iránt. Ezen elvárások a közigazgatás azon értékei, amelyeket meg kell védeni a polgárok egyenlő elbírálása és Németország, mint gazdasági nagyhatalom érdekében. A tárgyilagosságba és a hatékonyságba vetett bizalom megalapozza azt a feltevést, hogy a politikusok a törvények tiszteletben tartásával járnak el, és nem gyakorolnak indokolatlanul befolyást a közigazgatásra, ezáltal az előléptetések a képzettség alapján, a közbeszerzési szerződések odaítélése pedig megérdemelten, minőségi alapon történnek, és nem pedig párttagság vagy személyes kapcsolatok függvényei. Jelenti ugyanakkor azt is, hogy a választás útján kinevezett tisztségviselők, a főpolgármester, a polgármester és a városatyák, valamint a városi önkormányzat és az intézmények alkalmazottai szigorúan betartják a törvényeket és rendeleteket, és tevékenységüket az ezekben szabályozott módon végzik.

Figyelembe véve az egyre összetettebb feladatokat, a szerteágazó érdekeket és a városi vezetéssel szemben támasztott minőségi és megbízhatósági kritériumokat, a személyzet átlátható kiválasztása és szisztematikus fejlesztése vá-

rosaink hosszú távú teljesítményének döntő szempontjai: képzett és motivált munkatársak nélkül lehetetlen fenntartani egy államot. Ezért is kell közigazgatási munkaadóként vonzóknak lennünk, hogy a közszolgálatra szakmailag alkalmas munkavállalókat megszerezzük és meg is tartsuk. A tisztviselőket átlátható és objektív kritériumok és általában nyilvános pályázat alapján kell kiválasztani. Az alkalmazottak hosszú távon nehezebben motiválhatóak, mint a magánszektorban, mert nem tudunk különösebb pénzügyi ösztönző eszközökkel élni. A nők és férfiak lokális egyenjogúságáról szól az Európai Charta, amelyet több mint ezer európai város között Stuttgart is aláírt. Ez arra kötelezi az önkormányzatokat, hogy személyzeti politikájukkal aktívan hassanak egyes embercsoportok, különösen a nők diszkriminációja ellen. Ez többek között azt jelenti, hogy a munka és a család összeegyeztethetőbb legyen, ami a demográfiai változások tekintetében az állami szektorban különösen fontos. Ha a város valóban gyermekbarát munkáltatóként működik, a városvezetés vonzó lehet a tehetséges fiatal nők számára. Másrészt viszont az is fontos, hogy a szakirányú végzettségű nők ne tűnjenek el a közigazgatásból csak azért, mert gyermeket vállalnak.

MEGOLDÁSOK:

A stuttgarti városvezetés és az önkormányzati intézmények természetesen a jogszabályok hatálya alatt állnak és számos korrupció-megelőzési ellenőrzési mechanizmusnak vannak alávetve. Az érdemi munka politikai prioritásait a főpolgármester és a városi tanács határozza meg. Ilyenek például az »Integrációs szövetség« kialakítása, vagy a »Gyermekbarát Stuttgart« és a »Stuttgarti képzési partnerség« munkaprogramok létrehozása. A főpolgármester az önkormányzat vezetőjeként gondoskodik arról, hogy e programok céljai, feladatai és intézkedései meg is valósuljanak. Ennek alapját a megfelelően képzett munkatársak adják, akik a közügyeket azok kezdetétől egészen a végrehajtásukig kezelik. Ezeknek a feladatoknak a jelentős létszámleépítés és az ebből adódóan megszaporodó feladatkörök ellenére is fenntartható módon kell teljesülniük, ehhez fontos az alkalmazottak átlátható kiválasztása, rendszeres továbbképzése és a képzett vezetők megválasztása. Ezen feladatoknak a jelentős létszámleépítés és az ehhez kapcsolódó erős munkakonzentrálódás ellenére is fenntartható módon kell teljesülnie. Ennél is fontosabb az alkalmazottak kiválasztásának átláthatósága, rendszeres továbbképzése és a minőségi személyzetirányítás.

AZ ALKALMAZOTTAK ÁTLÁTHATÓ KIVÁLASZTÁSA

Figyelembe véve a demográfiai fejlődés irányát és a feladatok komplexitását, egyre fontosabbá válik a képzett munkaerő megnyerése. A felszabaduló vagy éppen új munkahelyeket nyilvánosan megpályáztatják, és különféle minőségi kritériumok alapján döntenek róluk. Stuttgart az önkormányzati állásajánlatok esetében új irányt vett. A város plakátokon, illetve online jelenteti meg állásajánlatait. Egy ilyen plakátról különféle munkaköröket betöltő 50 munkatár-

sunk néz az emberekre, háttérben az alábbi szavakkal: »Mi már itt vagyunk – Ön mikor jön?«

A város a maga több mint 23 ezer munkatársával a legnagyobb munkaadó Stuttgartban; ezzel egy időben a legtöbb továbbképzést biztosító munkahelyek egyike is – 50 foglalkozási területen körülbelül 1200 résztvevővel. A jövőben egyre fontosabb lesz számunkra, hogy tehetséges fiatalokat nyerjünk meg a közszolgálat számára. Rendszeresen szervezünk állásbörzét képzés alatt állóknak, hogy tájékoztassuk a diákokat és a tanárokat a különböző képzési és előmeneteli lehetőségekről. A »Te városod – Te jövőd« kampánnyal kifejezetten a migrációs háttérű fiatalokat szólítjuk meg a saját anyanyelvükön. Célunk az, hogy minél több bevándorlót motiváljunk a közszolgálati munka irányába annak érdekében is, hogy sokkal jobb interkulturális szolgáltatást nyújthassunk nemzetközi városunkban. A külföldi háttérű állampolgárok és vállalkozások helyzetük és igényeik megbízható elbánását várják el. Az interkulturálisan hozzáértő tisztviselők elősegítik a bevándorlóink társadalmi integrációját. Ugyanakkor a bevándorlóknak is szükségük van szakmai munka- és karrierlehetőségekre a közszolgáltatás terén. Így a lakosok könnyebben tudnak azonosulni a kormányzati intézményekkel, és szorosabban kötődnek városunkhoz

Az önkormányzat munkatársai megmutatják: szívesen dolgozunk a polgárokért. A kampány magasra teszi a mércét személyzeti toborzás terén.

és az országhoz. A város vezetése mostanra jóval közelebb került ahhoz a célhoz, hogy minél több bevándorlót nyerjen meg a közszolgáltatás részére. Így a képzésben résztvevő hallgatók mintegy 30 százaléka bevándorló, és ez kifejezetten jó arány Németország többi nagyvárosához képest.

AZ ALKALMAZOTTAK SZISZTEMATIKUS TOVÁBBKÉPZÉSE

Naprakész és eredményorientált **továbbképzési** programokat kínálunk munkatársainknak. A köztisztviselők szakmai fejlődése nemcsak a minőségi szolgáltatást teszi lehetővé, de lehetőséget is adnak a szakmai előrelépésre az eddigi munkaterületen belül vagy a pálya módosítására számos másik feladatkörben.

Családbarát munkáltatóként támogatjuk munkatársainkat a munka és a család összeegyeztetésében. Ez magában foglal egy sor rugalmas részmunkaidős és távmunka-lehetőséget, valamint a gyermekfelügyelet támogatását, például üzemi óvodai helyekkel vagy azáltal, hogy segítünk a beteg családtagok számára intézményi helyet találni. A szülési szabadság idejére is igyekszünk foglalkoztatást biztosítani, illetve egyéni képzési programokat állítunk össze a visszatérés előtt.

MINŐSÉGI SZEMÉLYZETIRÁNYÍTÁS

Munkatársaink átlagéletkora növekszik. A mindenkori vezetők egyik legfőbb feladata tehát, hogy figyelmet fordítson az alkalmazottak mentális és fizikai **egészségére** is. Ehhez az önkormányzat kidolgozta egészségügyi programjának javaslatait.

Az önkormányzat támogatja munkatársait a munka és a család összeegyeztetésénél.

Nem csak szakmailag képzett és egészséges, hanem motivált munkatársakra van szükségünk, akik minden nap megbízhatóan, barátságosan és segítőkészen dolgoznak a város polgáraiért. Mindezt jelentős többletmunka és az ezzel szorosan együtt járó többletterhelés mellett – különösen igaz ez a kórházunkra –, nem beszélve korlátozott anyagi eszközeinkről. Munkatársaink **motiválásához** arra van szükség, hogy a vezetők személyesen beszéljenek beosztottjaikkal, továbbképzési és karrierlehetőségeket kínáljanak, fejlesszék a panaszok kezelésének menetét és az alkalmazottak munkájának elismerését. Az elismerés kultúrájához kapcsolódik a munka értelmének kérdése is. A magánszektorhoz képest a polgárokért, az életkörülményeik javításáért dolgozni, az egyes embereken segíteni, könnyíteni helyzetükön, sőt azt pozitív irányba változtatni különleges dolog, ezért van értelme a közszférában dolgozni. A nevelő például gondoskodik a rábízott gyerekekről, az utcai szociális munkás pedig új perspektívát nyit meg a fiatalok előtt, az ügyintéző kezdő családokat juttat lakáshoz, a vízvezeték-szerelő a napi vízellátást oldja meg, a tűzoltó bajba került emberek életét menti meg, az ápoló segít a betegeken, a kertész a parkokat gondozza, a gazdasági fejlesztő például egy épületbővítésnél jut szerephez, a pszichológus rákos gyermekekről gondoskodik, a temetési vállalkozó pedig méltón módon kíséri utolsó útjukra az embereket. A szó legigazibb értelmében »ésszerűek« a felsorolt feladatkörök és még számos példa létezik. A minőségi munkavégzés e területeken fenntarthatóan segít az embereknek.

Örvendetes módon az önkormányzat tekintélye – még a jelentős létszámleépítés ellenére is – nőtt az állampolgárok és a vállalkozások szemében. Ez egyrészt a szakmai színvonalat és alkalmazottaink motiváltságát dicséri, másrészt pedig a bizalom kifejezése a pártatlan, megbízható, tisztességes és megfelelően működő önkormányzattal szemben. Ezért is kell a személyzeti költségeket a polgároknak, a vállalkozásoknak és egyéb intézményeknek nyújtott szolgáltatások befektetéseként felfogni. Ezek nélkül a »good governance« nem járulna hozzá Stuttgart versenyképes, exportorientált gazdaságához, és kevesebb lenne a munkahely, az adóbevétel, a közszolgáltatás és a jövőbeni lehetőségek is, illetve alacsonyabb lenne az életminőség.

19. PÉNZÜGYEK

CÉLKITŰZÉSEK:

A költségvetés egyensúlyának és az állami szervek működőképességének fenntartása, a közvagyon megőrzése a következő generáció számára.

FELADATOK:

A jövő generációinak terhére adósságot termelni, úgy tűnik, politikai kultúránk részévé vált. A polgárok igényeinek és vágyainak lehető leggyorsabb teljesítése szövetségi, állami és helyi szinten évtizedek óta elsőbbséget élvezett a stabil költségvetési politikával szemben. A legtöbb EU-s ország jóval az elfogadott stabilitási kritériumok feletti eladósodottsága a pénzügyi és gazdasági válság után államháztartási adósságválsághoz vezetett. Ezt követte a nemzetközi pénzügyi piacok bizalmi válsága az euró stabilitásával és a gazdaságilag gyengébb és teljesen eladósodott országok fizetőképességével szemben. Az EU országai által elfogadott gazdasági paktum közép- és hosszú távon igyekszik újabb hitelek felvétele nélkül csökkenteni az új tagállamok adósságát. Az eurózóna országainak lehetőleg az alaptörvényekben is meg kell határozniuk az adósságplafont szilárdabb pénzügyi politikára kényszerítve ezzel a nemzeti kormányokat és parlamenteket.

Ez Németországban is nehéz, mert még az olyan, adóbevételek szempontjából is jónak számító években mint a 2011-es és 2012-es, sem lehetett állami, tartományi vagy helyi szinten új adók bevezetése nélkül gazdálkodni.

A költségvetési konszolidáció esetében arra kell figyelni, hogy az állami szektor – különösen a helyi önkormányzatok testületei – a költségvetési megszorítások ellenére is minőségi szolgáltatásokat nyújtson mind az állampolgároknak, mind a vállalkozásoknak. Hatékony irányítás és hatékony infrastruktúra nélkül Németországban, a magas bérek országában is romlik a versenyképesség, ami végső soron veszélyezteti a vállalkozásokat, a munkahelyeket és az adóbevételeket. Az épületek nem megfelelő karbantartása, különösen az energetikai felújítás elmulasztása további terhet jelent a jövőre nézve. Az önkormányzati vagyonnak a kiadások ellensúlyozására történő eladása is további eszközkimérléshez vezet és csökkenti a következő generációk esélyeit.

Minél nagyobb az adósság, annál nagyobb a generációk közötti konfliktus kockázata: a pénzügyi források, állami támogatások és a közszféra szolgáltatásainak felosztásáról van szó. Hiszen manapság azon anyagi javakat éljük fel, amelyekre a jövő generációnak szükségük lenne a fejlődéshez. Adóssághegyeket hagyunk hátra, és elvárjuk, hogy ők fizessék a nyugdíjunkt, a szociális juttatásokat és az egészségügyi költségeket, hogy öregkorunkban támogassanak bennünket és még saját gyermekeik számára is előgondoskodjanak.

MEGOLDÁSOK:

A gazdaságilag erős országok és városok számára könnyebb fenntartható pénzügyi politikát folytatni. Ugyanakkor ezekben az országokban és városokban is mindennapos jelenség, hogy a politikai élet résztvevői adósságyártásba fogtak a „Gazdaságilag tőkeerősek vagyunk, megengedhetjük magunknak az adósságot” mottója alapján. 1997 januárjában, amikor elfoglaltam a posztomat, teljesen más gazdálkodási irányvonalat kezdtem követni. Akkoriban a városnak kb. egymilliárd euró adóssága volt, amelyet évről évre csökkentve nullára építettünk le. 16 éves főpolgármesteri tevékenységem során az önkormányzatnak nem kellett hitelt felvennie, ennek ellenére a város évente átlagosan mintegy 700 millió eurónyi befektetést eszközölt. Mivel a város időközben áttért a kettős könyvelésre, azt látjuk, hogy minden stuttgarti lakos mintegy 10 ezer euró városi vagyonnal rendelkezik. Az elkövetkező években a város kölcsönök felvételét tervezi, amelyből a stuttgarti iskolák átfogó felújítását, önkormányzati épületek energetikai szanálását, valamint a bölcsődei és iskolai férőhelyek bővítését finanszíroznánk. A hitelekre, már ha valóban felvesszük őket, a városi vagyon megóvása, illetve az ellátás és képzés javítása érdekében van szükség. Ezek növelik a városnak mind a teljesítőképességét, mind pedig a fenntarthatóságát. Egy másik hangsúlyos pont a Stuttgarteri Klinika strukturális átalakítása. A több mint 950 millió eurós befektetés a város egyik legnagyobb beruházása, amely 20 éven belül valósul meg.

Míg egyéb önkormányzatok kénytelenek kiadásai finanszírozására áruba bocsátani az ingó vagyonukat, Stuttgart más úton járt. 2001-ben Stuttgart eladta a Neckar Művekben (NWS) és a tartományi energiaszolgáltatóban (EnBW) szerzett részvényeit. Mindezt azért, mert a város legnagyobb vagyona a három atomerőmű kiemelkedő tulajdoni hányada volt. Az értékesítésnél azt az elvet követték, hogy ezt a városi vagyont meg kell tartani, és a jövedelméből önkormányzati feladatokat lehet finanszírozni. A pénz egy része a Stuttgarteri Közlekedési és Szállítási Vállalatba (SVV) folyt be, mely a befektetésből származó jövedelmet az ÖPNV hiányának kiegyenlítésére használta. A jövőben ennek a kb. 650 millió eurónak egy részével az újonnan alapított városi közművek törzstőkéjét emelik. A közművekből származó nyereség viszont visszaáramlik az SVV-be, hogy továbbra is azzal kompenzálja az SSB hiányát. A korábbi értékesítésekből származó mintegy 2,3 milliárd eurónyi bevételt tőkebefektetésként, a Baden Württembergi Landesbank csendestársaként fektették be. A Landesbanknál így a város 19 százalékos tulajdoni hányaddal rendelkezik. Hasonlóképpen tudtuk kifizetni a város közepén fekvő 100 hektáros terület (kamatmentes) vételárát, amely terület a Stuttgart 21 vasúti projekt építkezései által 2020-tól felszabadul. A jövőbeni földterület értékesítéséből származó bevételek folyamatosan visszakerülnek a városi vagyonba.

Sem az adósságleépítés, sem a városi közszolgáltatások kiépítése – mindezekelőtt az oktatás és gondozás, a sport és a kultúra, az egészségügy és a szociális ügyek területén – nem lett volna lehetséges a rendszeres **költségve-**

tési konszolidáció nélkül. Ennek elérése érdekében az önkormányzat minden szervezeti egységét és intézményét hatékonysági és megtakarítási szempontból felülvizsgálták. Így tudták a személyzeti és a működési költségeket mintegy 330 millió euróval csökkenteni, és ezzel egyidejűleg megszüntetni 3000 munkahelyet – szem előtt tartva a szociális szempontokat. Ugyanakkor 1800 új munkahelyet is teremtettünk, mindenekeelőtt a gyermekgondozás és az oktatás terén. Folyamatosan és szisztematikusan felül kell vizsgálni a racionalizálás és megtakarítás lehetőségeit – ahogy az a magánvállalatok esetében is történik. Fontos, hogy a munkafolyamatokat hatékonyan és költségkímélően alakítsuk, és megfelelő szolgáltatásokat nyújtsunk a polgároknak. Ezért lehet minden közszolgáltatást decentralizáltan, azaz az egyes kerületben elérni, és így válhat egy nagyvárosi önkormányzat személyesebbé, mert az állampolgárok egy számukra ismert arcot tudnak hozzárendelni. Biztató, hogy a hatalmas létszámcsökkenés ellenére is folyamatosan nőtt a polgárok elégedettsége a közszolgáltatásokkal szemben, – ami munkavállalóink kötelezettségvállalását és aktív együttműködését tanúsítja.

Természetesen a város akár többet is befektethetne, elsősorban azért, hogy még több támogatott szolgáltatást nyújthasson, ennek azonban vagy adó- vagy adósságnövelés lenne a következménye. Mindettől függetlenül alaposan megvizsgáljuk mindazon napi igényeket, kívánságokat és szükségleteket, amelyeket a polgárok velünk szemben támasztanak, felénk jeleznek. A kérdőíveknek, a polgári egyesületek és a kerületi tanácsok tevékenységének, illetve az átfogó panaszkezelési menetünknek köszönhetően ismerjük a polgárok legfőbb kívánságait. 2011-ben vehettek először részt az állampolgárok a 2012/2013-as év költségvetési tanácskozásain. Stuttgart első **polgári költségvetése** jól rajtolt, kilencezer stuttgarti polgár vett részt a munkában: a város pénzügyeivel és feladataival kapcsolatban 1700 javaslat és megjegyzés érkezett, illetve 243 ezer értékelést adtak le. Ezt követően az önkormányzat szakmai szempontok alapján értékelte a polgárok által legjobbnak ítélt 121 javaslatot, és annak eredményét benyújtotta a Tanácshoz. A Tanács összesen 200 javaslatot vitatott meg, amelynek végül háromnegyedét elfogadták, illetve továbbkövetésre javasolták. Az új módszer alapos kiértékelése után szeretnénk azt továbbra is alkalmazni.

Az állampolgári részvétel városunknak nemcsak élő, emberi arcot ad, hanem tehermentesíti is a költségvetést. A **szubszidiaritás elve** alapján az önkormányzat non-profit szervezetekre és kezdeményezésekre hagyományoz közfeladatokat, amennyiben azokat saját felelősségükre – pénzügyi támogatás mellett –fenntarthatóan el tudják végezni. Mivel az összes non-profit szolgáltatótól bizonyos szintű önfinanszírozást várnak el, az önkéntes szektor ilyen irányú elkötelezettsége nemcsak a civil társadalmat erősíti, de hozzájárul a városi költségvetés tehermentesítéséhez is. Az alapítványoknak köszönhetően magántőke is befolyik a közszférába olyan feladatok finanszírozására, amelyek egyébként – legalábbis részben – a várost terhelnék. A stuttgarti régió közel

A stuttgarteri polgári költségvetés lehetőségét jól fogadták: 9.000 résztvevő tett javaslatokat a városi költségvetéshez, megvitatták azokat és szavaztak róluk.

100, jogilag önálló alapítványát egyesítő Stuttgarteri Alapítványok Kezdeményező Köre is méltón fejezi ki az állampolgári elkötelezettséget. Másrészt viszont, még én kezdeményeztem 2001-ben a Stuttgarteri Közösségi Alapítvány létrehozását, hogy hosszú távon kamatoztathassuk a rendelkezésre álló tőkét a jövő generációi számára. Ösztönzésképpen a város minden egyes adományozott euró után befizetett szintén egy eurót az alapítványba, így nagyon gyorsan össze is gyűlt az első millió euró. Időközben a Közösségi Alapítvány több mint 4 millió euró tőkét halmozott fel, és kidolgozott egy átfogó támogatási programot a civil társadalom erősítésére.

20. CIVIL TÁRSADALOM

CÉLKITŰZÉSEK:

A polgárok aktívan formálják saját közösségüket: egyéni felelősség, öngondoskodás és öngazgatás jellemzi őket.

FELADATOK:

A polgári társadalom jóval többet jelent, mint a polgárok részvételét az önkormányzati feladatokkal kapcsolatos közmeghallgatásokon, vagy a tervezési folyamatokban való közreműködést például workshopokon, avagy a szociális média használatát, kérdőívek kitöltését és a panaszkezelés menetét. Újfajta egyensúlyt kell kialakítani a közszolgáltatások és a civil társadalom között. Bár a biztonság és a rend, a közlekedésbiztonság, az építésfelügyelet, a tűzoltók, a rendőri veszélyelhárítás, a bűnmegelőzés és az igazságszolgáltatási rendszer továbbra is központi, állami funkció marad, a közfeladatok súlypontját ma már nem a rendvédelmi, hanem a közellátást szolgáló intézkedések adják, amelyek különböző közszolgáltatásokban, valamint állami vagy jótékonyági célok pénzügyi támogatásában öltenek alakot. Az állami szektor drasztikus eladósodása, a demográfiai tendenciák következményei, illetve a polgárok növekvő elköteleződése az önkéntesség mellett lehetőséget ad egy aktív civil társadalom kialakulására. Fontos, hogy az élet minden területén ösztönözzük, lehetővé tegyük és támogassuk az állampolgárok közreműködését, ami által létrejönne a lakosság és a gazdasági valamint a politikai élet szereplőinek új hálózata azzal a céllal, hogy a civil társadalom magasabb szintű személyes felelősséget vállaljon, önálló legyen és megvalósítsa az önkormányzást.

A SZEMÉLYES FELELŐSSÉG

A szabadság tradicionális elképzelése lényegében a személyes szabadság és az emberi jogok védelméen alapul az állami kényszerrel és az önkényes beavatkozással szemben. Ezen személyes jogok adnak teret életünk önálló tervezéséhez. A szabadság és a felelősség elválaszthatatlanul összetartoznak, hiszen a személyes felelősség ennek a személyes szabadságnak a része. Ezek közé tartozik a szülők felelőssége gyermekük oktatásáért, az egészség biztosításának felelőssége, az anyagi előgondoskodás a családban esetleg fellépő vészhelyzetek esetére, a képzésről, illetve a munkahelyről való gondoskodás, a lakhatás megoldása stb.

A személyes felelősség kifejeződése a családok, a baráti kör és a szomszédság támogatása is, az idősek például a gondoskodásnak köszönhetően tovább önállóak, így saját, megszokott környezetükben maradhatnak. Az önszervező csoportok kölcsönösen támogatják egymást, és hozzájárulnak ahhoz, hogy az emberek önmagukon segítsenek. A közcélú alapítványok saját felelősségükre vállalnak állami funkciókat, és ezt általában fenntarthatóan teszik. Demokratikus berendezkedésünket a vállalkozói szabadság és a felelős vállalati maga-

tartás is tükrözi. Ez leginkább úgy jelenik meg, hogy vállaljuk például a bukás lehetőségének kockázatát is.

AZ ÖNELLÁTÁS

A globalizációs folyamat a nyersanyagok és a fosszilis tüzelőanyag, illetve az élelmiszerek terén egyre nagyobb mértékű függéshez vezetett. Városaink és azok környéke egyre kevésbé tudnak önellátóak lenni, legyen szó víz- vagy energiaellátásról, élelmiszerről vagy egyéb, napi szükségleteket kielégítő termékről. Ahhoz, hogy ezt a növekvő függőséget elkerülhessük, helyi és regionális termelésből származó megújuló energiaforrásokra, élelmiszere és lakossági vízellátásra van szükség, természetesen a polgárok aktív részvételével.

AZ ÖNKORMÁNYZAT

Az Európa Tanács által megalkotott »Helyi Önkormányzatok Chartája«, amelyet valamennyi európai állam aláírt, elvben garantálja a helyi demokrácia és a helyi önkormányzás lehetőségét. Németországban ezt az Alaptörvény 28. cikkelye rögzíti. Ugyanakkor a konkrét helyi lehetőségek az állampolgárok számára nagymértékben függenek attól, hogy a jogalkotó milyen feladatokkal bízta meg az önkormányzatokat, és ahhoz milyen pénzügyi forrásokat rendel. Az EU-s, a szövetségi és a tartományi szabályozások özőne, valamint a pénzügyi megszorítások jelentősen korlátozzák az önkormányzatok, és így a polgárok tervezési lehetőségeit.

A szubszidiaritás elve egyrészt az állami szintre vonatkozik. Mindig a politikai szint az illetékes, hiszen az áll legközelebb a polgárokhoz, kivéve, ha nem tudja ezt a feladatot rendeltetésszerűen teljesíteni. Másrészt a szubszidiaritás elve az önkormányzatok és a civil társadalom kapcsolatára is érvényes. Az önkormányzatoknak nem kötelező az összes állami feladatot magukra vállalni, hanem átruházhatják azokat non-profit szervezetekre is, amennyiben azok a feladatokat minőségi és fenntartható módon tudják végrehajtani.

MEGOLDÁSOK:

A gondoskodó államtól csak akkor tudunk megszabadulni, ha még inkább tudatában vagyunk egyéni és közös felelősségünknek a közjó érdekében. Ezért tartom az egyik legfontosabb feladatnak a civil elkötelezettség növelését, például alapítványi kezdeményezések, önkéntes munkafelajánlások, önkéntesek képzése, önszolgáltató csoportok és önkéntes szervezetek támogatásának formájában, akár a sport, a kultúra, az egészségügy vagy a szociális ellátás stb. terén. A városvezetés decentralizált struktúrákkal rendelkezik. A kerületi igazgató egyben koordinálja is a saját kerületében folyó önkéntes tevékenységet. Az így létrejövő hálózat lehetővé teszi a polgárok önkéntes kötelezettségvállalását is. Öröndetes, hogy Stuttgartban az állampolgárok több mint negyede vesz részt önkéntes tevékenységben. Vállalásukkal jelentősen hozzájárulnak ahhoz, hogy felszámoljuk nagyvárosunk névtelenségét, emberi arcot rendeljünk hozzá.

Ezek a társadalmi hálózatok teszik lehetővé a várossal való jobb azonosulást, és a városért végzett munka iránti hajlandóság növelését.

A SZEMÉLYES FELELŐSSÉG TÁMOGATÁSA

A személyes szabadság a magunk iránt vállalt felelősség kifejezése. Ehhez szükségszerűen kapcsolódik az élethosszig tartó tanulás folyamata; kezdve – az óvodai nevelés részeként – a testmozgás népszerűsítésével, később az egészséges életmódra neveléssel, majd a szülők képzésével, ami abban segíti a szülőket, hogy alkalmasak legyenek felelősséget vállalni gyermekeikért. Az önkormányzat támogatja a sportegyesületeket és azok egészségtámogató kínálatát, a szülők kezdeményezéseit, a jószomszédi segítségnyújtást annak érdekében, hogy az idősebb polgárok továbbra is megszokott környezetükben maradhassanak; nem is beszélve a több mint 500 önszegélyező csoportról, amelyek polgárok ezreinek nyújtanak támogatást, hogy azok megtanuljanak önmagukon segíteni.

A non-profit alapítványok a hosszú távra tervezett személyes felelősség megtestesülései. Ezért is támogatja a város a Stuttgarti Alapítványok Kezdeményező Körét, és alapította meg a Közösségi Alapítványt, amelyet indulásakor anyagilag is támogatott.

A vállalkozói aktivitás is a saját felelősség kifejeződése a szociális piacgazdaság keretében. Annak érdekében, hogy az aktív vállalkozói kultúra fellendüljön, a város támogatást nyújt az induló vállalkozásoknak ingyenes tanácsadás, olcsó helyiségek közvetítése és finanszírozási lehetőségek formájában.

AZ ÖNELLÁTÁS TÁMOGATÁSA

Stuttgart esetében az **energiapolitikai fordulatot** arra szeretnék használni, hogy egyrészt az újonnan alapított közművek jelentősen növelni tudják – a lakossággal együttműködve – a megújuló energiafajták használatát a város és a régió területén; másrészt az energiatakarékosság és az energiahatékonyság által kívánjuk csökkenteni függőségünket a fosszilis energiahordozóktól. A **vízellátást** a két közcélú szervezet, a Tartományi Vízellátó és a Boden-tó Vízellátó, valamint részben saját vízellátásunk biztosítja fenntartható módon. Növekvő kereslet esetében a helyi és regionális **élelmiszertermelés** is minden bizonnyal bővíthető lenne. Ez viszont megköveteli a már gyermekkorban kialakított tudatosságot, hogy az alma nem a boltok polcán terem, az áram nem a fali konnektorból származik és a víz nemcsak csapból folyik. Ezért is fontos a Gyümölcs és Kertészeti Társaság kötelezettségvállalása az óvodákban és az általános iskolákban. Az időközben a 70-et is elérő iskolai kertek is nagyon hasznosak a gyümölcsök és zöldségek termesztésével kapcsolatos ismeretek elsajátításában.

Korábban több ezer kis privát kertet hasznosítottak konyhakertként, gyümölcsök, zöldségek, burgonya és egyebek termesztésére. Ma ezek általában dísz-

Ha segítségre van szükség, a stuttgartiak a közhivatalokhoz fordulhatnak. A legfontosabb: senkinek nem kell túl messze menni, hiszen minden kerületben található közhivatal.

tertek. Az oktatási intézmények munkájához is kapcsolódó »urban farming« új mozgalma csökkenteni szeretné az élelmiszer pazarlását, illetve jelentősen növelni kívánja a saját, helyi és regionális termelésből származó élelmiszer-el látás részesedését.

AZ ÖNKORMÁNYZÁS TÁMOGATÁSA

A helyi önkormányzat segítségével a város vezetősége a lakosság számára hatékony és megbízható közszolgáltatásokat tud nyújtani a jogszabályi előírásoknak és a városi tanács határozatainak megfelelően. A »good governance« nemcsak mint adó- és járulékfizetőket érinti a polgárokat, hanem nagy jelentősége van a vállalkozások versenyképességének fejlesztésében is. Ezért is kell folyamatosan fejlesztenünk a városi szolgáltatások minőségét, eredményességét és költséghatékonyágát. Ahhoz, hogy ezek a feltételek teljesülhessenek, a városvezetés gyakorlatilag decentralizálta az összes rendelkezésre álló szolgáltatást, ezek a város mind a 23 kerületében elérhetőek. Ezáltal a névtelen városvezetés helyi szinten is személyes arculatot kapott. Ezt a helyi közszolgáltatást egészíti ki a Központi Építési Iroda, ahol a polgárok az építési előírásokról tájékozódhatnak személyesen vagy akár digitális úton is.

Ezek a közigazgatási struktúrák képezik a részvételi demokrácia számos formájának alapjait. A legfőbb kapcsolattartó a közvetlenül a polgárok által meg-

választott főpolgármester. A helyi önkormányzati képviselők a polgárok kapcsolattartóiként vannak jelen Stuttgartban, valamint az egyes kerületekben. Munkájukat a városi önkormányzati képviselők támogatják, akiket pártarányosan választanak meg. A fiatalok minden kerületben megválaszthatják a saját – fiatalokból álló – képviselő-testületüket. A szakmailag tájékozott polgárok a szakmai bizottságok munkáját gazdagítják, legyen szó közlekedésről, városfejlesztésről, kultúráról, sportról, szociális kérdésekről vagy bármi másról. A kerületek városfejlesztési kérdéseiben a város tervezői műhelyekbe hívja meg a polgárokat, ahol ők is ötletelhetnek. Annak érdekében, hogy erősítsük a közreműködés kultúráját, a környékbeli óvodák és a szomszédság gyermekei is részt vesznek az új játszótérek építésében és a régiék felújításában.

A civil társadalom fejlődéséhez elengedhetetlen a szubszidiaritás elve. Célunk, hogy megvédjük a szubszidiaritás elvét, egyrészt más kormányzati szintekkel szemben, másrészt a városi önkormányzat és a civil társadalom viszonylatában.

Ezért a helyi képviselő-testület és a városvezetés minden közfeladat esetében meghatározza, milyen mértékben osztoznak az önkéntesek és/vagy az önkormányzati intézmények a konkrét feladatokon. Stuttgartban a sporttal és a testmozgással kapcsolatos kínálatot nem a városi önkormányzat, hanem az önkéntes egyesületek, elsősorban a sportegyesületek biztosítják. A város a sportegyesületek munkáját mindenekelőtt a sportinfrastruktúra kiépítésével és a gyermekeknek és fiataloknak nyújtott sportlehetőségek pénzügyi támogatásával biztosítja. A kultúra területén a művészi szabadság elve érvényesül, mely „jogosan tiltja meg”, hogy a város befolyást gyakoroljon a művészi tartalmakra. A kulturális oktatás területén a városi és a non-profit zeneiskolák között a munkamegosztás elve érvényesül. A gyermekgondozási központok felét az önkéntes szervezetek, elsősorban a vallási felekezetek működtetik. A város támogatja a magán, non-profit iskolákat is. A kórházi ágyak 50 százaléka ugyancsak non-profit szervezetek kezében van. Ugyanez vonatkozik az idős- és szociális otthonokra, valamint az élet számos más területére. A városi képviselő-testület ezen a területen nagy jelentőséget tulajdonít a különböző önkéntes szervezetek támogatásának, mert ezáltal tudják biztosítani a városi társadalom és a különböző civil kezdeményezések heterogenitását. Az önkéntes és főállású elkötelezettség gyakran összeolvad, hiszen a non-profit szervezetek könnyebben nyerhetnek meg önkénteseket a közreműködésre.

A város a 150 ezer önkéntesének tájékoztatására, motiválására és továbbképzésére számos eszközt használ: különféle kítüntetéseket – városi becsületérmét, illetve becsületjelvényt –, különleges esetekben pedig közszolgáltatási medált vagy díszpolgárságot ítél oda. Az „önkéntesek börszéje” önkénteseket közvetít; a stuttgarti Népfőiskola által szervezett frEE Akadémia pedig ingyenes átfogó képzést nyújt. Az önkormányzati hivatalokban található, az önkénteseket összefogó tanácsadó testület munkája, valamint az önkéntesek éves

nyílt napja mind az önkéntesség támogatására irányul. Mivel az alapítványok képesek közfeladatokat fenntarthatóan támogatni, én már 15 évvel ezelőtt életre hívtam a Stuttgarter Alapítványok Kezdeményező Körét, azaz egy ingyenes tanácsadó fórumot az alapítványok munkájával kapcsolatban. Minden évben megszervezzük az Alapítványok Napját, amely oktatással párosul, valamint kezdeményeztem a Stuttgarter Polgári Alapítvány létrehozását is, amely már 10 éve foglalkozik a polgárok ügyeivel, támogat projekteket és évente egyszer díjazza a kiváló civil kezdeményezéseket.

Szerencsére egyre több vállalkozás foglalkozik önkéntességgel – a **»corporate citizens«** (a vállalkozó polgár) jeligét követve –, hogy ezáltal is éljen társadalmi felelősségvállalásával. A vállalatok munkatársai számos kezdeményezésben vesznek részt, amelyekben munkaadók is támogatják őket. Sokszor csak az egyes cégek adományainak segítségével lehet ilyen nagy számban megtartani sport- és kulturális rendezvényeket.

Európa, Németország és városunk legnagyobb és egyre növekvő társadalmi erőforrását a fiatalos és szellemileg aktív, de a rendszeres foglalkoztatásból már kikerült idősebb generáció tagjai adják. Szakmai tudásukkal és élettapasztalatukkal képesek jelentősen hozzájárulni a civil társadalom alakításához. Ezért is cél, hogy mindinkább megnyerjük őket a szükséges és egyben értelmes közhasznú tevékenységek számára, mint például az oktatási segítő. Szerencsére mára már 1500 ilyen mentor tevékenykedik Stuttgartban. Szükségünk van a civil önkéntességre, hogy előremozdíthassuk nemzetközi, interkulturális, heterogén városi társadalmunkat, mert ez az előfeltétele annak a civil társadalomnak, amely megvalósítja a tényleges személyes felelősséget, az önellátást és az önkormányzást. És ezt nemcsak a város határain belül, hanem egy »globális falu« felelős polgáraiként.

21. LOKÁLIS-GLOBÁLIS FELELŐSSÉG

CÉLKITŰZÉSEK:

A globalizáció nyerteseként változatos európai és nemzetközi együttműködési háttérrel, a civil társadalom, a gazdasági szféra és a tudományágak bevonásával a helyi határokon is átívelő különleges felelősségünknek eleget tenni.

FELADATOK:

Németország – mint vezető exportnemzet – egyre fokozódó kölcsönös függőséget tapasztal a növekvő nemzetközi munkamegosztású, globalizált gazdaságban. Egyszerre tapasztaljuk meg a növekvő versenyt és az együttműködést a vállalatok, a városok, a régiók és az országok között. Manapság a médiahálózatnak, a tudományos együttműködésnek és Németország növekvő multinacionális népességének köszönhetően még inkább egy nagy »globális faluban«, azaz »egy világban« élünk. Az egyes szakemberek, városok vagy a régiók nem tudják egyedül legyőzni az olyan kihívásokat, mint az éghajlatváltozás, az energiaellátás, a környezetvédelem, a demográfiai változások, a migráció és az integráció vagy a munkahelyteremtés. Ezért a kis területekre összpontosuló szigetmegoldások sem tudnak sem szakmai, sem földrajzi szempontból megfelelni a jelen és a jövő összetett kihívásainak. A Rio+20 konferencia egyértelműen rámutatott, hogy a városok és a civil társadalom együttműködése nélkül nincs fenntartható fejlődés. Inkább a különböző kormányzati szintek, a civil társadalom, a gazdasági szféra és a tudományágak újfajta együttműködésére van szükség.

MEGOLDÁSOK:

A stuttgarti a világ egyik legerősebb exportrégiója. Nincs olyan város a Földön, ahol ne lenne valamilyen Stuttgartból származó termék, vagy olyan ország, ahol ne találnánk meg egy stuttgarti cég leányvállalatát. A globalizáció nyerteseként a helyi politikai szintnek, a polgároknak, a gazdasági szférának és a tudományos életnek is különleges felelőssége fakad ebből, amely felelősséget a város különféle módon igyekszik megragadni.

A TESTVÉRVÁROSOK

A testvérvárosi kapcsolatok világszerte a polgárok békemozgalmának legfontosabb szimbólumai. A II. világháború után három ütemben alakultak ki. 1946-ban a lerombolt német városokat látogató brit állampolgárok kezdeményezésére bontakoztak ki az első, még informális kapcsolatok az egyes városok között. Ebből a polgári kezdeményezésből a háború utáni időszakban több ezer városi partnerség alakult ki a korábbi háborús ellenfelek között, különösen Franciaországban, az Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban. Stuttgart St. Helensszel, Cardiff-fal, Strasbourggal és St. Louisszal (USA) hozott létre testvérvárosi kapcsolatot. A második fázisban a városok partnerségeikkel az észak-déli párbeszédhez akartak hozzájárulni. Így jöttek létre

Stuttgart testvérvárosi kapcsolatai Mumbaijal, Kairóval és a tunéziai Menzel Bourguibával. A berlini fal leomlása után a közép- és kelet-európai megbékéléshez és az európai egyesülési folyamathoz kellett ily módon hozzájárulni. Ezt szolgálták az olyan testvérvárosok, mint Łódź (Lengyelország), Brno (Csehország) és Szamara (Oroszország). Mindegyik testvérvárosi kapcsolatnak megvan a maga története és a társadalmi háttere. Az internet ellenére továbbra is a személyes találkozók maradnak a legfontosabbak a kölcsönös megértés, az egymástól való tanulás és ezáltal a békés egymás mellett élés eléréséhez.

»EGY VILÁG STUTTGARTI PARTNERSÉG«

Amikor 2000 szeptemberében 189 nemzet állam- és kormányfője aláírta az Egyesült Nemzetek Szervezetének Millenniumi Nyilatkozatát, amellyel kötelezték el magukat, hogy 2015-ig végrehajtsák az ENSZ nyolc célját, különös tekintettel a mélyszegénység leküzdésére, az éhínség felszámolására, az általános iskolai oktatás kiterjesztésére, az egészség javítására, a gyermekhalandóság csökkentésére és a globális fejlesztési partnerségre. Ahhoz, hogy ezen fontos és ambiciózus célokat elérjék, Kofi Annan főtitkár a millenniumi fejlesztési célok aktív támogatására szólította fel a városokat és az önkormányzatokat. 2005-ben az együttműködés érdekében létrejött az »Egy világ stuttgarti partnerség« elnevezésű városi hálózat. A fejlesztési együttműködés területéről közel 150-en csatlakoztak a hálózathoz: magán, kulturális, politikai, vallási, társadalmi, tudományos, orvosi és gazdasági alapítványok, illetve intézmények. A partnerség elsődleges célja, hogy az együttműködés és a közszféra platformjaként működjön a városban, valamint a világ egyéb városai és az emberek felé hidat kovácsoljon a »gondolkodj globálisan – cselekedj lokálisan« mottó értelmében. Az egyházak, az etnikai csoportok, a vállalkozások, az oktatási intézmények, a kórházak vagy az egyes üzletek változatos tevékenysége azt mutatja, hogy a polgárok kezdeményezéseikkel, legalábbis alkalmanként, igenis vállalni akarják a felelősséget a feltörekvő és a fejlődő országokkal szemben.

KÖZBESZERZÉSEK

A termékek beszerzésére és szolgáltatások biztosítására kiírt közbeszerzési pályázatok esetében a városvezetés felelősséggel akar eleget tenni a felé támasztott követelményeknek. Ezért döntött úgy a városi tanács 2005-ben, hogy lépéseket tesz a gyermekmunka felszámolás érdekében. Ez csak az első lépés volt afelé, hogy minden városi közbeszerzés esetében kizárólag olyan termékeket – például sportszereket, szőnyeget, természetes és útburkoló követ, valamint bőrtermékeket – és szolgáltatásokat vegyenek igénybe, melyeket kizsákmányoló gyermekmunka nélkül állítottak elő. Ezeknek a termékeknek tanúsítvánnyal kell rendelkezniük. Ennek hiányában a beszállító vállalatoknak be kell mutatniuk egy olyan igazolást, amely igazolja, hogy a beszállítók a termékeiket gyermekmunka és emberi kizsákmányolás nélkül állítják elő. Elköteleztük magunkat amellyel is, hogy nem használunk trópusi fafajtákat. Ökológiai és gazdasági szempontból kizárólag helyi fenyő- és lombos fafajtá-

kat és a belőlük gyártott faterméket használunk. A szolgáltatások eljárás- és szerződésrendje (VOL) szerinti pályázatok esetében a tanúsított termékek az elbírálásnál külön figyelmet kapnak. Ezért rendelkezik a legtöbb közelmúltban beszerzett bútor és a teljes papírkészlet a fenntartható erdőgazdálkodás értelmében a megfelelő tanúsítvánnyal. Az informatikai berendezések beszerzése azzal a megkötéssel történik, hogy a felajánlott berendezések gyártásakor a teljes folyamat emberséges körülmények között történjen, azaz hogy tiszteltben tartsák a Nemzetközi Munkaügyi Szövetség (IAO) munkaidőre vonatkozó normáit.

A FAIR TRADE VÁROS

2011-ben a városi tanács arról döntött, hogy Stuttgart legyen méltányos kereskedelmi, azaz »fair trade város«. A stuttgarti városháza és az üzemi étkezdék fair termelésű kávékat árúsítanak. Ezt az ajánlatot később kibővítették fair trade teával. Ahhoz, hogy a fair trade ötlete széles körben is fenntartható legyen, úgy döntöttünk, hogy a tisztességes kereskedelemre irányuló kezdeményezéseket az egyes kerületekben szisztematikusan támogatjuk. Az egyes kerületi vezetők koordinálják azokat az irányító csoportokat, amelyek alá állami intézmények, egyházi csoportok, valamint a kiskereskedelmi és vendéglátóipari egységek és egyesületek tartoznak. A legfontosabb kritérium, hogy az állami intézmények, a kerületi városházák, az iskolák, de akár az egyesületek és a vallási felekezetek ülésein is kizárólag fair trade kávékat és teát szolgáljanak fel, de a helyi kiskereskedelmi üzletek, kávézók és éttermek is rendelkezzenek fair trade termékajánlattal. Ezen kívül a fair tradehez kapcsolódó ötleteket, elképzeléseket nyilvános rendezvényeken tárgyalják meg, amelybe a médiát is bevonják. Stuttgart-Degerloch volt Berlin-Charlottenburg mellett 2011 márciusában az első fair trade kerület Németországban. Időközben már a városi kerületek több mint fele elkötelezte magát a cél mellett. Stuttgart igazoltan fair trade város lesz, ha a kerületek több mint kétharmada megkapja a fair trade tanúsítványt. Ezt a város 2012 végére eléri.

EURÓPAI ÉS NEMZETKÖZI HÁLÓZATOK

Stuttgart városvezetése és polgárai néhány területen speciális szaktudással rendelkeznek, de egyes területeken komoly érdeklődést is mutatnak az együttműködés iránt. Szeretnénk együtt tanulni a többiekkel, és munkánkkal a nemzeti, európai és részben nemzetközi politikai fejlődést elősegíteni. Ez különösen igaz a gyermekbarát városok, a helyi integrációs politika, a városi mobilitás, az energiapolitikai és éghajlati kérdések feladatkörére. A fenti okok miatt kezdeményeztem több stuttgarti székhelyű hálózat létrehozását.

► **VÁROSOK A MOBILITÁSÉRT** A magát időközben nemzetközi hálózattá kinövő »Városok a mobilitásért« nevű hálózat a maga 83 országból származó 600 tagjával a városok, közlekedési vállalatok, egyetemek, vállalkozók és közhasznú szervezetek nemzetközi együttműködését fejleszti annak érdekében, hogy fenntarthatóan alakíthassuk városaink és a metropolrégiók mobilitását.

A »Városok a mobilitásért« közlekedési hálózat az egyik, évente megrendezett találkozója keretében egy éjszakai járaton utazva tájékoztatta a mintegy 300 szakembert a stuttgarti közösségi közlekedésről.

Ehhez járul hozzá számos EU-s pénzzel támogatott projekt, amelyekben a feltörekvő és fejlődő országokból származó partnerek is aktívan részt vesznek.

► **VÁROSONK A GYERMEKEKÉRT** Ezt az európai hálózatot az európai városok gyermekbarátta tétele iránti igény hívta életre. A cél egyrészt az, hogy bevált gyakorlati példák segítségével tanulhassunk egymástól, másrészt, hogy helyi, nemzeti és európai szinten lobbizzunk a gyermekekért és a családokért. Ezért ez a hálózat 32 ország 73 városát, az Európai Önkormányzatok és Régiók Tanácsát (RGRE) és az Európa Tanácsot foglalja magába. Ezen túlmenően a hálózat együttműködik az Európai Bizottsággal, az Európai Parlamenttel és az OECD-vel is.

► **VÁROSONK A HELYI INTEGRÁCIÓS POLITIKÁÉRT (CLIP)** Ebben az európai integrációs hálózatban 22 ország 30 városa, öt egyetem, az Európa Tanács, az RGRE és az Európai Bizottság működik együtt. A gyakorlati tapasztalatok cseréje mellett a hálózat helyi, nemzeti és európai szintű fejlesztési

Kéz a kézben a gyermekbarátabb városért. Ezt a díjat évente olyan példaértékű közösségi projektek kapják meg, amelyek megkönnyítik a gyermekek és a szülők életét.

stratégiák kidolgozásával és azok tudományos nyomon követésével foglalkozik. A cél az, hogy a helyi, a regionális, a nemzeti és az európai szintekkel közösen kidolgozzanak egy európai integrációs szövetséget.

► **VÁROSOK A SPORTÉRT** A hálózat az európai sportfővárosok együttműködéséből alakult ki. Időközben 20 ország 28 városa munkálkodik a hálózatban azért, hogy Európa-szerte egységes ajánlásokat dolgozzanak ki a sport- és a mozgáskultúra terén.

Az általam kezdeményezett hálózatok mellett Stuttgart még számos további európai hálózatban tevékenykedik aktívan, például az Európai Fórum a Városi Biztonságért nevet viselő szervezetben. A város régóta aktívan tesz a környezetvédelemért, és Stuttgart alapító tagja volt a Polgármesterek a Klímavédelemért gyűlésnek, amelybe már Európa-szerte ezer város lépett be. A városok kötelezték magukat, hogy lehetőség szerint felülmúlják a 2020-ig megfogalmazott uniós célokat, miszerint 20 százalékos energia-megtakarítást érnek el, 20 százalékkal kevesebb fosszilis energiahordozót és 20 százalékkal több megújuló energiahordozót használnak.

EURÓPA-SZINTŰ EGYÜTTMŰKÖDÉS

A szakmai szintű együttműködés mellett a város nemzeti szinten is elkötelezi magát a Német Városok Érdekképviseletében, európai szinten tagja az Európai Önkormányzatok és Régiók Tanácsának, amely 40 ország 53 önkormányzatának csúcsszervezete, és melyben 100 ezer önkormányzat képviselteti magát. Két éve vagyok már elnöke ennek az Európában legnagyobb és legrégebbi önkormányzati szövetségnek. A szövetség alapvető feladatai közé tartozik az együttműködés az európai intézményekkel, különösen az Európai Bizottsággal és az Európai Parlamenttel. A cél a helyi önkormányzás és demokrácia erősítése Európában, illetve a tapasztalatcsere annak érdekében, hogy helyi szinten még jobb munkát végezhessünk.

E két cél elérésének érdekében a helyi és regionális szintet sokkal erőteljesebben be kell vonni az EU 2020-stratégia megvalósításába, mint korábban, hiszen az EU 2020-stratégiában megfogalmazott hét kiemelt kezdeményezés egyszerre országos, regionális és helyi feladat: az erőforrások védelme és az energiapolitikai váltás, a demográfiai változások, a munkahelyteremtés, a fiatalok munkanélküliségének felszámolása, a migráció és az integráció, a szegénység csökkentése és a társadalmi befogadás. Az EU 2020-stratégia végrehajtása ezért csak akkor lehet sikeres, ha az Európai Unión belül újfajta együttműködési formát fejlesztünk ki és élünk meg. A politikai rétegek partneri együttműködésére van szükség a civil társadalom, a gazdaság és a tudomány bevonásával. Egy ilyen »partnerségi kormányzás« esetében mindenki szakmai és jogi tudásával járulhat hozzá a politikai folyamatokhoz. A hálózati tömörülés ilyen kötelező együttműködése tudományos és gazdasági téren a »network-economy« értelmében már gyümölcsözőnek bizonyult. A közös eredményeket jogszabályok, szerződéses megállapodások, illetve az egyes partnerek személyes kötelezettségvállalása alapján valósítják meg. A »partnerségi kormányzás« ilyenfajta modelljébe a civil társadalmat és az állampolgárokat is könnyebb belevonni, akik így részben »A polgárok Európájá«-nak vízióját is átélhetik.

NEMZETKÖZI SZINTŰ EGYÜTTMŰKÖDÉS

Nyolc évvel ezelőtt a helyi önkormányzatok csatlakoztak a Városok és Helyi Önkormányzatok Világszövetségéhez (UCLG). A világszövetség fedőszervként 130 ország hárommilliárd polgárát képviseli. Három fő feladata van: a városok közti tapasztalatcsere fenntartása, a helyi önkormányzatok és a helyi demokrácia stratégiai jelentőségének tudatosítása az államok fejlődése érde-

A »Bölcsök Tanácsa« Felipe González elnöklete alatt 2010-ben átadta jelentését Európa jövőjéről Herman Van Rompuy-nak, az Európai Tanács elnökének.

kében, valamint az ENSZ és a Világbank szervezeteivel való együttműködés. Ez magában foglalja a millenniumi célokat is. Ezeket a célokat és egy globális fenntartható fejlődést csak a politikai szintek együttműködése révén lehet elérni.

A Rio+20 megmutatta, hogy a »global governance« ötlete csak akkor válhat sikeressé, ha a városok, illetve a helyi és regionális egyesületek is kivehetik részüket kialakításában. Végösszön az emberek döntenek arról, hogy hozzájárulnak-e életmódjukkal a fenntartható fejlődéshez. Ezért kell a fenntartható fejlődésnek nemcsak a politikai és jogi alapjait végrehajtani a mindennapi életben, hanem a »fenntarthatóság kultúrájaként« aposztrofált közös célok és értékek iránti kulturális megértést is meg kell valósítani.

3. RÉSZ

LEGYEN A FENNTARTHATÓSÁG A MINDENNAPOK RÉSZE!

1. A FENNTARTHATÓSÁG KULTÚRÁJÁNAK ALAPJAI

A szövetségi kormány fenntarthatósági kultúrája négy vezérelv mentén került megfogalmazásra: a generációk közötti egyenlőség, az életminőség, a társadalmi kohézió és a nemzetközi felelősség. Ezen négy irányelv alapján egyenként minősíthető a 21 önkormányzati feladatkör. De mi legyen a minősítés mértékegysége és az erkölcsi indoklás? Miért kellene a generációk között méltányosságra törekednünk, ha személyesen semmi előnyünk nem származik belőle? Más szóval: mi indokolja az erkölcsi igényt és az etikai normákat, amelyek egyben az általánosan érthető és elfogadható fenntarthatósági kultúra alapját képezik? Egyértelműnek tűnik, hogy a választ a vallásokban és a filozófiában kell keresnünk.

A FENNTARTHATÓSÁG KULTÚRÁJA VALLÁSI SZEMSZÖGBŐL

Vajon vallási feladat-e a teremtés megőrzése és a felelősségvállalás a jelen és a jövő generációinak érdekében? Minden világvallás alapját olyan alapvető elvek alkotják, amelyek a túlzott fogyasztói beállítottság és a tisztán anyagi jólétre való törekvés ellen küzdenek. A sikeres élet értékeihez hozzátartozik az embertársainkkal való békés együttélés, de a természet védelme is, mert meg kell őriznünk a jövő generációinak számára.

► **A BUDDHIZMUS** Már a korai buddhista szövegekben találunk utalást az étellel, és mindenekelőtt az állatokkal

szembeni felelős és óvó bánásmódra. Felszólítanak bennünket arra, hogy ásunk kutakat és védjük az erdőket, hogy hosszú távon megőrizhessük az életet. A fenntarthatóság eszméjét a Kínában kialakult buddhista szemléletben is megtalálhatjuk minden, az univerzumban ható tényező kapcsolatáról szóló tanításban. Ennek a tanításnak a célja az, hogy viselkedésünket és tevékenységünket úgy alakítsuk, hogy annak során senki ne sérüljön, hiszen senkinek sincs joga ahhoz, hogy a természetes erőforrásokat olyan mértékben kiaknázza, hogy az másoknak ne jusson, vagy csak korlátozott mennyiségben álljon rendelkezésre.

A buddhizmus indiai ágában, Buddha Gautama Siddhartha-nál találunk egy olyan mondatot, amely arra utal, hogy az ilyenfajta magatartást akár az életcél egyik formájának is tekinthetjük: »Kárt nem okozni maga a világ boldogsága«. Azok, akik figyelemmel és felelősséggel vannak embertársaikkal és a természettel szemben, hozzájárulnak az »általános boldogság«-hoz, és ezáltal egy általánosan beteljesült evilági élethez.

► **A HINDUIZMUS** Ismert tény, hogy a buddhizmus Kr. előtt 500-350-ben jött létre a hinduizmus elleni reformmozgalom következményeként. E két vallás mindazonáltal szorosan összefügg. Ez különösen az ember és a természet kapcsolatában mutatkozik meg. A hinduizmusra általánosan az ember és a környezet szoros kapcsolata jellemző. »Brahman«, az abszolút isteni, aki benne él minden élőlényben. Mivel a hinduizmus előírja, hogy imádni kell az istent, a természet elpusztítása és az ember elleni erőszak szentségtörés, illetve támadás az isteni ellen, és ezzel a legnagyobb bűn.

► **A ZSIDÓ VALLÁS** A Tóra mindennemű romboló természetű tevékenységet tilt: »Tilos a pusztítás!« Hiszen az embert Isten a természet sáfárának küldte ide, és ezért köteles az erőforrásokat felelősségteljesen és takarékosan kezelni. A mezőgazdaságban a hetedik évben a termőföldet pihentetni kell. Gyümölcstermő fákat még háborús időszakban is tilos kivágni, hogy ezzel is biztosítsák a jövő embere számára a túléléshez szükséges termékeket. Az állattartók is kötelesek előbb ellátni az állataikat, minthogy saját igényeikről gondoskodjanak.

► **A KERESZTÉNYSÉG** A keresztény etika kiindulópontját a teremtéshit jelenti. A »teremtés« alatt nem csak a Föld megteremtésének folyamatát értik. A genezis elmélete szerint az embereknek a földet hódolatteljesen kell megművelniük és megőrizniük. Az állatokra érző lényként kell tekinteni, és ezáltal az ember különös felelősséggel rendelkezik velük szemben, hiszen az állatok nem tudnak síkraszállni jogaikért. Ahogy a judaizmus esetében is, az embernek nemcsak magáért, hanem az embertársakért is ki kell állnia. A testvéri szeretet parancsa megköveteli, hogy idegenekkel szemben, de a jövő embereivel szemben is elkötelezzük magunkat. A generációs igazságosság követelményének fényében a hetedik parancsoltnak (Ne lojpl – szerk.) is jelentősége van.

Ez a parancsolat megtiltja felebarátunk tulajdonának és javainak megkárosítását, másként fogalmazva sem idegenektől, sem a jövő nemzedékeitől nem rabolhatjuk el az anyagi javainkat, így a természeti erőforrásokat sem.

Az ószövetségi követelést: »Tegyétek a Földet az alattvalótokká« sokszor részben a természetes életfeltételek szétrombolásának kultúrtörténeti legitimitációjaként értelmezik. A teológiai bibliamagyarázat azonban másik értelmezést ad. Az ember mint a teremtés koronája, felelősséggel tartozik a teremtményért, tehát a Földért is, amely tőle függ, az ő »alárendeltje«. Ez az alárendeltségi viszony nem indokolja a természet sem túlzott, sem önkényes kiaknázását és a természetes életkörülmények megsemmisítését.

► **AZ ISZLÁM** A Korán szerint a világot – ahogy a kereszténység esetében is – az isteni teremtés hozza létre. Az ember Isten szolgája és helytartója. A végítélet napján számot kell adnia Istennek, hogyan gazdálkodott a rábízott kötelezettségekkel. A 7:56-os szúra figyelmezteti az embereket, hogy ne okozzanak bajt a Földön, miután Isten mindent jól elrendezett. Az emberek parancsba kapták, hogy megőrizzék az Isten által teremtett egyensúlyt. Ezt a feladatot már a „iszlám” szó is kifejezi, amely a »salam«, azaz béke szóból ered. Az ember megbízatása tehát Isten nevében fenntartani a békét, de nemcsak embertársaikkal, hanem a természettel szemben is. Az iszlám etika nem elégszik meg az erkölcsi felhívással, hanem kötelezően előírja, hogy az ember Isten rendezett, kiegyensúlyozott teremtményét ne csak tiszteletben tartsa, de aktívan tegyen is a fennmaradásáért. Egyes Korán-értelmezésekben úgy tekintenek a világra, hogy az Isten kegyelmének ajándéka a hívő emberek részére. A világot csak ajándékba kapták az emberek, nem kerül át birtokukba, csak az őrzés feladatát róják rájuk. Feladatuk megőrizni ezt az ajándékot maguk és az utókor számára.

A világvallásokat tartalmi szempontból eltérően értelmezik. Minden vallás azonban azonos elven alapul: a világ nem a jelenleg élők tulajdona, hanem minden nemzedék számára csak ajándék. Ebből az következik, hogy az ember köteles ezt az ajándékot ápolni, és gondoskodni arról, hogy a jövő generációi is élhessenek vele. Bár a nyugati társadalmakban az egyházak tagjainak száma jelentősen csökken, növekszik viszont a lelki nyugalom és a vallási orientáció iránti társadalmi igény. Még akkor is, ha ez a vallásosság sajátos, egyéni meggyőződésen alapul, ez a posztmodern vallásosság lehet ugyanis az alapja annak, hogy összehangolják a jelenlegi és a jövőbeni életet a fenntarthatóság szempontjából. A szekularizálódás irányába való eltolódás ellenére a vallások és azok etikai értékei, valamint morális alapelvei nélkül aligha lehetne egy általánosan elfogadott fenntarthatósági kultúráról beszélni. Hiszen az összes vallási közösség és mozgalom alapvető feladatának tekinti a teremtés sértetlenségének és az embertársainkért vállalt felelősségnek a megőrzését.

A FENNTARTHATÓSÁG KULTÚRÁJA FILOZÓFIAI SZEMPONTBÓL

A generációk közötti igazságosság irányelve, a természeti erőforrások védelme, a társadalmi kohézió és a fenntarthatósági kultúra érdekében érzett nemzetközi felelősség filozófiai szempontból is megindokolható törekvés.

Az igazságosság elve, amely egyike a már az ókori etikában is kidolgozott erényeknek, tartalmilag kötődik a fenntarthatóság fogalmához. »Politeia« című művében Platón ezt követeli: a »megfontoltság«-ot tekintsük egyfajta jellemvonásnak, de tekinthető egyfajta »karakterisztikus jártasság«-nak is. A »megfontoltság« alatt az elhatárolódást, önkontrollt és önirányítást érti. **Platón** a továbbiakban a méltányosságon felül okosságot, illetve bölcsességet követel a mérlegelő és előremutató gondolkodás és intézkedés értelemben. **Arisztotelész** etikáját a »Mesotes tanok«-ban (szubjektív és szituációfüggő helyes középút megtalálása, amelyet nagyban befolyásol az egyes személyek háttérismerete is – szerk.) fejt ki, amely a túl sok és a túl kevés közti közeputat nem annak számtani közepénél állapítja meg, hanem aszerint, hogy mi a helyes. Így például a merészség és a gyávaság között közepúton a bátorság vagy a civil kurázi áll, a pazarlás és a fősვნყყყ között a nagylelkűség és az önzetlenség. Arisztotelész is ismeri a gyakorlati értékítélet értelmében vett bölcsességet, amely segítségével gondolatainkat és cselekedeteinket irányíthatjuk nemcsak saját, hanem mások érdekeit is figyelembe véve.

A fenntarthatóság kultúráját a **kanti** kategorikus imperatívusból is le lehet vezetni: »Cselekedj úgy, hogy akaratod maximája mindenkor egyszersmind általános törvényhozás elveként érvényesülhessen!« (Kant: az erkölcsök metafizikájának alapvetése. A gyakorlati ész kritikája. Az erkölcsök metafizikája. – szerk.), majd így folytatja: »Cselekedj úgy, hogy tetteid maximája a cselekedeted által általános természeti törvényként érvényesülhessen!« A kategorikus imperatívusz nem nyújt konkrét cselekvési megoldást vagy konkrét intézkedési célt, csak mércének és értékelési kritériumnak tartja magát a cselekvés erkölcséhez. Így mindenkinek felül kell vizsgálnia saját életmódját, és szem előtt kell tartania, milyen következményei lennének, ha a Földön élő hétmilliárd ember ugyanúgy élne, ha ugyanolyan mértékben fogyasztaná a nyersanyagokat és ugyanakkora szén-dioxid-lábnyoma lenne.

Hans Jonas a »Felelősség elve« című könyvében átfogalmazta a kanti kategorikus imperatívuszt, hogy azzal megalapozza a »Technológiai civilizáció etikájá«-t. Az ő imperatívusza így hangzik: »Cselekedj úgy, hogy tetteid hatásai kompatibilisek legyenek a Földön a valós emberi élet állandóságával!« »Cselekedj úgy, hogy tetteid következményei ne legyenek romboló hatással egy ilyen élet jövőbeli lehetőségére!« Még akkor is, ha ez az imperatívusz számos kérdést felvet, például, hogy mit is jelent a »valós emberi élet«, illetve, hogy mikortól számít egy tett »romboló hatásúnak«, ez az imperatívusz egy gondolkodás- és cselekvésmódot mozdíthat elő szabályozó eszmeként, egy olyan módot, amely jobban megfelel a jövő generáció érdekeinek. Hans Jonas

abból a feltevésből indul ki, hogy »egy apokaliptikus helyzetben élünk, azaz egy univerzális katasztrófát megelőző állapotban, ha szabad folyást engedünk a mostani állapotoknak«. A veszélyt nem a kudarcban látja, hanem a »siker nagyságában«. Hans Jonas úgy gondolja, hogy az emberek nem képesek »kordában tartani azon erőket, amelyekkel manapság rendelkeznek, és amelyeket újonnan megszereznek«. A különféle technológiák lehetővé tették a »homo faber győzelmé«-t. Még mielőtt a technológia korszaka bekövetkezett volna, az embernek csak csekély eszközei voltak arra, hogy beavatkozzon a természet menetébe. Miközben korábban a természet »gondoskodott magáról«, manapság a technológiák felborították a természetes egyensúlyt. Még akkor is, ha az apokaliptikus alaphang s a technika kritikája kissé túlzottnak tűnnek, az ő felhívása mégiscsak iránymutató. A gondolkodást és a cselekvést ne kizárólag a »legjobbnek lenni a jelenben« tartalmú irányvonalra, hanem kifejezetten a »távoli azután«-ra kellene állítani. Jonas definíciója szerint a »felelősség nem más, mint a kötelezettségként elismert gondoskodás egy másik lényről, amely sebezhetőségének veszélyeztetése esetén problémává válik«. Ezért is van szükség a »félelmet feltérképező heurisztiká«-ra, hogy ismét tanulhassunk a »félelemből és a borzongásból«. Ezért is támogatja azt az újfajta »technikai civilizációs etiká«-t, amely a felelősségvállalás hajlandóságából, valamint a »képzelőerő«, a »tisztánlátás« és az »érzések érzékenységből« áll össze.

AZ ARANYSZABÁLY

A vallások és a filozófiai irányzatok minden komplexitásuk és különbözőségük ellenére felvetik a kérdést, hogy van-e egy olyan közös alapeszme, amely egyetemes és mindenki számára érthető, és ezáltal hozzájárulhat egy fenntarthatósági kultúrához. Az »Aranyszabály« a világ legtöbb kultúrájában megtalálható a gyakorlati etika ismert alapelveként. A Krisztus előtti 7. század óta megtalálhatjuk a vallási és filozófiai szövegekben – származzanak azok az antik görög filozófiából, a kínai konfucianizmusból vagy bármelyik világvallásból – azon tételeket és téziseket, amelyek az Aranyszabály központi gondolatát fejezik ki: **»Amit nem akarsz, hogy Veled tegyenek, azt Te se tedd meg másokkal!«**

Bár az Aranyszabály nem fogalmaz meg érdemi normát egy helyes vagy helytelen viselkedésmódra, megköveteli a **szemléletváltást**: Mindenki képzelje magát a másik helyzetébe, és ne csak saját javára cselekedjen. Sokkal inkább az számít, hogy mások érdekeit és kívánságait legalább annyira szem előtt tartjuk, mint sajátunkat. E tekintetben az Aranyszabály szerint az a képességünk, hogy mások helyzetébe képzeljük magunkat, az erkölcsös cselekvés mértékegysége. E szabály értelmében nem akarhatom a természetes életkörülményeket megsemmisíteni, az emberek békés együttélését felborítani, azt, hogy a szegénység miatt az emberek lakhelyük elhagyására kényszerüljenek, de azt sem, hogy gyermekeink és unokáink a mi adósságaink terhét cipeljék. Az Aranyszabályból tehát levezethető a kötelezettség, hogy lássunk tovább az orrunk hegyénél, és elővigyázatosan, ezáltal fenntarthatóan cselekedjünk.

2. A FENNTARTHATÓSÁG MEGÉLÉSÉNEK MÓDJAI A MINDENNAPOKBAN

Az »Amit nem akarsz, hogy Veled tegyenek, azt Te se tedd meg másokkal!« arany szabály univerzális, általános erkölcsi kötelességként hasznos. Ugyanakkor mégis szükséges, hogy alátámassza és a mindennapok részévé tegye az általánosan elfogadott fenntarthatósági kultúrát. Hans Jonas különösen a szülők és az államférfiak példakép szerepében látja a felelősségvállalási készséget és a gondolkodó előrelátást. Ezért nemcsak azon vezérelvekről van szó, amelyeket a 21 önkormányzati feladatkör részletezett, hanem arról a példáról is, melyet politikai és gazdasági vezetők nyújtanak, vagy éppen a szülők gyermekeik nevelése során. Ettől függetlenül a fenntartható civil társadalom alakításánál a polgárok felelős közreműködésére is szükség van.

JOGI ALAPOK

Az etikai értékek és az erkölcsi célok adják a fenntarthatósági kultúra alapvető bázisát, ezek azonban magukban nem elégségesek. Felix Ekardt a »Fenntarthatóság elve« című könyvében leírja, miért olyan nehéz még több fenntarthatóságot elérni a társadalomban. Szerinte ennek oka egyszerűen abban keresendő, hogy egy szint felett »túl drága, túl kényelmetlen, túl szokatlan, nem elég fontos«, és egyáltalán, ellentétes a megszokott értékrendünkkel. Ezért van szükségünk az erkölcsi mellett jogi elvekre is, amelyek mindenkire nézve kötelezőek. Nélkülük nem tudnánk elérni a fenntartható fejlődés környezeti, társadalmi és gazdasági céljait. A fenntarthatóság elve jogilag kötelező érvénnyel, de absztraktn is megjelenik az Európai Unióról szóló szerződés 3. cikkében: »Az Unió Európa fenntartható fejlődéséért munkálkodik, amely olyan kiegyensúlyozott gazdasági növekedésen, árstabilitáson és magas versenyképességű, teljes foglalkoztatottságot és társadalmi haladást célul kitűző szociális piacgazdaságon alapul, amely a környezet minőségének magas fokú védelmével és javításával párosul. Az Unió elősegíti a tudományos és műszaki haladást. Az Unió küzd a társadalmi kirekesztés és megkülönböztetés ellen, és előmozdítja a társadalmi igazságosságot és védelmet, a nők és férfiak közötti egyenlőséget, a nemzedékek közötti szolidaritást és a gyermekek jogainak védelmét. Előmozdítja a gazdasági, a társadalmi és a területi kohéziót, valamint a tagállamok közötti szolidaritást. Az Unió tiszteletben tartja saját kulturális és nyelvi sokféleségét, továbbá biztosítja Európa kulturális örökségének megőrzését és további gyarapítását.« A német Alaptörvény ennek hatására a 20a cikkellyel egészült ki, az alábbiak szerint: »Az állam a jövő generációk iránti felelősségével is védi a természetes életfeltételeket és az állatokat az alkotmányos rend keretében biztosított jogszabályokkal, valamint a végrehajtói és igazságszolgáltatói hatalom nyújtotta törvényi és jogi intézkedésekkel.« Hasonló szabályozások találhatóak a tartományi alaptörvényekben is. Azok alapján jöttek létre a kiterjedt speciális jogszabályok és a helyi törvények a hulladékgazdálkodás területén, a táj- és természetvédelem, a vízvédő vagy az immiszióvédelem terén.

PSZICHOLÓGIAI ÉRZÉKENYSÉG

Ha az elvontan megfogalmazott jogszabályokat intézkedésekkel foganatosítják és végrehajtják, különböző érdekű és mozgatórugójú ellenállásba ütközünk. Társadalmunkban ez kevésbé a tárgyi tájékozatlanságra vagy a tudás hiányára vezethető vissza. Sokkal inkább két alkotóelemről van szó: olyan fenntarthatósági kultúrára van szükségünk, amely általánosan elfogadott értékeken alapul. Másrészről adott egy szubjektív »érintettségi probléma«. A pszichológiából már tudhatjuk, hogy a legjobb gazdasági előrejelzések sem érnek semmit, ha absztraktak. Az emberek többnyire már csak akkor reagálnak, ha érzik a katasztrófát és ezzel létrejön az érintettségük is, amely kiváltja a cselekvési kényszert. Ennek drámai példája a fukushimai atomkatasztrófa. Jól lehet a fukushimai katasztrófával alapjaiban nem változtak az atomenergia békés felhasználásának lehetséges rizikói, de a robbanás következményeképpen a szövetségi kormány etikai bizottsága felismerte: egyre többen ráébredtek arra, hogy az ilyen súlyos balesetek kockázatai már nemcsak elméleti szinten merülnek fel, hiszen ezek a balesetek a gyakorlatban is bekövetkeznek. Ezzel a társadalom egy lényeges részének az érzékelése igazodott a valós kockázatokhoz. A Japánban bekövetkezett drámai balesethez képest az éghajlatváltozás következményei, a fosszilis energiahordozók és egyéb más természeti erőforrások kimerülésének lehetősége elvont és érzelmileg távol áll tőlünk. Miért izgulunk az éghajlatváltozás és a természeti erőforrások végeessége miatt? Miért kellene mindennapi viselkedésünkön változtatni és lemondani dolgokról? Miért kellene az energiapolitikai változást egyre magasabb energiaárakkal megfizetnünk? Ezzel együtt rendszeresen felmerül a politika irányába az a követelés, hogy a fosszilis energiahordozók után fizetendő adókat és egyéb járulékokat csökkentsék, hogy ezzel megszokott életmódunkat folytathassuk. Ki az, aki következetesen és aktívan síkraszáll a 2011 tavaszán jóváhagyott, a politikai pártok és az állampolgárok által is olyannyira üdvözölt »energiapolitikai« változás érdekében? Úgy tűnik, az energiapolitikai átállás témája mára csak egy a sok közül, mert bonyolult és hosszú távú, anyagi terheket jelent, és nem utolsósorban magatartásunk változtatását követeli meg. Bár mindenki felismeri hasznosságát, a konkrét megvalósítás terhei miatt nem éppen népszerű, és ezért elég könnyen lekerül a politikai napirendről. Mindezek ellenére nekünk, felelősségvállalóknak tevékenykednünk kell a politika, a gazdaság, a tudomány vagy éppen az oktatás területén, fel kell lépnünk fenntarthatósági kultúránk érdekében és mindezt nem csak tudományos, absztrakt vagy elméleti szinten. Ez azt is jelenti, hogy vállaljuk szakterületünk ránk ruházott vezetői felelősségét.

A FENNTARTHATÓSÁG KULTÚRÁJA A VÁLLALKOZÁSOKNÁL

Hogyan lehet egy fenntarthatósági kultúrát az egyes cégek vállalati kultúrájába bevonni és azt megvalósíttatni? Carl Adolf von Carlowitz (1645-1714) fenntarthatósági koncepciójának kialakításakor fontos szerepet játszott az akkori akut fahiány. A királyi erdőket csak irtották, anélkül, hogy számoltak volna a következményekkel. Egész erdősegeket tüzeltek el, hiszen a vaskohók fasze-

net igényeltek. Amikor a 12-13. században Angliában megalakultak az első szénbányák, a szénégetés következtében hatalmas erdőirtásokra került sor. Az ércek előállításához a faszénre egészen a 18. századig szükség volt. Max Weber szerint a »gazdálkodás« a rendelkezésre álló eszközök takarékos használatát jelenti a pusztta túlélés biztosításának érdekében. Számára a gazdasági tevékenység az »áhitott szolgáltatásokról való gondoskodás«. A gondoskodás magába foglalja azt is, hogy előre vigyázzunk arra, ami a jövőben történik, és elítéljük a mértéktelenséget. A »használat« természetesen megengedett, ugyanakkor »kímélni« vagy legalábbis »újra előállítani« kell ahhoz, hogy a szolgáltatások a jövőben is rendelkezésre álljanak. Max Weber ezen meghatározása szerint a fenntarthatóság örök idők óta a gazdasági tevékenység koncepciójának szerves részét képezte. A gazdálkodás fenntartható fejlődés. Max Weber ezért a gazdasági válságok megjelenését a csakis a nyereségre koncentráló korlátlan gazdasági tevékenységgel magyarázza.

Sok vállalkozásnak már régóta szívügye a fenntarthatóság. Számukra a környezetgazdálkodás a vállalati kultúra részét képezi. A személyesen is megélt erkölcsi értékek számos – mindenekelőtt középosztálybeli – vállalkozásra jellemzőek. A hosszútávon gondolkodó vállalatirányítás a termelési folyamatok fenntarthatóságáról számol be, és vállalkozásuk tevékenységi körében stratégiákat dolgoz ki a jövőre nézve, amelyhez hozzátartozik a fajlagos nyersanyag- és energiahasználat hatékony csökkentése is. A jövőben a cégek költség-haszon mérlegének esetében figyelembe kell venni a munkahely környezeti hatásait, mindegy, hogy a környezeti károk mérséklésére fordított kiadásokról, vagy környezetvédelmi szolgáltatásokból származó bevételekről van szó. Ezeket a költségeket a környezeti veszteség- és a környezeti nyereség-kimutatás értelmében a lehető legteljesebb mértékben ki kell egyensúlyozni és átláthatóvá tenni. Ehhez a folyamathoz a közszféra a nyilvános pályázati és beszerzési folyamatokkal jelentősen hozzá tud járulni. Az ún. »öko-mérlegek« kivizsgálásánál és bevezetésénél az olyan állami vállalatok, mint a repülőterek, kiállítások, vásárok, kongresszusi központok, kórházak, takarékpénztárak, közmű- vagy a közlekedési vállalat vezető szerepet tölthetnek be.

A FOGYASZTÓK FELELŐSSÉGE

Ahhoz, hogy a szociális piacgazdaságból fenntartható piacgazdaság legyen, szükség van az állami, a szociális és a vállalkozási tevékenységek összehangolására, de a teljes fogyasztói társadalom aktív közreműködésére is. Felmerül az a kérdés, ki tud-e alakulni egy modern értékrend értelmében vett tudatos fenntarthatósági szemlélet a népesség széles rétegeiben, és az egyéni életmód hosszú távon gyökeret tud-e verni: hogy a poszt-materialista értékek szerinti »birtokolni« vagy a »lenni« kérdését a meglévő értékrend előterébe tudjuk-e tenni. Az 1990-es évek vége óta a plurális értékorientációt elsősorban a kibontakozás utáni vágy jellemzi. Ez egyfajta kaland- és élvezetorientáltsgban, a szabadidő hangsúlyozásában, a multikulturális érdekek és az individualitás, valamint az önmegvalósítás módjainak keresésében nyilvánul meg. Manapság

a fogyasztói társadalom tagjai nagyobb figyelmet fordítanak a saját és környezetük egészségére. A kollektív tudat részévé vált, hogy megismer(het)jük azokat a tényezőket, amelyek veszélyeztetik természetes életkörülményeinket. Ebből következhet egy bizonyos poszt-materialista értékorientáció, amely egy új, társadalmilag kívánatos értékalapú megközelítéshez vezethet a 21. században. Ezt tükrözi az ún. »boldogság-index« is, amely esetében a »jó élet« nem jelent automatikusan magasabb szintű anyagi jólétet, hanem inkább egyfajta jó egyensúlyt az anyagi értékek, a környezet minősége, a társadalmi interakció és a kultúrában, valamint az oktatás terén történő személyes kibontakozás között.

OKTATÁS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS ÉRDEKÉBEN

Ahhoz, hogy erősítsük a »tudásalapú társadalom« irányába mutató tendenciát, a fenntartható fejlődés széles körű oktatására és a fenntarthatóság-orientált civil társadalom minél több polgárának részvételére van szükség. Az UNESCO életre hívta az »Oktatás a fenntartható fejlődésért 2005–2014« elnevezésű ENSZ-projektet. Mindenkinek meg kell tudni szereznie azon értékeket, tudást és készségeket, amelyek szükségesek saját életének, valamint a földi lét fenntartható alakításához. Valamennyi tagállamot felszólították, hogy saját országukban alkalmazzák ezt az oktatási kampányt. Ennek eredményeként városok, régiók és közösségek sokrétű projekteket és pályázatokat alkottak meg, hogy az »Oktatás a fenntartható fejlődésért« elvont ötletét helyben konkretizálják és a mindennapokban megélik.

Stuttgart adott otthont 2006-ban és 2009-ben az ENSZ Világifjúsági Fesztiváljának. 2006-ban a futball-világbajnokság alkalmából 60 ország fiataljai látogattak meg bennünket. 2009-ben 46 országból 500 fiatal gyűlt össze, hogy egy hétig ünnepeljenek és tárgyaljanak. A rendezvény középpontjában egy kétnapos konferencia állt »Energia und klíma« címmel, amelynek együttes lezárásaként megszületett az ún. »Ébresztő az éghajlatvédelemért« elnevezésű stuttgarti nyilatkozat. Ezzel – a konkrétan az egyes fiatalok lakókörnyezetére konkretizált – akciótervvel a fiatalok a városok, az államok és a vállalkozások döntéshozóinak jeleztek. Függetlenül attól, hány hasznos projektet valósítanak meg a projekt keretein belül – amit Németországban egy nemzeti akciótervvel hajtanak végre –, szükséges, hogy az iskolák tanterveiben rögzítsék az oktatás küldetését a fenntartható fejlődésért, hogy az ténylegesen fenntarthatóan hathasson.

FENNTARTHATÓ CIVIL TÁRSADALOM

Az oktatási programok és az önkéntes alapon végzett feladatok jelentik azt a bázist, amittől városaink egy fenntartható civil társadalom értelmében vett »kommunaként«, azaz közösségként fejlődhetnek. Ahhoz, hogy egy ilyen felelős közösség létrejöhessen és sikeresen működhessen, a közösségnek vezetőre van szüksége, mivel szinergikusan kell összekapcsolni a környezeti felelősséget, a társadalmi szolidaritást és a gazdasági teljesítményt a civil társadalom,

az üzleti és a tudományos élet együttműködésében. Ugyanakkor a 21 önkormányzati feladatkör regionális, nemzeti, európai és nemzetközi keretbe van foglalva. Ezért van szükség egy város esetében átfogó stratégiára, amelyet ki kell dolgozni, és végre kell hajtani. Ez a polgárok által közvetlenül, nyolc évre megválasztott főpolgármester kulcsfontosságú vezetői feladata. Ugyanakkor egy hosszú távú stratégia rugalmasságot is követel a végrehajtás során; mivel a közösség különféle élethelyzetekben, különféle személyes igényekkel és jövőbeni lehetőséggel rendelkező, folyton változó emberek élőhelye.

A Rio+20 konferencia zárónyilatkozatának 1. alapelvében az áll: »A fenntartható fejlődés érdekeinek középpontjában az emberek állnak. Ők jogosultak – a természettel összhangban – az egészséges és termékeny életre.« A felelős vezetéshez hozzátartozik, hogy megtaláljuk a hosszú távra „kalibrált” egyensúlyt a különböző érdekek és igények között és megoldjuk a hozzájuk kapcsolódó konfliktusokat a lehető legszélesebb kör beleegyezésével, de legalábbis a kompromisszumok lehetőségével. Tegye ezt természetesen a nyilvánosság minősített információkkal való ellátásával, amely a lehető legnagyobb átláthatóságot biztosítja a polgárok és a különböző résztvevői formák kulturális párbeszéde alapján, ahogy az az egyes feladatköröknél le volt írva. Ezek adják a civil társadalom alapját, amely a négy elvont irányelvet – a nemzedékek közötti igazságosság, a természeti erőforrások védelme, a társadalmi kohézió és a nemzetközi felelősség – nemcsak elméletben fogadja el, de a valóságban is megéli. Ez a fenntartható társadalom igényli az állampolgárok számára kötelező és általánosan érthető szabályokat, amelyek egy fenntarthatósági kultúrában gyökereznek. A változatos vallási, filozófiai és jogi alapokat három szabályban foglalhatjuk össze:

► **1.** Kezdd a saját felelősségi területeden!

»Te magad légy a változás, amelyet e Földön látni kívánsz!«

(Mahatma Gandhi)

► **2.** Tetteid során mindig tartsd szem előtt mások igényeit!

»Amit nem akarsz, hogy veled tegyenek, azt te se tedd meg másokkal!«

(Arany szabály)

► **3.** Cselekedj felelősséggel a jövő generációi iránt, még akkor is, ha magadnak abból semmi előny nem származik!

»Egy kultúra akkor virágzik, ha az emberek fákat ültetnek, amelyek árnyékában maguk sohasem ülhetnek.«

(Régi népi bölcsesség)

A fenntarthatóság kultúrájának szellemében jöhetnek létre a fenntartható városok, amelyek egyben a jövő életterei is.

RÖVIDÍTÉSEK ÉS FOGALMAK JEGYZÉKE

ADFC – Allgemeiner Deutscher Fahrrad-Club	Általános Német Kerékpárklub
American way of life	Az amerikai életforma, amelyet mindenekelőtt erőteljes individualizmus, a szabadság szeretete, a demokratikus berendezkedésbe és a közösségi formákba vetett bizalom, valamint az evi- lági boldogságra való törekvés jellemez.
AWS – Abfallwirtschaft Stuttgart	Stuttgarti Hulladékgyűjtés
Besenwirtschaft (vagy: Straußwirtschaft)	Németországban a borászok szezonálisan megnyitott vendéglője/pincéje, ahol bemutathatják, eladhatják saját termékeiket – must, bor, pálinka.
BikeSharing	rövid távra (akár automatából is) bérelhető kerékpár
BSE – Bovine Spongiforme Enzephalopathie	kergemarhakór
car2go, car2gether, Flinkster, Call a Bike, Autonutzer	Olyan cégek, amelyek alternatív mobilitási lehetőségeket (pl. carSharing, pedelec-bérlés, stb.) kínálnak és biztosítanak.
carSharing	Rövid távra (időben és térben) bérelhető autók. Nem keverendő a telekocsi rendszerrel, amikor is valaki a saját (akár rész)útvonalán megosztja az autót másokkal, akik ugyanarra mennek.
Cities for Children	Városok a gyerekekért – európai hálózat a gyermekbarátabb városok kialakításáért
CLIP – Cities for Local Integration Policies	Városok a helyi integrációs politikáért
Cities for Mobility	Városok a mobilitásért – 83 ország 600 településének hálózata
DGNB – Deutsche Gesellschaft für Nachhaltiges Bauen	Társaság a fenntartható építkezésért
DLR – Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt	Német Légi- és Űrutazási Központ

EBZ – Energieberatungszentrum Stuttgart	Energia-tanácsadási Központ
EnBW – Energie Baden-Württemberg	Baden-Württemberg tartományi energiaszolgáltató vállalata
EnEV – Energieeinsparverordnung fit for all, fit forever	Energiatakarékossági rendelet mindenki számára és mindenkor alkalmazható
FMX – Film and Media Exchange	1994-ben indult az FMX, azaz a Film és Média Expo, elsősorban diákoknak. Eredetileg kétévente akarták megrendezni, de 1996-tól akkora érdeklődés és igény mutatkozott, hogy minden évben megtartják.
Förderkreis Stuttgarter Apfelsaft – ökologischer Streuobstbau in Stuttgart e.V.	A Stuttgarti Almalé-támogatók Köre – Ökológiai Gyümölcsösök Stuttgartban Társaság
frEE Akademie	A Népfőiskola által az önkéntesek képzésére szolgáló intézmény, a free – szabad – szó is az önkéntesség kifejezését szolgálja, a két E pedig az ehrenamtlich – önkéntes –, és az engagiert – elkötelezett – szavakra utal.
GES – Gemeinschaftserlebnis Sport	Sport, mint közösségi élmény
Global governance	globális kormányzás
Good governance	jó kormányzás
Green economy	Zöld gazdaságon egy környezeti fenntarthatóságon, gazdasági jövedelmezőségen és társadalmi befogadáson alapuló gazdasági rendszert értünk.
Green technologies	zöld technológiák = környezettudatos és környezetkímélő technológiák
Green growth	zöld növekedés = környezettudatos és környezetkímélő növekedés
Gute Fee	Jó tündér akció
GVFG – Gemeindeverkehrsfinanzierungsgesetz	törvény a közösségi közlekedés finanszírozásáról

Halt auf Wunsch in den SSB-Bussen	Buszok kívánság szerinti megállítása nők számára az éjszakai közösségi közlekedésben, akkor is, ha az adott járat adott helyen nem rendelkezik megállóval.
IAO – Internationale Arbeitsorganisation	Nemzetközi Munkaügyi Szövetség
IHK – Industrie- und Handelskammer	Kereskedelmi és Iparkamara
Initiative Walk 21	Egy, a gyaloglás népszerűsítésére létrehozott nemzetközi kezdeményezés, amely az egészségmegőrzés mellett a városok élhetőbbé tétele mellett is kampányol. www.walk21.com
Kita – Kindertagesstätte	Napközi otthonos gyermekellátás (bölcsődétől az óvodáig)
KfW-Kredite	újjáépítési hitelek
Hamburger Weltwirtschaftsinstitut	Hamburgi Világgazdasági Intézet
KLIKS	Klímavédelmi koncepció
KLIMAKS	Klímaalkalmazkodási koncepció
LBBW – Landesbank Baden-Württemberg	Baden-Württembergi Tartományi Bank
LESS – Lukratives Energiesparen in Stuttgarter Schulen	Energiatakarékosság haszonnal a stuttgarti iskolákban
Nimby – Not In My BackYard	Ne az én kertemben, azaz távol a közvetlen környezetemtől
NWS – Neckarwerke Stuttgart	Neckar Művek, korábban önálló energiaipari vállalat, stuttgarti székhellyel, 2003 óta az EnBW leányvállalata.
ÖPNV – Öffentlicher Personennahverkehr	városi közösségi közlekedés
pedelec(s)	elektromos hajtástámogatással rendelkező kerékpár
RGRE – Rat der Gemeinden und Regionen Europas	Európa Régióinak és Önkormányzatainak Tanácsa
SEE – Stadt mit Energieeffizienz	energiatakarékos város
Silver economy	ezüstgazdaság – elsődlegesen az idősebb generációt megcélzó gazdasági ágazatok
SIS – Stuttgart Institut of Sustainability – SIS Stiftung e.V.	Stuttgarti Fenntarthatósági Intézet

STOP – Die Stuttgarter Ordnungs-Partnerschaft	Olyan szociális munkások (szociológus, pedagógus, pszichológus), akik a problémás csoportokat az előfordulási helyükön – az utcán – keresik fel, szólítják meg és próbálnak velük együttműködni.
gegen häusliche Gewalt	Stuttgarter rendvédelmi partnerség a családon belüli erőszak ellen
Streetworker	Olyan szociális munkás (szociológus, pedagógus, pszichológus), aki a problémás csoportokat az előfordulási helyükön – az utcán – keresik fel, szólítják meg és próbálnak velük együttműködni.
SSB – Stuttgarter Straßenbahn AG	Stuttgarter Villamos(közlekedési) Rt.
STEK – Stadtentwicklungskonzept	Városfejlesztési koncepció
Stuttgarter Sicherheitspartnerschaft	Stuttgarter együttműködés a közbiztonságért
Stuttgarter Sport-Spaß	Stuttgarter Sport-Móka
SVV – Stuttgarter Verkehrs- und Versorgungsgesellschaft (és néhány helyen VVS)	Stuttgarter Közlekedési és Szállítmányozási Vállalat
SWR – Südwestrundfunk	Közszolgálati TV- és rádióműsor-szolgáltató Délnyugat-Németországban
SWSG – Stuttgarter Wohnungsbau- und Siedlungsbaugesellschaft GmbH.	Stuttgarter lakás- és lakónegyedépítő Kft.
TIK – Transfer interkultureller Kompetenz	Interkulturális kompetenciáttranszfer
TIME-Sektor – Telecommunications, Information, Media, Entertainment	Telekommunikáció, információ, média és szórakoztatás
Triple-Zero-Gebäude	Tripla-zéró, azaz három-nullás épület: - fosszilis energiahordozók nélkül, - káros kibocsátás nélkül, - 100 %-ig újrahasznosítható anyagok felhasználásával
UCLG – United Cities and Local Governments	Városok és Helyi Önkormányzatok Világszövetsége
Urban farming	városi gazdálkodás – a város területén kifejezetten földművelésre megtartott területek, akár konyhakertek
VHS – Volkshochschule	Népfőiskola
VOL – Vergabe- und Vertragsordnung für Leistungen	Szolgáltatások közbeszerzésének és szerződésének rendje

IRODALOMJEGYZÉK

1. RÉSZ

Rio-Erklärung 1992. (<http://www.un.org/Depts/german/conf/agenda21/rio.pdf>)

Rio+20-Konferenz 2012. (<http://www.uncsd2012.org/>)

Nationale Nachhaltigkeitsstrategie – Fortschrittsbericht 2012.

(www.nationale-nachhaltigkeitsstrategie.de)

Bertelsmann Stiftung (Hrsg.): Politik nachhaltig gestalten – Wie man nachhaltige Politik macht, kommuniziert und durchsetzt. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 2012.

Städte für ein nachhaltiges Deutschland. (www.nachhaltigkeitsrat.de)

Kommunale Nachhaltigkeitssteuerung. Studie des Instituts für den öffentlichen Sektor e.V. (www.publicgovernance.de)

Nachhaltigkeitspolitik der Stadt Zürich. (www.stadt-zuerich.ch/stadtentwicklung)

Nachhaltig in die Zukunft. 15 Jahre Oberbürgermeister Dr. Wolfgang Schuster, Rede am 9. Januar 2012. (<http://www.stuttgart.de/img/mdb/publ/21025/78270.pdf>)

2. RÉSZ

Nachhaltigkeitspotenzial deutscher Städte, Institut für Weltwirtschaft Kiel (www.ifw-kiel.de/wirtschaftspolitik/.../kiel-policy-brief/KPB_50.pdf)

Wirtschaftswoche Nr. 25, 18.06.2012. (<http://www.wiwo.de/archiv/inhalt-wirtschaftswocheausgabe-25-2012/6754330.html>)

Stadtentwicklungskonzept (STEK). (www.stuttgart.de/item/show/145886)

Für unsere Umwelt – Klima schützen, Ressourcen schonen, Energie sparen: Deutsch und Englisch, 2009. (www.stuttgart.de)

Klimasparbuch Stuttgart 2012. oekom-Verlag. (www.oekom.de)

German Green City Index.

Eine Studie der Economist Intelligence Unit im Auftrag der Siemens AG. (www.siemens.com/greencityindex)

Deutschlands Energiewende – Ein Gemeinschaftswerk für die Zukunft. (www.bundesregierung.de)

Stuttgarter Bildungspartnerschaft: Deutsch und Englisch. 2009. (www.stuttgart.de)

Bildungspaten gesucht. Stuttgarter Paten für Bildung und Zukunft. 2011. (www.stuttgart.de)

Stuttgart: Mein Motor. Programm zur Förderung der Wirtschaft. 2012. (www.stuttgart.de)

Global Reporting Initiative. (de.wikipedia.org/wiki/Global_Reporting_Initiative)

Der Deutsche Nachhaltigkeitskodex. (www.nachhaltigkeitsrat.de)

Ein Bündnis für Integration: Grundlagen einer Integrationspolitik in der Landeshauptstadt Stuttgart. 2009. (www.stuttgart.de)

Stuttgart Pact for Integration. 2009. (www.stuttgart.de)

- Zehn Jahre Stuttgarter Bündnis für Integration. 2011. (www.stuttgart.de)
- Europäisches Bündnis für Integration: Broschüren in Deutsch, Englisch (Pact of Integration) und Französisch (Le Pacte Européen pour l'Intégration). 2011. (www.stuttgart.de)
- Miteinander der Religionen in Stuttgart, Manifest. 2007. (www.stuttgart.de)
- Integration durch Sport: Konzept und Dokumentation: Deutsch und Englisch. 2007. (www.stuttgart.de)
- Schuster, Wolfgang (Hrsg.): Du brauchst Bewegung! Sport zwischen Bildung, Bodykult, Doping und Wertevermittlung. Schorndorf: Hofmann-Verlag, 2009
- Zukunft Kinder. Programm für ein kinderfreundliches Stuttgart. 2010. (www.stuttgart.de)
- Our Children – Our Future, Programme for Stuttgart »City for Children«. 2009. (www.stuttgart.de)
- European Network »Cities for Children«. 2010. (www.citiesforchildren.eu/)
- Schuster, Wolfgang (Hrsg.): Der Stuttgarter Generationenvertrag. Stuttgart, Leipzig: Hohenheim-Verlag, 2007.
- Der Stuttgarter Generationenvertrag – Ein Miteinander von Jung und Alt. 2009. (www.stuttgart.de)
- Agenda 21 for Urban Mobility. 2011. (www.stuttgart.de)
- Fit im Sport – mit der richtigen Ernährung. 2012. (www.stuttgart.de)
- Der nachhaltige Warenkorb. (www.nachhaltiger-warenkorb.de)
- Stuttgarter Sicherheitspartnerschaft: Deutsch und Englisch. 2009. (www.stuttgart.de)
- Projekt Europa 2030 – Herausforderungen und Chancen: Bericht der Reflexionsgruppe über die Zukunft der EU an den Europäischen Rat. 2010. (www.consilium.europa.eu/uedocs/.../Reflection_DE_web.pdf)
- Regieren in Partnerschaft: Broschüren in Deutsch und Englisch (Governing in Partnership) und Französisch (Gouvernance en partenariat). 2011. (www.stuttgart.de)
- Stuttgarter Partnerschaft Eine Welt. 2008. (www.stuttgart.de/eine-welt)
- UN-Dekade »Bildung für nachhaltige Entwicklung« 2005–2014. Nationaler Aktionsplan für Deutschland. 2011. (www.bne-portal.de/un-dekade)
- UNESCO Welt-Jugend-Festival Stuttgart. Ein Weckruf der Jugend für den Klimaschutz. 2009. (www.jugendhaus.net/home/bericht/2009/09.html)

3. RÉSZ

Ebeling, Klaus (Hrsg.): Orientierung Weltreligionen. 2. Aufl., Stuttgart: Kohlhammer Verlag, 2011.

Ekhardt, Felix: Das Prinzip Nachhaltigkeit. Generationengerechtigkeit und globale Gerechtigkeit. 2. Aufl., München: Verlag C. H. Beck, 2010.

Jonas, Hans: Das Prinzip Verantwortung. Versuch einer Ethik für die technologische Zivilisation. Frankfurt / Main: Suhrkamp Verlag, 1979.

Grober, Ulrich: Die Entdeckung der Nachhaltigkeit. Kulturgeschichte eines Begriffs. München: Kunstmann Verlag, 2010.

Hutter, Manfred: Die Weltreligionen. München: Verlag C. H. Beck, 2005.

Weber, Max: Abriss der universalen Sozial- und Wirtschaftsgeschichte. Mit- und Nachschriften 1919/20, hrsg. v. Wolfgang Schluchter in Zusammenarbeit mit Joachim Schröder,

Max Weber-Gesamtausgabe (MWG) III, 6, Tübingen: Verlag Mohr Siebeck, 2012.

KÉPEK JEGYZÉKE

David Maupilé (9. oldal)

Tartományi főváros, Stuttgart (44, 49, 52, 55, 60, 64, 68, 74, 78, 80, 84, 89, 97, 108, 118, 119, 124, 128, 134, 135, 136. oldal)

Manu Harms (24. oldal)

Manfred Storck (27. oldal)

Christian Hass (29, 54, 96. oldal)

Stuttgarteri Személgazdálkodás (31. oldal)

Roland Halbe (34. oldal)

Stuttgarteri Szennyvízmű (40. oldal)

Stuttgarteri Villamos Rt. (43. oldal)

Frank Eppler (46. oldal)

Thilo Kranz, DLR (59. oldal)

Weber Thiele (70. oldal)

Olgäle Alapítvány (72. oldal)

Stuttgart Kikötő (86. oldal)

Gonzales, Stuttgarteri Szépművészeti Múzeum (91. oldal)

Oliver Stahme (92. oldal)

Werner Sobek (93. oldal)

Wilhelma Stuttgart (99. oldal)

Stuttgart Marketing (103. oldal)

Aktion Gute Fee – Jó tündér akció (111. oldal)

Horst Rudel (115. oldal)

